

HEILIGE

GEESTSTRAAT

EINDVERSLAG OPGRAVING

leuven

COLOFON

Projectcode	2020F80
Titel	Heilige-Geeststraat Eindverslag opgraving
Erkend archeoloog	Lisa Van Ransbeeck OE/ERK/Archeoloog/2016/00152
Nr wettelijk depot	D\2025\00466\2
Bounding box in Lambert	X: 172514 Y: 173958 X: 172518 Y: 173957 X: 172515 Y: 173851
Kadaster	Leuven, Afdeling 4, Sectie E, Openbaar Domein
Referentieadres	Heilige-Geeststraat, 3000 Leuven
Start opgraving	15/06/2020
Einde opgraving	02/07/2020

INHOUDSTAFEL

Colofon	2
Hoofdstuk 1. Beschrijvend gedeelte	5
1. Administratieve gegevens	5
2. Archeologische voorkennis	9
3. Onderzoeksopdracht	10
3.1. Doelstelling en vraagstellingen	10
3.2. Randvoorwaarden	10
4. Werkwijze en opgravingsstrategie	10
4.1. Voorgestelde opgravingsstrategie	10
4.2. Afwijkingen op oorspronkelijke opgravingsstrategie	11
4.2.1. Afwijkingen inzake strategie en onderzochte zone	11
4.3. Werkwijze en methode	12
4.4. Team en advisering	13
4.5. Selectie van de vondsten	13
4.6. Selectie staalname	13
Hoofdstuk 2. Assessmentrapport	14
1. Gehanteerde methoden, technieken en criteria	14
1.1. Assessment van vondsten	14
1.2. Assessment van stalen	14
1.3. Conservatie-assessment	14
1.4. Assessment van sporen, spoorcombinaties en structuren	14
1.5. Assessment van de archeologische site	15
2. Observaties en registraties	15
2.1. Assessment van stalen	15
2.2. Conservatie-assessment	16
2.3. Assessment van sporen, spoorcombinaties en structuren	16
2.3.1. Bakstenen funderingen	16
2.4. Assessment van de archeologisch site	16
3. Potentieel voor wetenschappelijk onderzoek	17
4. Uit te voeren onderzoek	17
4.1. Onderzoeksvragen	17
4.2. Conservatiestrategie	17
Hoofdstuk 3. Interpretatie van de archeologische site	18
1. Kader	18
1.1. Landschappelijke ligging	18
1.2. Historisch kader	22
1.2.1. Kartuizerklooster	22
1.2.2. Iconografie en cartografie van het Kartuizerklooster	23
1.3. Archeologisch kader	36
2. Aardkundig luik	38

3. Beschrijving site	41
3.1. Opbouw van de site	41
3.2. Oostelijke bebouwing van het Kartuizerklooster	43
3.2.1. Noord-zuidgerichte muurfunderingen	43
3.2.2. Kelder	66
3.2.3. Oost-westgerichte dwarsmuren	69
4. Vondsten	74
4.1. Analyse van de vondsten en stalen	74
4.2. Aardewerk	74
4.3. Glas	75
5. Datering en interpretatie van de site	79
5.1. Opbouw van de site	79
5.2. Kartuizerklooster	80
5.3. 20 ^{ste} -eeuwse bebouwing aan de Heilige-Geeststraat	85
6. Synthese kennis over de site	86
6.1. Kartuizerklooster	86
6.2. Belang en betekenis binnen de bestaande kennis	86
6.3. Verwachtingen	87
7. Beantwoording onderzoeksvragen	88
7.1. Doelstelling van het onderzoek	88
7.2. Beantwoording onderzoeksvragen	88
8. Samenvatting voor gespecialiseerd publiek	89
9. Samenvatting voor niet-gespecialiseerd publiek	90
10. Bijlagen	91
Bibliografie	93
Bronnen	93
Websites	93

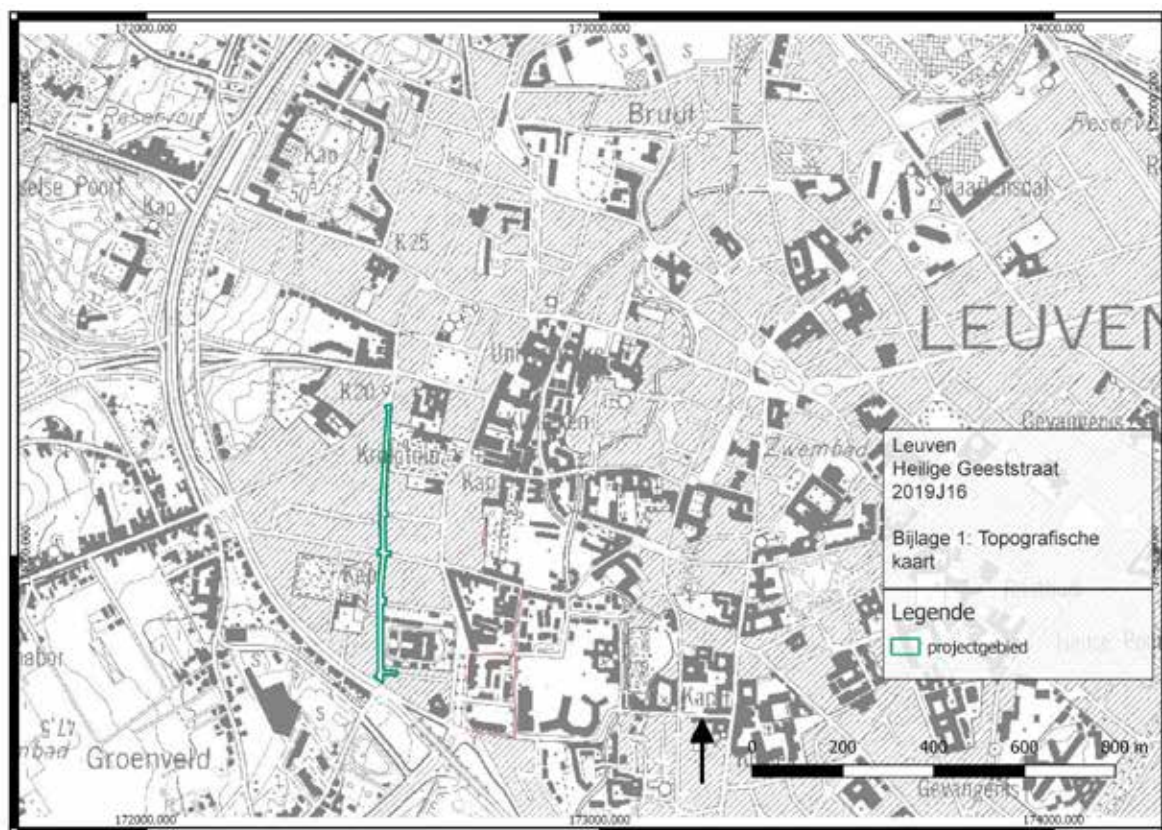
HOOFDSTUK 1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

1. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Het projectgebied bevindt zich in het zuidwesten van de historische binnenstad van Leuven ter hoogte van de Heilige-Geeststraat (Figuur 1 - Figuur 3). In het programma van maatregelen van de archeologienota werden 3 zones afgebakend voor een opgraving in het zuidelijk deel van de straat.

De kadastrergegevens van het perceel waarop de opgraving plaatsvond zijn: Leuven Afdeling 4; sectie E, openbaar domein (Figuur 2).

Het archeologisch onderzoek startte op maandag 15 juni 2020 en werd afgerond op donderdag 2 juli 2020. Er werden 3 werkputten aangelegd; werkput 1 (WP1) van 138,34m², werkput 2 (WP2A) van 4,13m² en werkput 3 (WP3) van 62,83m². In totaal werd 205,3m² onderzocht. In WP1 en WP3 werd slechts één vlak aangelegd (Figuur 4 en Figuur 7). In WP2A werden twee vlakken aangelegd (Figuur 5 & Figuur 6).

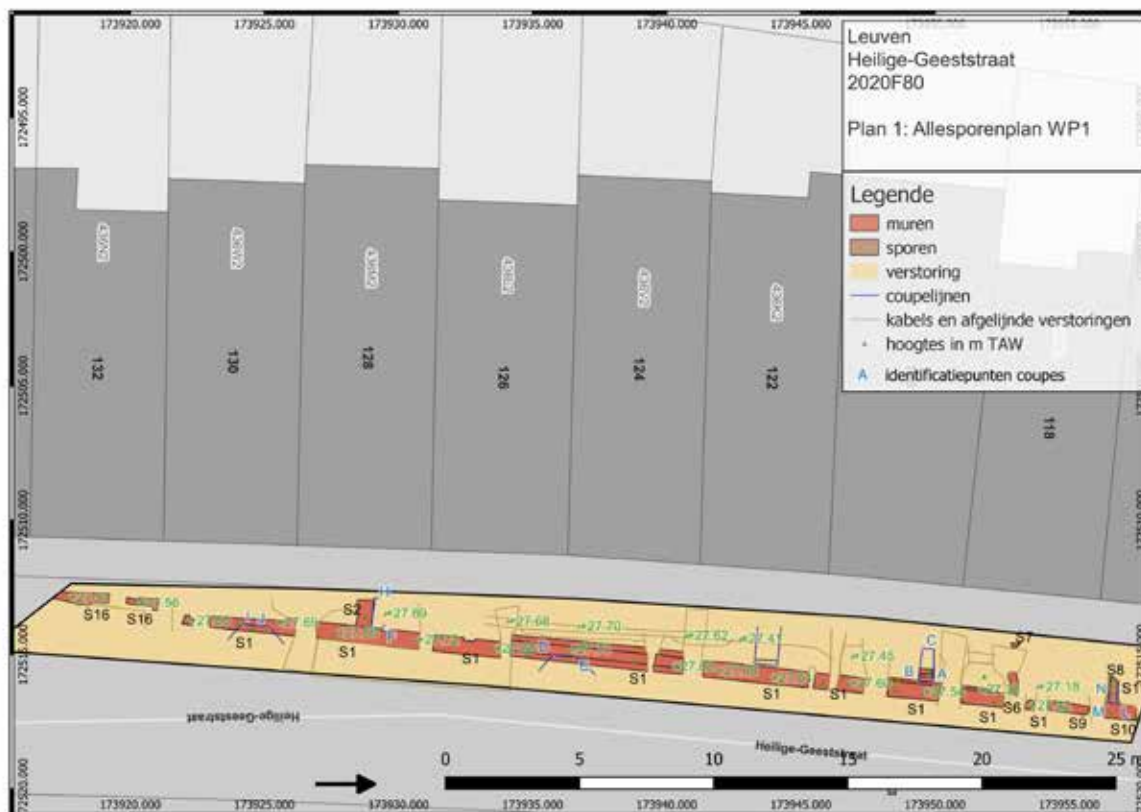
Figuur 1: Topografische kaart met Heilige-Geeststraat (bron: ngi.be).

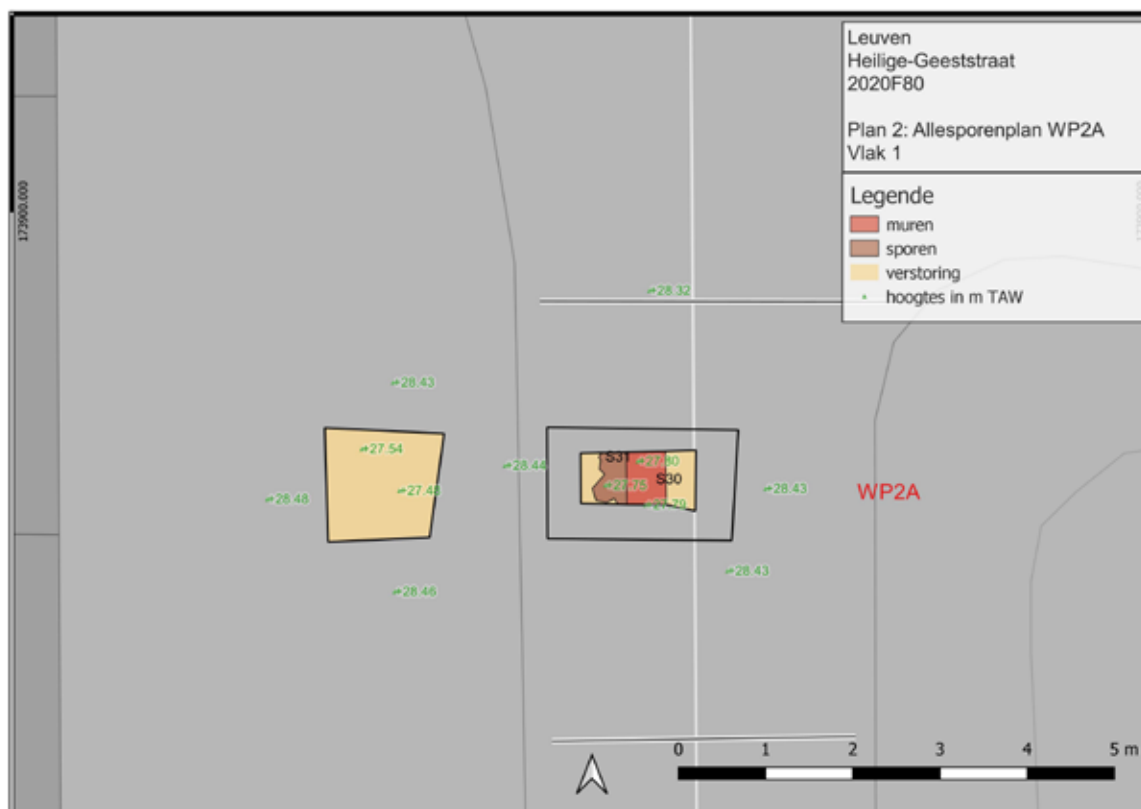
Figuur 2: Kadasterkaart (GRB) met opgegraven zones (bron: GDI-Vlaanderen).

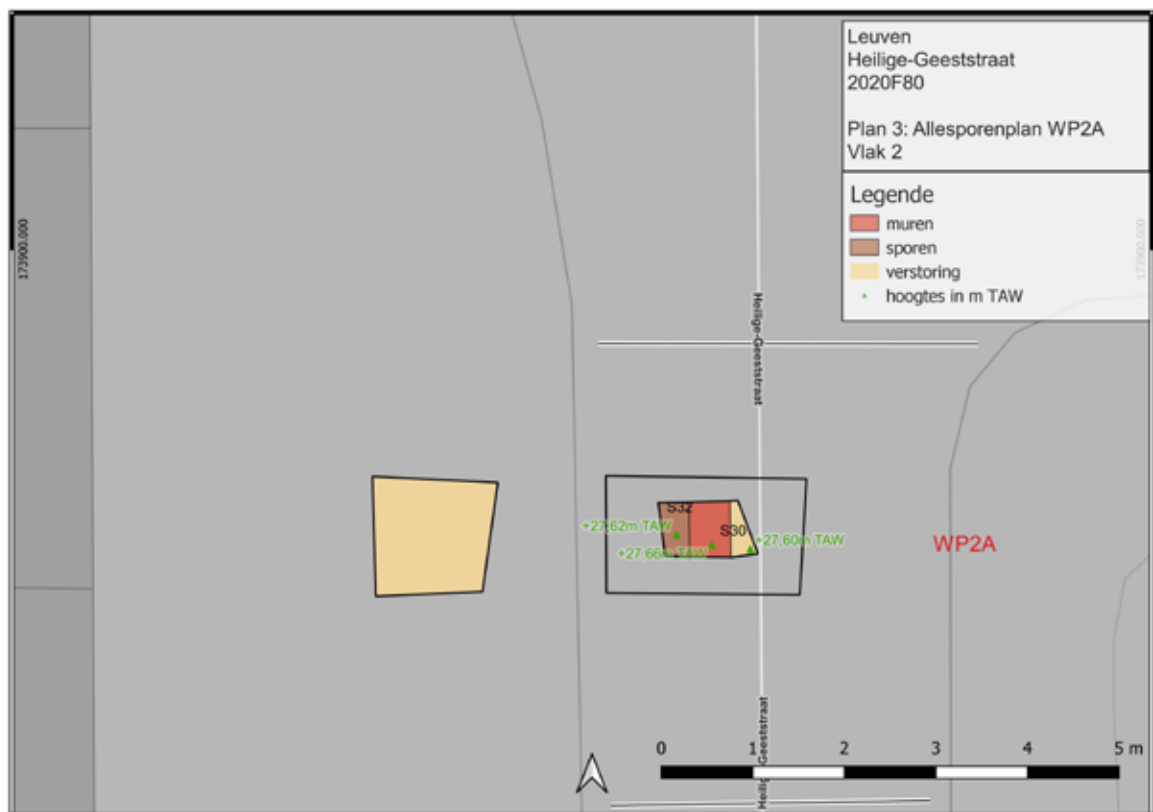
Figuur 3: luchtfoto met opgegraven zones (bron: GDI-Vlaanderen).

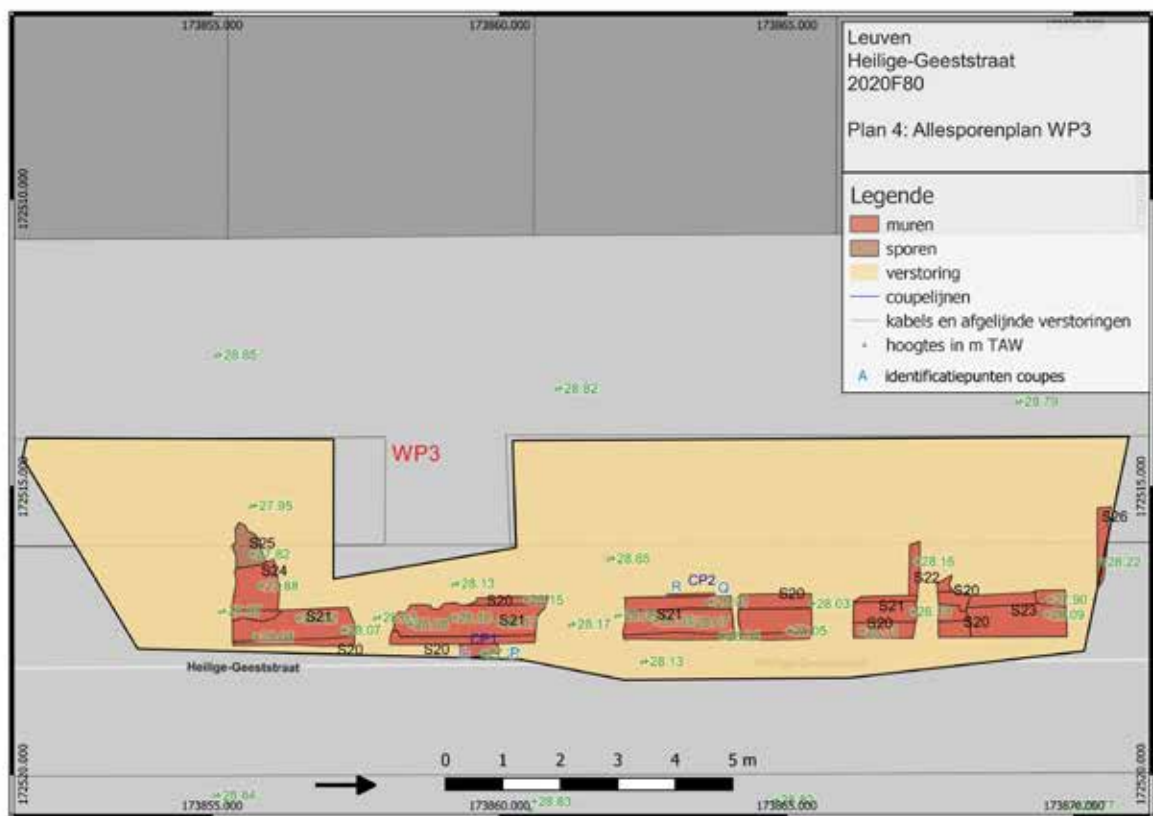
Figuur 4: Plan 1: Allesporenplan van WP1 op GRB.

Figuur 5: Plan 2: Allesporenplan van WP2A vlak 1 op GRB.

Figuur 6: Plan 3: Allesporenplan van WP2A vlak 2 op GRB.

Figuur 7: Plan 4: Allesporenplan van WP3.:

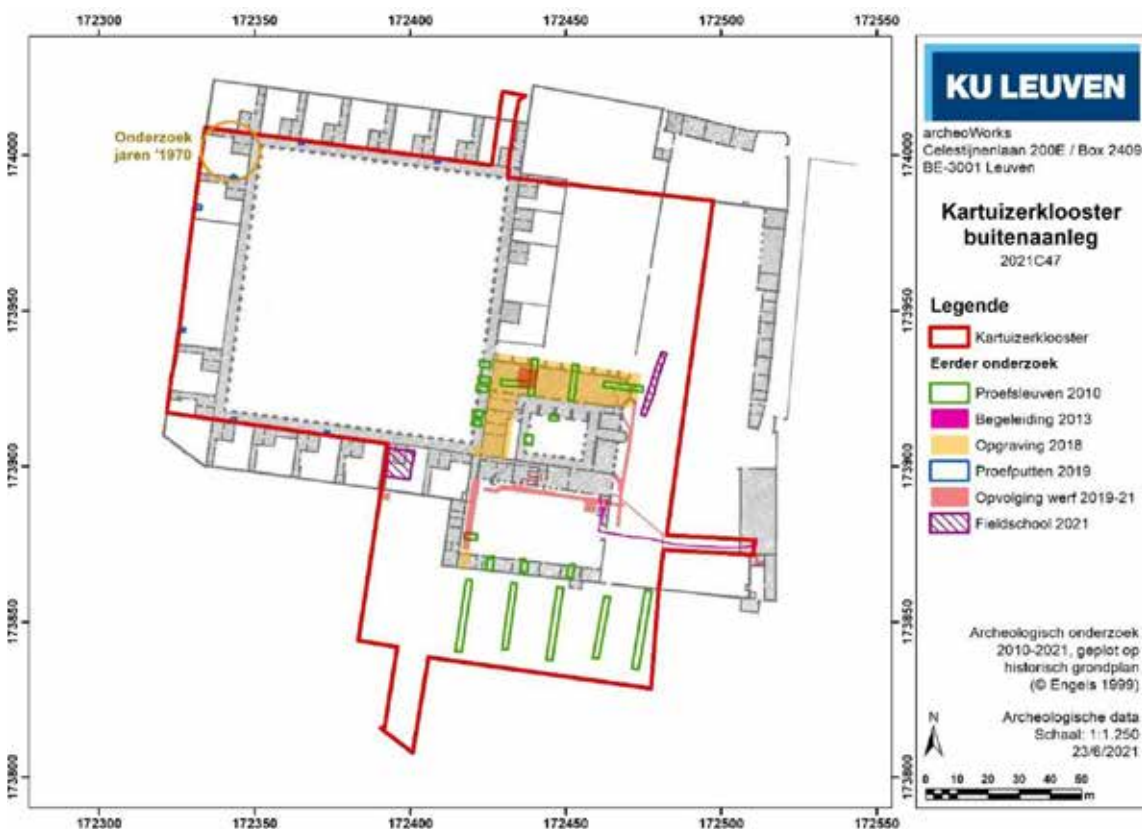
2. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

De Heilige-Geeststraat grenst onmiddellijk ten westen aan de restanten van het domein van het Kartuizerklooster. Binnen de huidige grenzen van het kloosterdomein werden al verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd. Een opmetingsplan van het Kartuizerklooster van ca. 1783 en 1786 kon gegeorefereerd worden op basis van de nog bestaande vleugels en de opgravingen van de KU Leuven op het kloosterdomein. De diverse archeologische onderzoeken binnen het nog bestaande complex bevestigden de details en nauwkeurigheid van het grondplan van 1783-1786. Daarnaast werden ook verschillende faseringen en enkele andere sporen aangetroffen. Een overzicht:

Eind jaren 1970 werd een klein onderzoekje uitgevoerd in de noordwestelijke hoek van het Mariapark.¹

In 2010, 2013, 2018, 2019 en 2021 werden door de Onderzoeksgroep Archeologie van de KU Leuven² verschillende onderzoeken uitgevoerd (Figuur 9). Ter hoogte van de verdwenen gebouwen werden funderingen in goede staat aangetroffen, deze konden het historisch grondplan bevestigen en leverden ook enkele nieuwe resultaten op.³

De verschillende onderzoeken worden besproken in het assessmentrapport: 2. Archeologische kader.

Figuur 8: Overzicht van de verschillende uitgevoerde archeologische onderzoeken binnen het klooster (bron: Claeys 2021: 15).

¹ CLAEYS 2021: 12. ENGELS 1999: 337, 430.

² Later ArchoeWorks KU Leuven.

³ LODEWIJCKX & MEIRSMAN 2010; CLAEYS & LODEWIJCKX 2013; CLAEYS 2021; CLAEYS 2019.

3. ONDERZOEKSOPDRACHT

3.1. Doelstelling en vraagstellingen

De Heilige-Geeststraat wordt heraangelegd en van een nieuw gescheiden rioleringsstelsel voorzien.

Aangezien het zuidelijke deel van de straat zich ter hoogte van de oostwand van het voormalige Kartuizerklooster bevindt, werd er archeologisch erfgoed in de bodem verwacht.

Het doel van het onderzoek was om de bedreigde delen van de oostwand van het Kartuizerklooster archeologisch te onderzoeken en zo de archeologische kennis over het klooster te vergroten.

De vraagstellingen van het onderzoek werden als volgt geformuleerd:

1. Wat is de omvang en opbouw van de verschillende gebouwen van de oostelijke kloosterwand?
2. Zijn er verschillende fases te onderscheiden? Uit welke periode dateren ze?
3. Is de economische organisatie van het klooster af te lezen uit de aangetroffen materiële cultuur?

3.2. Randvoorwaarden

De opgraving werd uitgevoerd in fases om de bereikbaarheid van de woningen en de verkeerscirculatie te kunnen garanderen. Er kon pas verdergegaan worden met een volgende fase als de voorgaande fase volledig was afgewerkt, gedicht en geasfalteerd. Omwille van de omleidingen en verkeerscirculatie werd gestart met zone 1, daarna gewerkt aan zone 3 en afgesloten met zone 2.

De garages aan de oostzijde van de straat ter hoogte van WP1 dienden steeds toegankelijk te blijven voor de bewoners. Dit zorgde ervoor dat WP1 niet kon uitgebreid worden naar het westen.

4. WERKWIJZE EN OPGRAVINGSSTRATEGIE

4.1. Voorgestelde opgravingsstrategie

In het programma van maatregelen van de archeologienota (ID 13729) werd voorzien in een opgraving met complexe stratigrafie ter hoogte van 3 afgebakende zones ter hoogte van het huidige Kartuizerklooster:

- Zone 1: Noordelijke zone: paardenstallen en andere vertrekken van het klooster.
- Zone 2A: Deel van de schuur van het klooster om de bewaringstoestand in te schatten van de rest van de schuur. Op basis van de resultaten van de opgraving van deze zone wordt zone 2 al dan niet opgegraven.
- Zone 2: Rest van de schuur van het klooster. Het opgraven van deze zone hangt af van de resultaten van zone 2A.
- Zone 3: Zuidelijke zone: tuinierswoning en andere vertrekken van het klooster.

De zones werden afgebakend van aan de gevels van de huizen tot en met de verwachte muren op basis van het kloosterplan van 1783-1786.

Figuur 9: Afbakening van de zones met projectie van de muren van het klooster op basis van een 18de-eeuws plan.

4.2. Afwijkingen op oorspronkelijke opgravingsstrategie

4.2.1. Afwijkingen inzake strategie en onderzochte zone

Bij de opgraving van WP1 werd gestart met het wegnemen van de huidige asfalt (en kasseien eronder) ter hoogte van (een deel van) het wegdek. Na het blootleggen en onderzoeken van de aangetroffen funderingsresten werd afgewogen of de zone onder de stoep ook opgegraven diende te worden. Omdat de stoep vrij smal is en eronder een grote versterking van het bodemarchief door nutsleidingen te verwachten valt én omdat de aangetroffen dwarsmuren al onderzocht werden onder het wegdek, werd beslist om de zone onder de stoep niet op te graven. Een opgraving ervan zou geen kenniswinst met zich meebrengen. Aan de noordzijde startte WP1 enkele meters zuidelijker dan voorzien, omwille van de locaties van de bestaande rioleringsputten en bijhorende versterking.

In het programma van maatregelen werd voorzien om zone 2A aan te leggen met als doel een inschatting te maken of de opgraving van de volledige zone 2 tot kenniswinst zou leiden. In werkelijkheid bestond WP2A uit twee kleinere putjes. In het meest westelijke putje in de stoep werd vooral puin aangetroffen. Er werd beslist om een tweede putje aan te leggen net ten oosten van de stoeprand om zeker uit de puinzone verwijderd te zijn en de stoeprand te sparen. Dit tweede putje bevond zich in de verkeersdrempel. WP2A was dus in werkelijkheid kleiner dan voorzien voor zone 2A en bestond uit twee delen. De doelstelling van zone 2A kon bereikt worden, ondanks de kleinere afmetingen van de put.

Ter hoogte van WP3 werden het wegdek en de verharding van de parkeerplaatsen weggenomen. Hier werd dezelfde afweging gemaakt als in WP1, waarbij een opgraving van de zone onder de stoep niet tot kenniswinst zou leiden. Ook een boom die niet verwijderd mocht worden, zorgde voor een kleinere afbakening dan voorzien in het programma van maatregelen.

Figuur 10: Confrontatie van de effectief onderzochte zones (rood) en de geplande onderzoekszones (groen).

4.3. Werkwijze en methode

De opgraving vond plaats op een site waarvan verwacht werd dat ze een complexe stratigrafie had. Door de aanwezige verstoringen van riolering, huisaansluitingen en nutsleidingen betrof het eigenlijk een vrij eenvoudige algemene stratigrafie. Resten van (muur)funderingen bevonden zich in een lemige (antropogene) ondergrond. Er werd in werkput 1 en 3 slechts één vlak aangelegd. In Werkput 2A werden omwille van de duidelijkheid 2 vlakken aangelegd.

Er werd geen aardkundige bij het onderzoek betrokken, omdat er door de grote verstoringen (door de aanleg van riolering in het verleden) nergens een bodemopbouw of natuurlijke lagen in oorspronkelijke positie bewaard waren binnen het projectgebied. Het leek overal om een antropogene opbouw te gaan.

De opgravingsvlakken werden aangelegd met een kraan op banden met een platte kraanbak van 1,80m breedte. Moeilijker bereikbare delen tussen aangetroffen resten werden aangelegd met een kraanbak van 60cm breed. De vlakken en sporen werden manueel opgeschoond, gefotografeerd en geregistreerd. Elke stratigrafische eenheid of spoor (inclusief interface, vullingen en lagen) kreeg een individueel S-nr.

Er werden vooral bakstenen structuren (muren, funderingen) aangetroffen. Deze structuren werden proper gemaakt in vlak. Waar mogelijk werd verdiept langs deze structuren om een zicht te krijgen op de opbouw van de structuren, de relatie tussen de structuren en de eventueel aanwezige aanleggleuven. Deze verdiepingen werden coupes genoemd : ze kregen een coupenummer (CP) en indien nodig werden de verschillende lijnstukken genummerd met een letter. Door de beperkte opgravingsputten en de aanwezigheid van nog aangesloten nutsleidingen kon maar op enkele plaatsen verdiept worden. Ook de diepte van de structuren kon hierdoor niet altijd geregistreerd worden.

Er werden met een GPS enkele vaste punten uitgezet en opgemeten in Lambert-coördinaten. De sporen werden met een RTS op basis van de vaste punten opgemeten. Spoorbeschrijvingen gebeurden in de lijsten op het veld. Foto's werden genomen met een digitaal fototoestel (NIKON Coolpix W300). Vondsten werden ingezameld per context en van een vondstbriefje voorzien.

Bij het onderzoeken van muurresten ging er aandacht naar mogelijk aanlegseuven, fasering en de samenhang van muurresten en profielen om op die manier hun stratigrafische positie te kunnen bepalen.

Na afloop van de opgraving werden de terreingegevens verzameld en gecontroleerd. De meetgegevens werden verwerkt tot overzichtelijk plannen met behulp van QGIS.

De vondsten werden gewassen, gedroogd en verpakt volgens de regels van de kunst. De bewaringstoestand van al deze vondsten was van stabiele aard, waardoor conservatie niet nodig was.

Op basis van al deze elementen werd een eindverslag geschreven.

4.4. Team en advisering

Het onderzoek werd uitgevoerd door veldwerkleider en erkend archeoloog Lisa Van Ransbeeck en assistent-archeoloog Sarah Linten (BAAC Vlaanderen bvba).

Er werd historische en archeologische informatie en advies ingewonnen bij Johan Claeys, archeoloog bij KU Leuven ArcheoWorks die de lopende opgravingen binnenin het Kartuizerklooster leidt.

4.5. Selectie van de vondsten

Omdat er buiten de aangetroffen muurresten amper archeologische sporen werden aangetroffen is het vondstmateriaal erg schaars.

Tijdens het veldwerk werd al een eerste selectie van de vondsten en sporen uitgevoerd. Er werd een onderscheid gemaakt tussen duidelijk sporen en verstoringen. De verstoringen: kuilen, leidingsleuven en andere, waren het gevolg van werken aan de straat en dateren dus uit een jongere periode dan de site. De vondsten uit deze verstoringen werden niet ingezameld. Er werd een uitzondering gemaakt ter hoogte van WP2A (in de stoep). Hier werd een puinpakket/verstoring aangetroffen, met o.a. enkele volledige glazen flessen. Deze flessen uit de 19de-20ste eeuw werden ingezameld. Uit datzelfde pakket werden ook enkele fragmenten aardewerk en oesterschelpen gerecupereerd. Uit WP2 werden enkel de diagnostische fragmenten aardewerk gerecupereerd. De flessen werden ingezameld omdat ze, in het kader van andere onderzoeken, kunnen bijdragen tot de kennis over brouwerijen en limonadefabrieken in en rond Leuven.

4.6. Selectie staalname

Er werd slechts een klein aantal bakstenen (met daarop mortel) ingezameld als staal. Vooral in WP1 werden enkele quasi volledige bakstenen geselecteerd. Omdat analyse van deze bakstenen geen antwoord kan bieden op de onderzoeksvragen, werden in WP2 en WP3 geen baksteen- of mortelstalen genomen.

HOOFDSTUK 2.

ASSESSMENTRAPPORT

1. GEHANTEERDE METHODEN, TECHNIEKEN EN CRITERIA

1.1. Assessment van vondsten

Het vondstmateriaal is vrij beperkt, het gaat om enkele fragmenten aardewerk en glazen flessen uit een verstoring in WP2A. De glazen flessen werden ingezameld omwille van hun eventueel kennispotentieel in het kader van andere onderzoeken naar de 19de- en 20ste-eeuwse Leuvense brouwerijen. Omdat dit geen deel uitmaakt van dit onderzoek worden ze summier besproken.

Omwille van het gebrek aan vondsten, is een assessment ervan niet nodig. Deze vondsten kunnen niet bijdragen tot het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Ze zullen schoon gemaakt, verpakt en geïnventariseerd worden volgens de regels van de kunst.

1.2. Assessment van stalen

Het assessment van de stalen gebeurde volgens volgende criteria:

- Context:
 - › Aard van het spoor en relatie met andere sporen;
 - › Is er een datering van het spoor voorhanden?
 - › Wat is de impact van de context op het wetenschappelijk potentieel?
- Potentieel op kenniswinst op siteniveau en (indien mogelijk) binnen ruimer referentiekader.

1.3. Conservatie-assessment

Alle vondsten worden bij het assessment gescreend op hun conservatie-problematiek. Afhankelijk van de problematiek wordt geopteerd voor een passieve conservatie door te verpakken volgens de regels van de kunst of voor een actieve stabiliserende conservatiebehandeling.

1.4. Assessment van sporen, spoorcombinaties en structuren

Het assessment van sporen, spoorcombinaties en structuren werd gemaakt op basis van:

- de plannen,
- de vastgestelde stratigrafie,
- de spoorbeschrijvingen
 - › geobserveerde spoorrelaties
 - › eventuele eerste ideeën – interpretaties op het terrein

- de confrontatie met het assessment van vondsten en stalen
 - › beschikbare dateringselementen
 - › aanwijzingen naar functie – tafonomische groepen

Vanuit dit verband wordt een inschatting gemaakt van de tafonomie en de mogelijke functie van de sporen. Het assessment geeft een beschrijving van de sporen, spoorcombinaties en structuren en geeft een inschatting van hun bewaringstoestand en typologische, chronologische en ruimtelijke indeling.

Al deze elementen werden afgetoetst ten opzichte van hun potentieel op kenniswinst op siteniveau en (indien mogelijk) binnen een ruimer referentiekader:

- (mogelijke) betekenis van de sporen, combinaties en structuren onderling en voor de archeologische site;
- Onderzoeksvragen die (mits verwerking) kunnen behandeld worden aan de hand van de sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren;
- Aanduiding of er andere sporen, spoorcombinaties en archeologische structuren zijn uit andere archeologische sites die hiermee vergeleken kunnen worden;
- Inschatting van het potentieel op kenniswinst vanuit regionaal of breder perspectief.

1.5. Assessment van de archeologische site

Het assessment van de archeologische site bestaat uit een inschatting van de bewaringstoestand, het chronologisch kader en de functionele of culturele interpretatie. De ruimtelijke verdeling van de vondsten en sporen wordt geïnterpreteerd. Het assessment integreert tevens alle informatie over het historische, landschappelijke en archeologisch kader van de archeologische site. Uiteindelijk wordt per dateringsfase het potentieel op kennisvermeerdering ingeschat.

De beschrijving van het potentieel op kenniswinst behandelt:

- (mogelijke) betekenis van de archeologische site;
- Onderzoeksvragen die (mits verwerking) kunnen behandeld worden;
- Aanduiding of er andere sites zijn die hiermee vergeleken kunnen worden;
- Inschatting van het potentieel op kenniswinst vanuit regionaal of breder perspectief.

2. OBSERVATIES EN REGISTRATIES

2.1. Assessment van stalen

De stalen bestaan uit stalen van bouwkundige elementen: bakstenen.

Baksteenstalen VNR.1 (S1); VNR.2 (S9), VNR.3 (S10) dragen niet bij tot het kennispotentieel van deze site. Bakstenen lenen zich enkel voor datering of toewijzing aan een oven als er voor de regio een specifiek onderzoek gebeurde, waarbij verschillende bakstenen van gedateerde gebouwen en baksteenovens binnen de regio onderzocht werden, waarbij afmetingen en baksels vergeleken worden. Dit is voor Leuven en omgeving niet het geval. Ook het feit dat binnen één fundering soms verschillende formaten werden aangetroffen, wijst erop dat er bakstenen werden hergebruikt. In zo'n geval dient men extra voorzichtig te zijn met uitspraken over formaat en datering.

De bakstenen en mortel worden wel bewaard volgens de regels van de kunst, zodat ze in het kader van eventuele andere onderzoeken (vb. groter geheel van Kartuizerklooster of algemeen Leuvens onderzoek naar baksteenformaten) kunnen worden geraadpleegd.

2.2. Conservatie-assessment

Alle ingezamelde vondsten werden (na reiniging) aan de lucht gedroogd en bevinden zich in stabiele toestand. Er hoeven geen actieve stabiliserende conservatiebehandelingen uitgevoerd te worden.

2.3. Assessment van sporen, spoorcombinaties en structuren

Op basis van de bovenstaande criteria werden sporen geselecteerd en toegewezen aan de hieronder beschreven groepen en het daaraan gekoppelde potentieel op kenniswinst op siteniveau en in regionaal of breder perspectief.

2.3.1. Bakstenen funderingen

De archeologische site bestaat uit bakstenen funderingen die 30 à 40cm onder straatniveau werden aangetroffen. Aanleg sleuven/insteken van deze funderingen werden niet gevonden omwille van de verstoring door verschillende werken in het verleden. Grondsporen die in eerste instantie als aanleg sleuf werden opgetekend, bleken bij het couperen aflijningen van naastgelegen verstoringen en leidingssleuven te zijn.

De noord-zuidgerichte muurfunderingen (S1, S9, S10, S15, S20-S21, S23, S30) waren het best bewaard. Deze komen, zoals verwacht, overeen met de muren afgebeeld op het plan 1783-1786.

Er waren ook enkele dwarsmuurfunderingen bewaard (S2, S7, S8, S24), net als resten van een kelder (S22, S23, S26).

Op basis van verder onderzoek van deze bakstenen funderingen wordt getracht een antwoord te formuleren op volgende onderzoeksvragen:

1. *Wat is de omvang en opbouw van de verschillende gebouwen van de oostelijke kloosterwand?*
2. *Zijn er verschillende fases te onderscheiden? Uit welke periode dateren ze?*

2.4. Assessment van de archeologisch site

Uit voorgaande assessments werd duidelijk dat de archeologische site kadert binnen de geschiedenis van het Kartuizerklooster. Het gaat om een deel van de oostwand van het klooster. Uit de historische bronnen is geweten dat het klooster gesticht werd in 1492. De oostelijke wand van het klooster werd gebouwd in de loop van de 16de eeuw.

De bedreigde delen van de oostwand van het Kartuizerklooster werden geregistreerd. Bij een gebrek aan archeologische elementen die een idee kunnen geven over de functie van de ruimtes en een gebrek aan vondstenmateriaal is volgende onderzoeksvraag op basis van het uitgevoerde onderzoek niet te beantwoorden:

3. *Is de economische organisatie van het klooster af te lezen uit de aangetroffen materiële cultuur?*

De aangetroffen resten zijn niet van die aard dat er zich bijkomende onderzoeksvragen stellen.

Doordat een deel van het klooster al archeologisch, historisch en bouwkundig onderzocht werd, is het mogelijk om de beperkte vondsten in het breder kader van het Kartuizerklooster te plaatsen.

3. POTENTIEEL VOOR WETENSCHAPPELIJK ONDERZOEK

Het doel van het onderzoek was om de bedreigde delen van de oostwand van het Kartuizerklooster archeologisch te onderzoeken en zo de archeologische kennis over het klooster te vergroten.

Bij het onderzoek werd een archeologische site deels opgegraven. Deze site heeft potentieel op kennisvermeerdering. De aangetroffen sporen, structuren en vondsten kunnen leiden tot een beter begrip van het Kartuizerklooster. De site heeft waarde als puzzelstuk in het grotere geheel van archeologische en historische kennis over het Kartuizerklooster te Leuven.

4. UIT TE VOEREN ONDERZOEK

4.1. Onderzoeksvragen

In het kader van het onderzoek werden onderzoeksvragen geformuleerd ter begrip van de archeologische site. Om de geformuleerde onderzoeksvragen te beantwoorden zijn verder onderzoek nodig. Hieronder volgt een overzicht van de onderzoeksvragen en het verder onderzoek dat voor de beantwoording van de vragen nodig is.

- *Wat is de omvang en opbouw van de verschillende gebouwen van de oostelijke kloosterwand?*
- *Zijn er verschillende fases te onderscheiden? Uit welke periode dateren ze?*

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden zullen de aangetroffen funderingen vergeleken worden met het bestaande kaartmateriaal, de archeologische gegevens van voorgaande onderzoeken en het al uitgevoerde historisch onderzoek. Op die manier wordt getracht om de omvang en opbouw van de oostwand en eventuele fasering te reconstrueren.

4.2. Conservatiestrategie

Het conservatie-assessment maakte duidelijk dat er geen actieve conservatiebehandeling nodig is. De conservatiestrategie zal dus passief zijn en vooral gericht zijn op het degelijk verpakken van de archeologische vondsten.

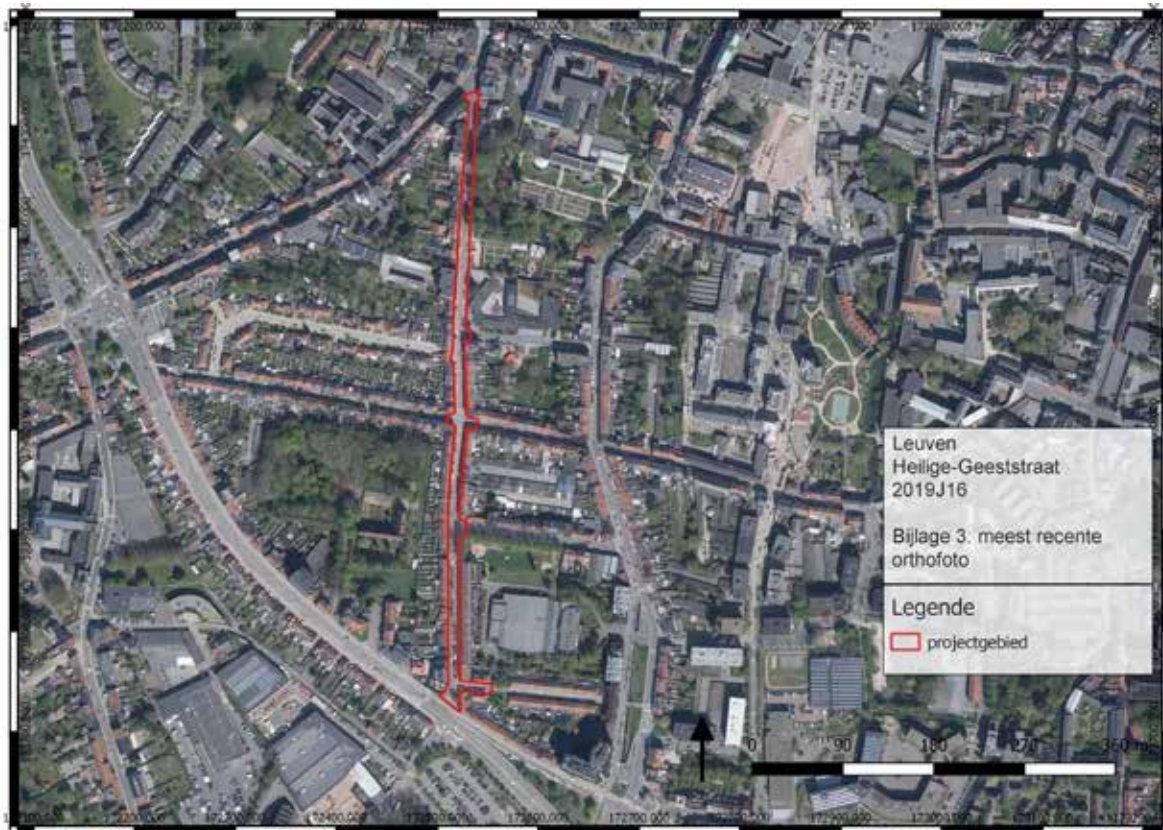
HOOFDSTUK 3.

INTERPRETATIE VAN DE ARCHEOLOGISCHE SITE

1. KADER

1.1. Landschappelijke ligging

De Heilige-Geeststraat situeert zich in het zuidwesten van de Leuvense binnenstad, tussen de eerste en tweede stadsomwalling, de straat bevindt zich in bebouwd gebied (Figuur 11).

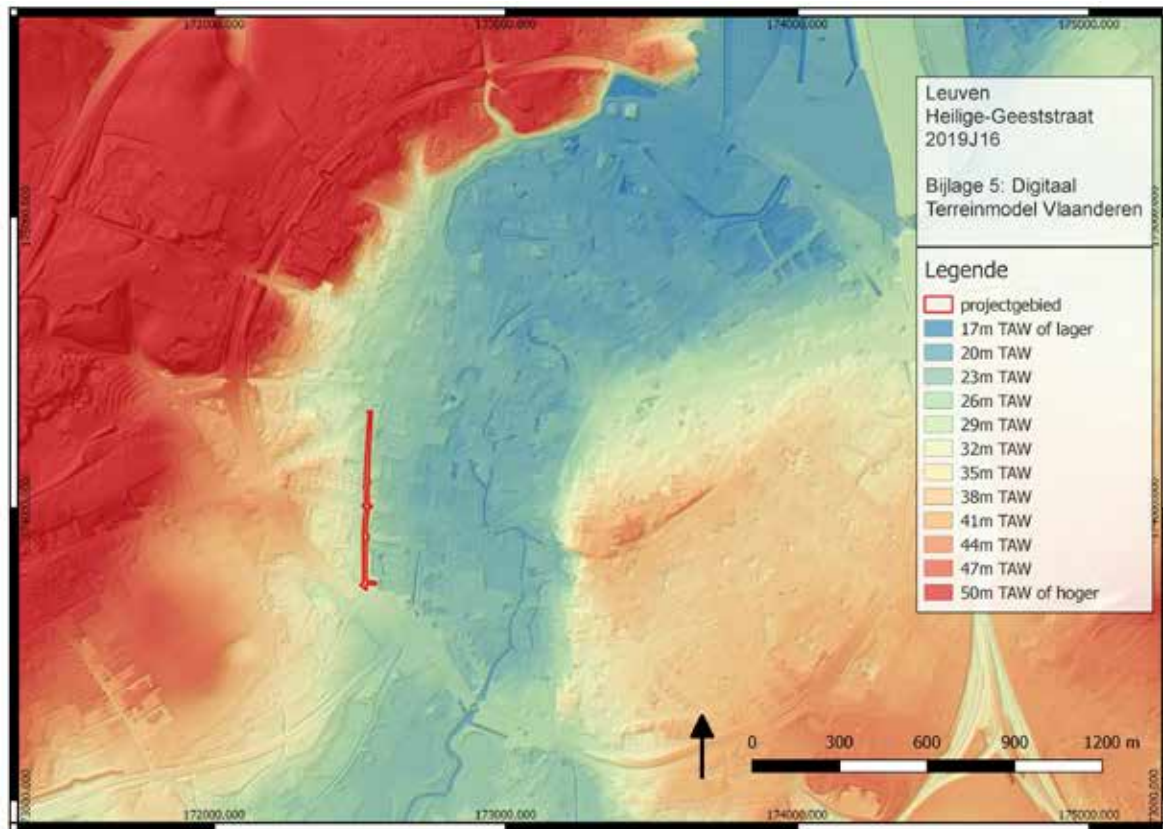

Figuur 11: Recente orthofoto van de Heilige-Geeststraat (bron: GDI-Vlaanderen).

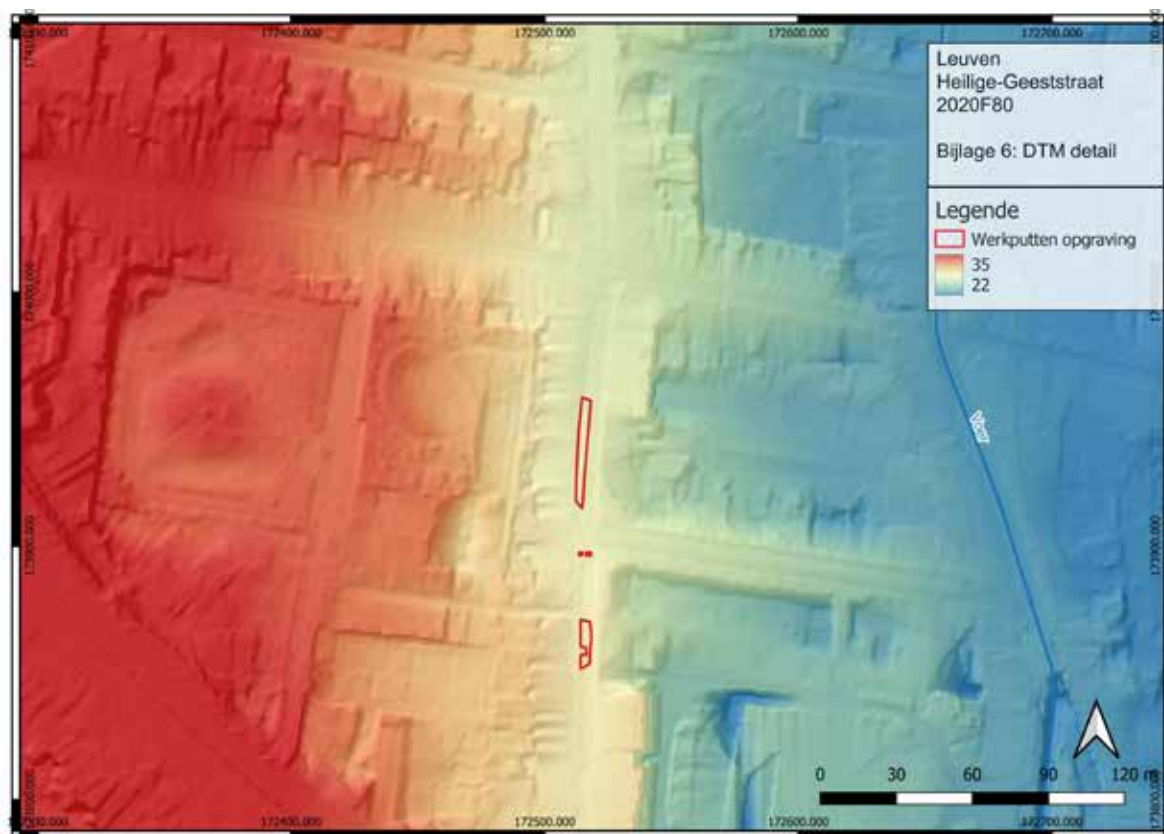
De stad Leuven bevindt zich op het raakpunt van drie geografische gebieden: de vlakte van laag-België, de ijzerzandsteenheuvels van het Hageland en het Brabants leemplateau van Midden-België, waarin de Dijle en haar bijrivieren zich diep insneden. De lage stadsgedeelten bevinden zich in de alluviale vlakte en de hoger gelegen delen bevinden zich op de rivierrassen met steilere hellingen. Hierdoor is er een groot hoogteverschil merkbaar in de stad. Het plangebied bevindt zich aan de rand van de alluviale vlakte op de steilere hellingen binnen de stad (Figuur 12). Het Digitaal Terreinmodel Vlaanderen geeft goed weer, dat de omgeving sterk stijgt van oost naar west (Figuur 13). De Heilige-Geeststraat zelf stijgt licht van noord naar zuid. De oostelijke zijstraten Grasmushof, Arthur De Greefstraat en Adolph Bastinstraat hellen af richting oosten. De Adolph Bastinstraat ligt beduidend lager en is met de Heilige-Geeststraat verbonden door een trap. De

opgravingszones stijgen van +27,8m TAW in het noorden (WP1) naar +28,80m TAW in het zuiden (WP3) (Figuur 13). Op het digitaal terreinmodel is ook de oude tuinaanleg van de verschillende tuinen van het Kartuizerklooster mooi zichtbaar (Figuur 13).

Het grootste deel van de binnenstad van Leuven is niet gekarteerd op de potentiële bodemerosiekaart⁴. Ook de straten binnen het plangebied zijn niet gekarteerd, bijgevolg wordt deze kaart niet afgebeeld.

Figuur 12: Digitaal Terreinmodel Vlaanderen met Heilige-Geeststraat (bron: GDI-Vlaanderen).

Figuur 13: Digitaal Terreinmodel Vlaanderen – detail (bron: GDI-Vlaanderen).

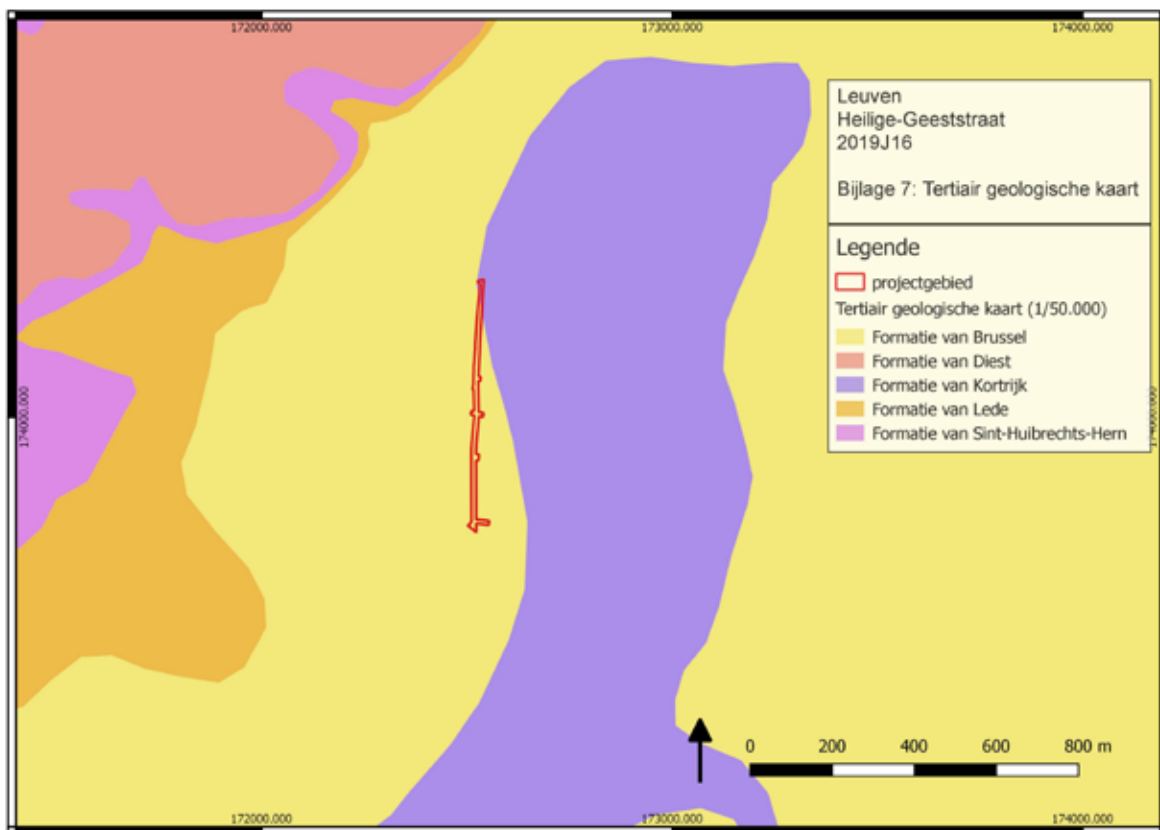
Tertiair geologisch gezien bevindt het projectgebied zich op de grens van de Formatie van Kortrijk bestaande uit grijze klei en de Formatie van Brussel bestaande uit bleekgrijs fijn, kalkhoudend, soms fossielhoudend zand met kiezel- en kalkzandsteenbanken (Figuur 14).

Het quartair dek bestaat hier volgens de quartair profieltypekaart uit zandleemafzettingen (Figuur 15: donkergroen). Deze kunnen van verschillende oorsprong zijn: afgezet door de wind (eolisch) en/of afgespoeld van de hellingen (colluvium). In de gebieden die op de kaart als lichtgroen gekarteerd staan, zijn de afzettingen als colluvium (afgespoelde zandleem) gedetermineerd, het gaat om een soort van erosiegeulen.

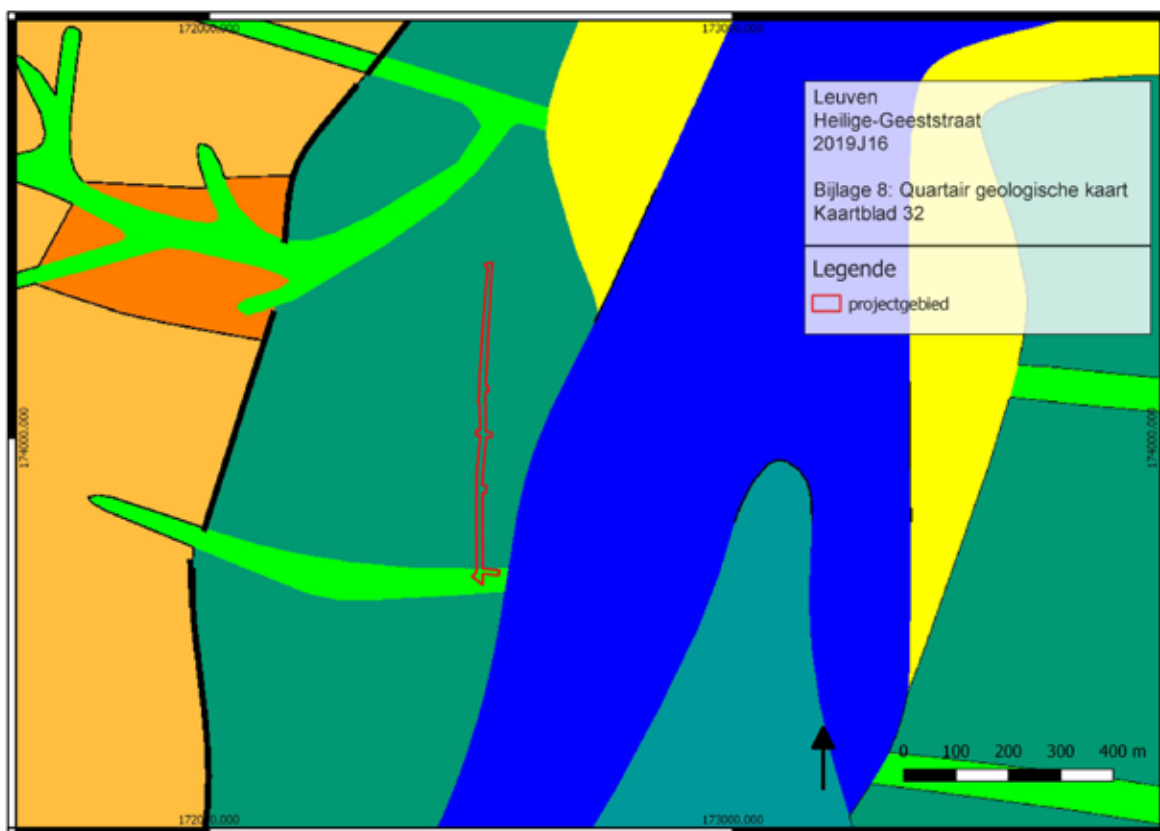
Omwille van de ligging van Leuven op de grens van verschillende geografische gebieden bevindt Leuven zich op de grens van de zandleem- en leemstreek. De Leuvense binnenstad is gekarteerd als OB (bebouwde zone) (Figuur 16). Net buiten de ring zijn verschillende gronden gekarteerd als OT (sterk vergraven gronden). Ten zuidwesten van het projectgebied, buiten de ring zijn een aantal bodems wel gekarteerd: het gaat om droge en natte zandleem- en leembodems.

Bij een werfbegeleiding tussen Heilige-Geeststraat nr.148 en 152 werden ophogingslagen van zandige leem en bouwpuin aangetroffen tot op 1m diepte. Op één enkele plaats kon een stuk oorspronkelijke bodemopbouw geregistreerd worden. Hier bevond zich onder een zandige leemlaag (ophoging) een lemig pakket met bouwpuinspikkels en daaronder op ca. 50 cm onder maaiveld op +29,10m TAW bevond zich de natuurlijke leem.⁵

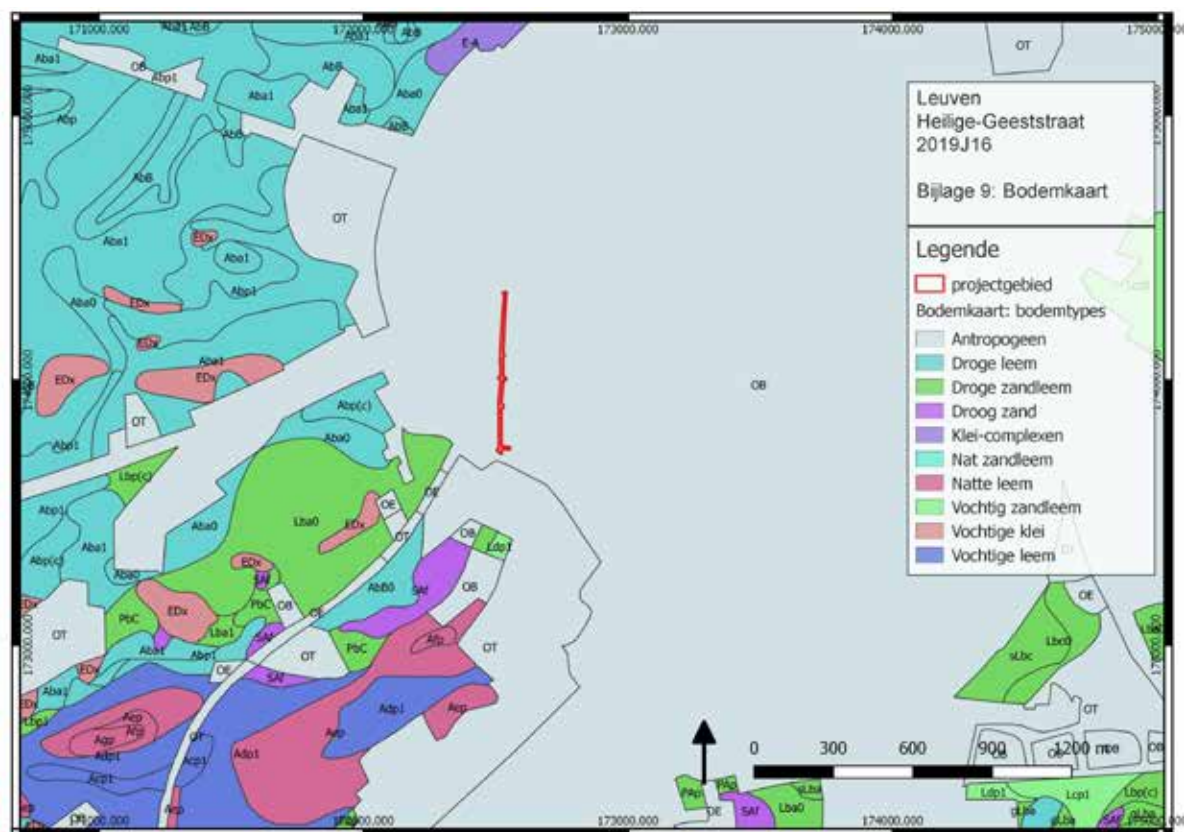
⁵ CLAEYS & LODEWIJKX, 2013: 11.

Figuur 14: Tertiair geologische kaart met Heilige-Geeststraat (bron: GDI-Vlaanderen).

Figuur 15: Quartair profieltypekaart kaartblad 32 – Leuven – (1/50 000) met Heilige-Geeststraat (bron: GDI-Vlaanderen).

Figuur 16: Bodemkaart met Heilige-Geeststraat (bron: DOV Bodemverkenner).

1.2. Historisch kader

1.2.1. Kartuizerklooster⁶

Ten zuiden van de Bankstraat en ten westen van de Heilige Geeststraat, bevond zich het Kartuizerklooster. De eerste steen van het klooster werd gelegd in 1489 door Margareta van York, de eerste kloosterlingen kwamen aan in 1491. Het kerkhof van het klooster werd ingewijd in 1492. De bouwwerkzaamheden zouden bijna een halve eeuw duren. Eerst werden een tiental individuele cellen of kluizen, het claustrum en een deel van de kerk afgewerkt. Daarna werd het klooster uitgebreid met een gastenverblijf, keuken, refter, en werkruimtes voor de lekenbroeders (conversen). Later, onder prior Dierick Persijn (1525-1532) werd de kerk afgewerkt met koor, kapellen en sacristie. Ook de kapittelzaal en het kleine claustrum werden dan gefinaliseerd. Van de overige bebouwing zoals de gebouwen van de oostwand is op heden niet geweten wanneer zij werden gebouwd, dit was nog geen onderwerp van een uitgebreide archivalische studie.

Het klooster bezat een voor Kartuizerkloosters typische plattegrond (Figuur 26). In het westen lag een grote vierkante kloostergang met aansluitend 21 afzonderlijke cellen. Aan de noordzijde bevond zich de kloosterkerk. De zuid- en oostvleugel van het claustrum bleven bewaard. Ten zuiden van de zuidvleugel lagen de gebouwen en tuinen van de lekenbroeders aan westzijde afgesloten door een stalgebouw. Ten noorden van de kerk bevond zich een kloostertuin. Naast de oostelijke toegang tot het kloosterdomein bevonden zich de vrouwenverblijven, de boerderij, de schuur en de stallen.

⁶ ENGELS 1999: 67, 70-75, 118-119, 125, 341, 348; CLAEYS 2021 25-27.
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/42138>

Het was het eerste Kartuizerklooster dat binnen stadsmuren werd opgericht. Om eenzaamheid, rust en stilte te garanderen zochten de Kartuziers doorgaans afgelegen plekken uit. Dit deel van Leuven op de hellingen dicht bij de tweede stadsomwalling was lang onbewoond. Samen met het uitgestrekte ommuurde kloosterdomein zorgde dit ervoor dat er toch afzondering van de buitenwereld mogelijk was. In 1613, 1615 en 1618 kon het klooster verschillende gronden verwerven rondom het klooster om die afzondering en rust nog beter mogelijk te maken. In 1618 bijvoorbeeld konden de gronden verworven worden tussen het klooster en de Voer. Op dat moment werd ook een klein publiek pad afgesloten met goedkeuring van de autoriteiten. Mogelijk gaat het hier om de voorloper van een deel van de Bankstraat, Heilige-Geeststraat of voetpad langs de stadsmuur.⁷

Vanaf 1521 werd het klooster opgenomen in de Leuvense universiteit. In 1614 bracht een brand van de paardenstallingen ook schade toe aan de westvleugel. In 1627 werd een nieuw gebouw om de stallingen te vervangen afgewerkt. Vanaf dat jaar was het klooster verplicht om soldaten in te kwartieren. In het begin van de 18de eeuw had het klooster te leiden onder oorlogsverwoestingen. Omwille van financiële nood werden enkele gronden verkaveld en percelen verhuurd.

Na de inname van de stad Leuven door de Franse troepen in 1746 werden in de tuin van het klooster 12 broodovens gebouwd om het regiment in de stad te voeden. In 1773 werden nogmaals delen van het klooster verkocht. In 1779 ontplofte een lading munitie van Oostenrijkse troepen die hier ingekwartierd waren en werd een deel van het klooster vernield. In 1780 werd de noordelijke en westelijke vleugel gesloopt. Na de opheffing van het klooster in 1783 werd het gebruikt als munitiedepot. In deze periode werden plannen van het klooster gemaakt (Figuur 26). De ontploffing van munitiewagens in 1793 bracht grote schade toe. In 1798 was het klooster in vervallen toestand en werden delen verkocht en gesloopt. De vrijgekomen gronden werden bewerkt door boeren of hoveniers of omwille van de geschikte klei in de bodem, geëxploiteerd voor de productie van aardewerk. De kerk werd gesloopt in 1806. Kanunnik Armand Thiéry kocht het klooster in 1912. In de loop van de 20ste eeuw werden verschillende restauratiecampagnes uitgevoerd. In 1953 werden de gebouwen beschermd monument. De tuin en het Mariapark zijn beschermd als cultuurhistorisch landschap sinds 1967. Tussen 1910 en 1937 werden de gronden langsheen de Bankstraat, die vroeger deel uitmaakten van het klooster bebouwd met rijwoningen.⁸ De oostelijke gronden van het klooster werden bebouwd met rijhuizen tussen 1900 en 1925⁹ en een deel van de oostwand verdween onder de Heilige-Geeststraat.

1.2.2. Iconografie en cartografie van het Kartuizerklooster

Op de verschillende afbeeldingen van het klooster is zichtbaar dat de Heilige-Geeststraat zijn weg vervolgt van aan de Bankstraat tot aan de vesten, langsheen het Kartuizerklooster. Op andere afbeeldingen is het deel van de straat ten zuiden van de Bankstraat niet afgebeeld en is enkel een perceelsgrens zichtbaar langsheen het klooster.

De oudste afbeelding van het Kartuizerklooster is zichtbaar op de kaart van Jacob Van Deventer (1550-1556) (Figuur 17). De kloostergebouwen staan er vrij schematisch op weergegeven met kerk, kloostergebouwen en cellen onder leien dak en andere bebouwing ten oosten van de kerk langsheen de Heilige-Geeststraat als kronkelende weg tussen Bankstraat en vest.

Op een kaart van 1583 is het klooster zichtbaar aan de westzijde van de Heilige-Geeststraat die doorloopt tot aan de vest (Figuur 18). Ook hier is de kloosterkerk zichtbaar met daarrond delen van de kloostergebouwen of cellen. Het geheel is ommuurd. Errond en aan de overzijde van de straat bevinden zich wijngaarden en bomen (boomgaard?).

Op een prent door Pierre de Bersaques van 1596-1598 is het Kartuizerklooster zichtbaar vanuit het zuidwesten (Figuur 19). Op de voorgrond zijn de vestberg en tweede stadsmuur zichtbaar. Rondom een grote vierkante kloostertuin zijn de verschillende individuele cellen of kluizen zichtbaar. Hieraan

⁷ ENGELS 1999: 82.

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Bankstraat [online] <https://id.erfgoed.net/themas/8266> (Geraadpleegd op 17-06-2022).

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Heilige-Geeststraat [online] <https://id.erfgoed.net/themas/8240> (Geraadpleegd op 17-06-2022).

grenst de kerk met de verschillende kloostergebouwen die afgebeeld zijn in een grote tuin. De boerderij en bijgebouwen (o.a. schuur en toegangsgebouw) langs de Heilige-Geeststraat sluiten deze tuin af en zijn zichtbaar bovenaan op de tekening. Vermoedelijk werden de gebouwen van de oostwand dus gebouwd voor 1598.

Een stadsgezicht van Leuven uit 1575 geeft een beperkt beeld van het Kartuizerklooster (Figuur 20). Bij nr. 26 is de Kartuizerkerk zichtbaar. Rechts onderaan is de Groefpoort of Tervuursepoort (nr.27) zichtbaar. Van de afgebeelde gebouwen onder zadeldak rondom de kerk is niet duidelijk of het om delen van het klooster gaat of om ander bebouwing langs de Bankstraat en omgeving. Een stadsgezicht uit 1604 (Figuur 21) geeft ook slechts een beperkt beeld van het klooster bij nr. 25: een kerk met enkele gebouwen erbij.

Het beleg van Leuven van 1635 werd afgebeeld op de kaart van Pauli (Figuur 22). Hier loopt de Heilige-Geeststraat tot aan het klooster, langs de boerderijgebouwen. De straat heeft een soort van uitstulping ter hoogte van een gebouw (schuur?) ten oosten van de kerk. De straat loopt niet verder richting vesten. De grote vierkante kloostertuin met individuele cellen is herkenbaar.

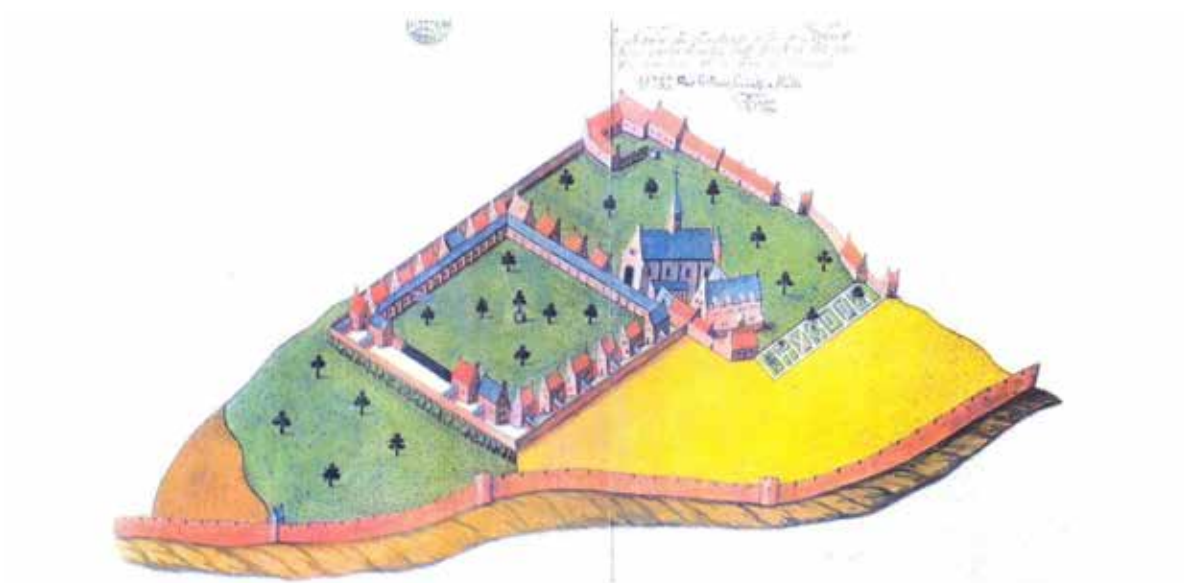
Op een kaart uit de Atlas van Loon (1649) is de Heilige-Geeststraat maar afgebeeld tot aan de Bankstraat (Figuur 23). Ten oosten van het klooster is geen weg of straat afgebeeld. Heeft dit te maken met het afsluiten van een publiek pad in 1618 (zie 1.2.1)? Het klooster is afgebeeld als een kerk met ten noorden, zuiden en oosten ervan kloostergebouwen. Ten oosten van de kerk is een boomgaard en kerkhof afgebeeld.

| *Figuur 17: Detail van de kaart van Deventer 1550-1565 (© KBR).*

Figuur 18: Detail van de kaart van Hogenberg en Braun 1583 (© KBR).

Figuur 19: Prent van het Kartuizerklooster (1596-1598) van P. de Bersaques (bron: KUL, Arenbergarchief 2414 f° 11v° - 12r°).

Figuur 20: Detail van stadsgezicht van Leuven van 1575 van F. de Belloforest, nr. 26 = Kartuizerklooster (© KBR).

Figuur 21: Detail van stadsgezicht van 1604, nr.25 = Kartuizerklooster. (© Stadsarchief Leuven).

Figuur 22: Detail van kaart van Pauli van 1635 van het beleg van Leuven. Het noorden bevindt zich rechts op de kaart (© KBR).

Figuur 23: Detail van de Atlas van Loon (1649) (© Stadsarchief Leuven).

Ook op de 18de-eeuwse kaart van Villaret is het zuidelijke deel van de straat enkel afgebeeld als een perceelsgrens of voetweg (Figuur 24). Op deze kaart lijkt deze voetweg meer naar het westen te liggen en niet in dezelfde as als het noordelijke deel van de Heilige-Geeststraat, maar dit lijkt te wijten aan een vervorming van de kaart, poging om reliëf weer te geven of de aansluiting van de verschillende kaartbladen op elkaar. Op de 18de-eeuwse kaart van Ferraris is ten zuiden van de Bankstraat een smalle weg tot aan het Kartuizerklooster zichtbaar (Figuur 25). De weg loopt niet door tot aan de vesten.

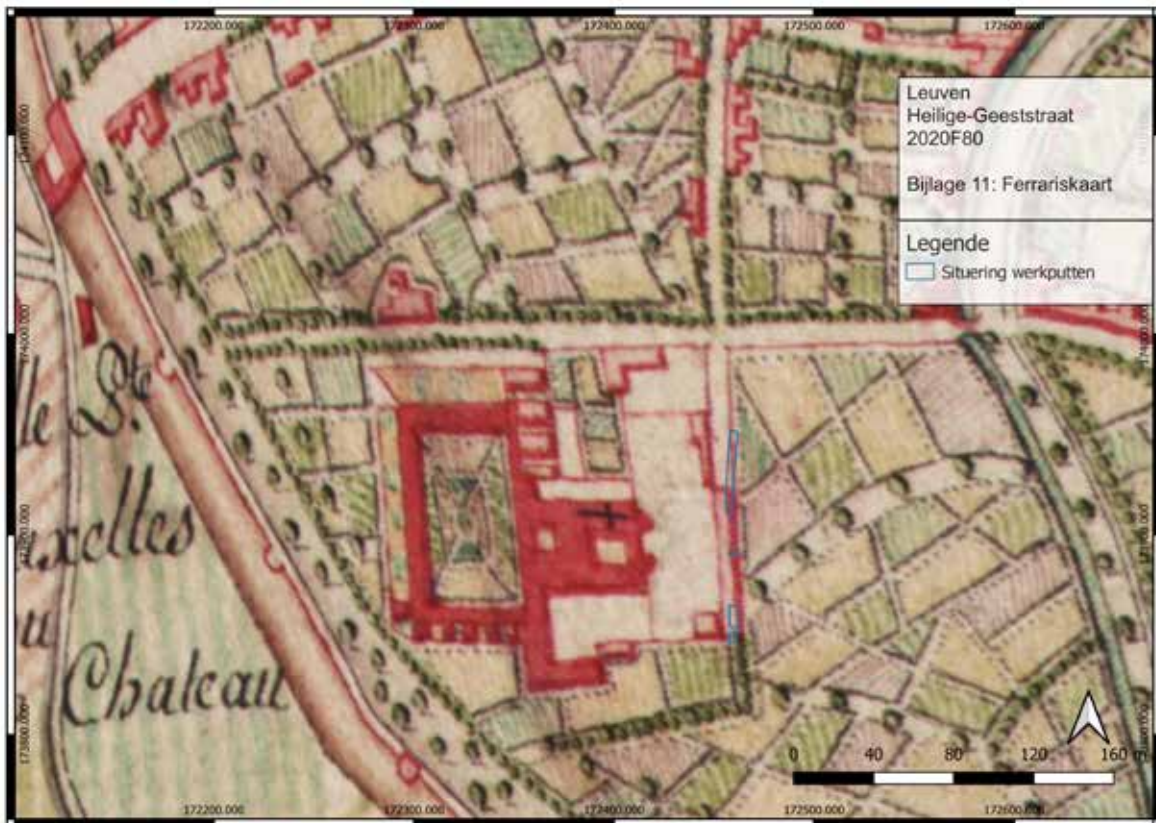
Een opmetingsplan van het Kartuizerklooster van ca. 1783 - 1786¹⁰ kon gegeorefereerd worden op basis van de nog bestaande vleugels en de opgravingen van de KULeuven op het kloosterdomein (Figuur 26). Hierbij werd duidelijk dat de oostelijke gebouwen van het kloosterdomein zich ter hoogte van de huidige Heilige-Geeststraat bevonden. De muur die getekend staat aan de oostzijde van de Heilige-Geeststraat komt ongeveer overeen met de huidige oostelijke rooilijn van de straat. De oostelijke bebouwing werd in het bureauonderzoek nog eens apart gegeorefereerd (Figuur 27 & Figuur 28). De functie van de bebouwing werd op plan vermeld: van noord naar zuid gaat het om een muur met koer achter, een hangar (of koetshuis), drie paardenstallen (*écuries*), drie kamers/vertrekken met daarlangs een ingang en het huis van de portier. Daarnaast bevond zich een brede toegang en versprong de bebouwing van het klooster naar het oosten. Achter deze afsluitmuur bevond zich een grote langsschuur, een koer, het huis voor de tuinman en een stal. De schuur is een langsschuur met doorrit: de poorten bevinden zich in de korte zijdes van de schuur (aan de westkant). Ten oosten van deze afsluitmuur was een pad richting vesten. Het is mogelijk dat dit pad kon afgesloten worden met een poort.

In dezelfde periode werd een tekening van het klooster gemaakt (Figuur 29). Aan de oostelijke wand van het klooster is van noord naar zuid zichtbaar (Figuur 30): een gebouw met een verdieping, vensters aan de straatkant en schoorstenen (nr.13: vrouwenvertrekken); daaraan vast een langer gebouw onder zadeldak zonder verdieping en zonder vensters aan de straatkant (nr.14: onleesbaar & koets-/wagenhuis); hiertegen werd een poortgebouwtje getekend, met de verspringende oostelijke afsluitmuur. Meer naar het zuiden bevindt zich parallel aan de weg de langsschuur (nr.16). De poort van de doorrit in de korte zuidgevel is duidelijk zichtbaar. In het zuiden tegen de schuur bevindt zich een smaller en lager gebouw tegen de afsluitmuur. Het weggetje naar de vesten lijkt ook afgesloten door een poort.

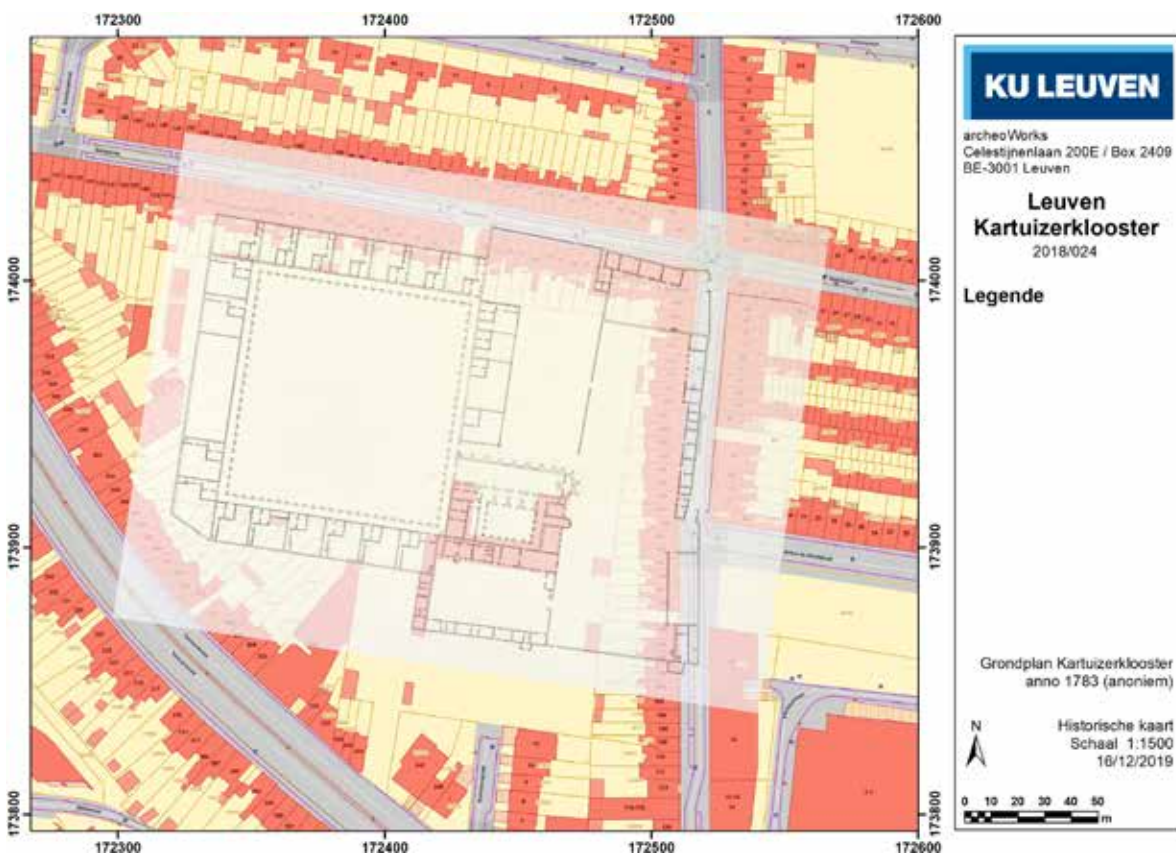

Figuur 24: Kaart van Villaret met situering Heilige-Geeststraat (© Informatie Vlaanderen).

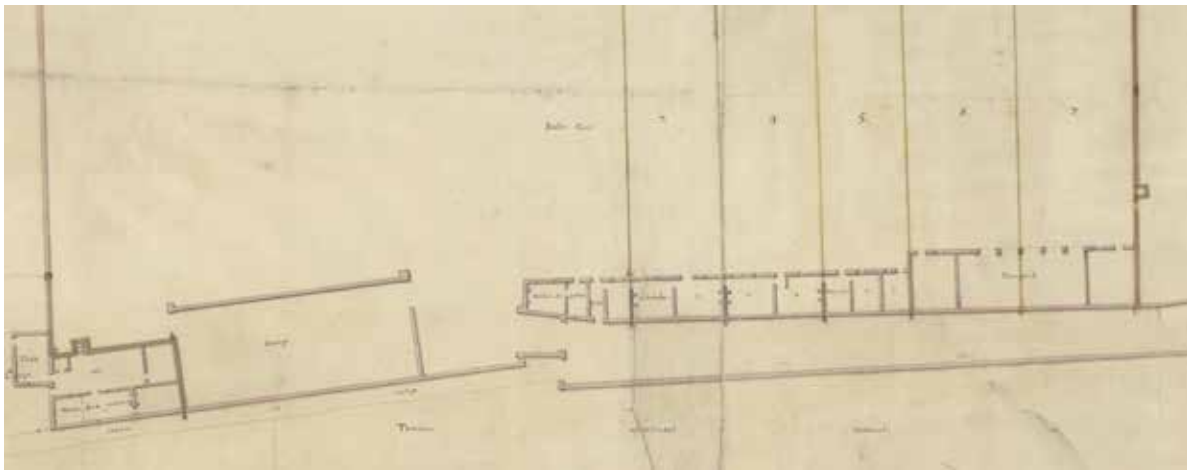
¹⁰ In dit verslag zullen kaart van 1783 en 1786 door elkaar gebruikt worden. De kaart die vervaardigd werd rond 1783 is in bezit van de KU Leuven. Voor dit verslag werd vooral gebruik gemaakt van dezelfde kaart op datum van 1786, in bezit van het Rijksarchief en raadpleegbaar op cartesius.be.

Figuur 25: Ferrariskaart (1777) met benaderde situering van de werkputten.

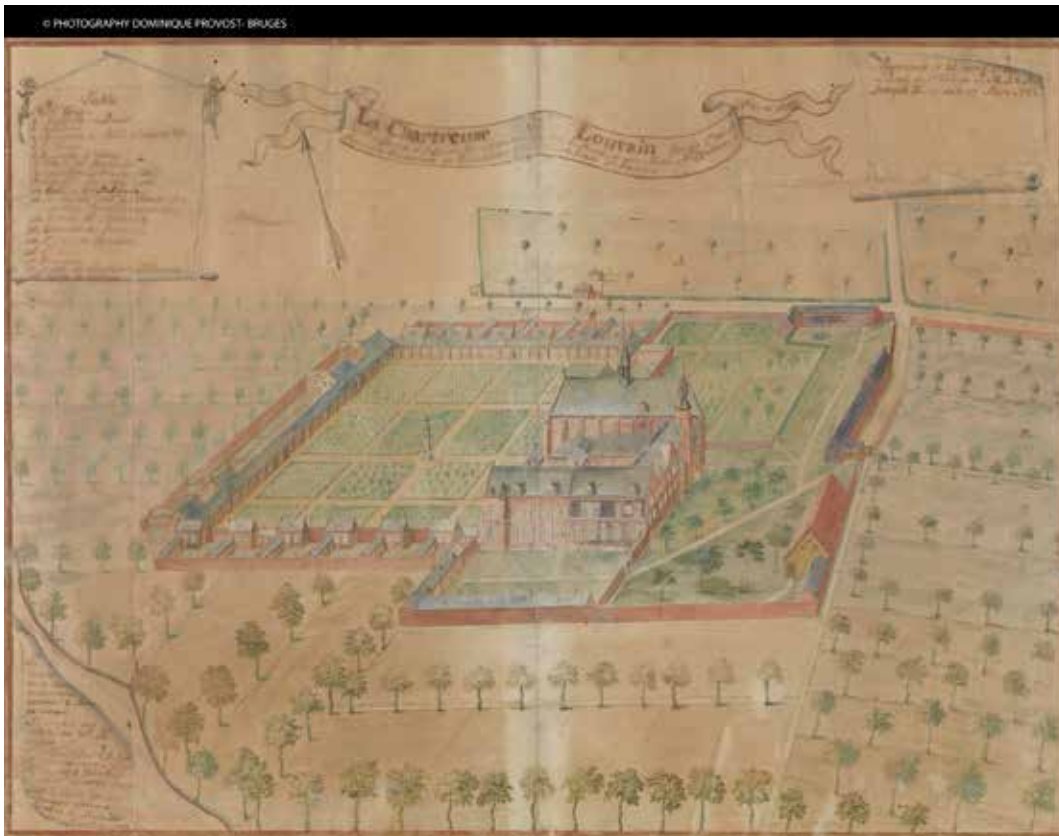
Figuur 26: Gegeorefereerd opmetingsplan van Kartuizerklooster van 1783 (© KU Leuven ArchoWorks).

Figuur 27: Detail van oostelijke bebouwing van Kartuzierklooster (opmetingsplan van 1786), ter hoogte van projectgebied. Het noorden bevindt zich rechts op de kaart (Rijksarchief).

Figuur 28: Detail van Heilige-Geeststraat en oostwand, zoals gegeoreerereerd bij het bureauonderzoek.

Figuur 29: Kartuizerklooster in Leuven in 1783, vervaardiger onbekend, 1783, M Leuven, inv. LP/401, foto © Dominique Provost voor meemoo. Art in Flanders.

Figuur 30: Detail van tekening hierboven met detail van oostdeel van klooster (foto © Dominique Provost).

Op de kadasterkaart van 1813 wordt het deel tot aan het Kartuizerklooster *Rue de Saint-Esprit* genoemd (Figuur 31). Het stukje van aan het klooster tot aan de vesten wordt *ruelle de Saint-Esprit* genoemd. Het is dus mogelijk dat deze ruelle, straatje, geen echte straat maar eerder een pad was. Terwijl de centrale kloostergebouwen gedecimeerd werden in deze periode, blijft de oostwand vrij gelijkaardig. Het grootste verschil situeert zich aan de kruising met de Bankstraat. Op het plan van 1786 is dit eerste deel enkel een muur met koer achter, op het plan van 1813 is dit deel ingevuld met 5 gebouwtjes. Deze situatie is ook zichtbaar op de kaart van Jobard van 1825 (Figuur 32).

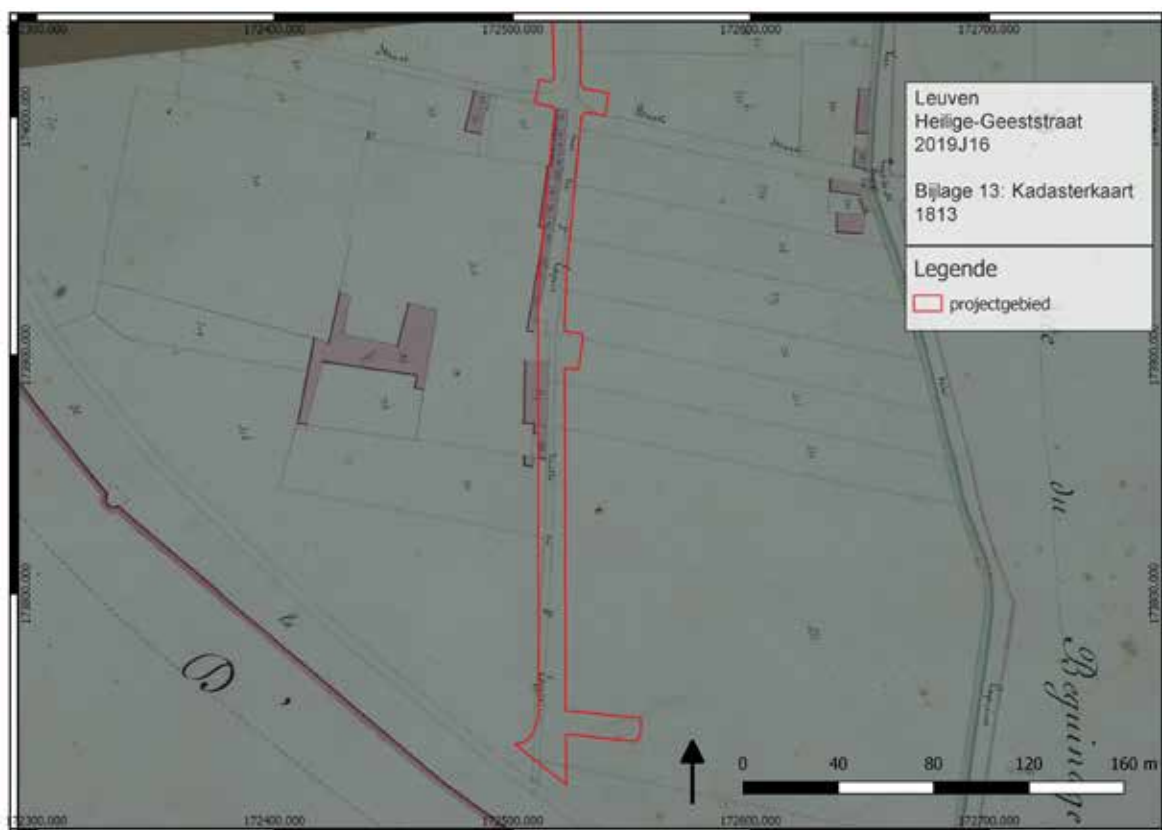
Op de kadasterkaart van 1850 is de situatie van de bebouwing gelijkaardig aan die uit 1813 (Figuur 33). De percelering werd wel aangepast: verschillende gebouwtjes langsheen de Heilige-Geeststraat kregen een achterliggend perceel. De schuur hoort bij een groot perceel.

Op de Vandermaelenkaart staat de Heilige-Geeststraat weergegeven als een rechte straat met een loodrecht kruisende Bankstraat (Figuur 34). Wellicht is het eerder een schematische weergave van de situatie, omdat de bebouwing ter hoogte van het Kartuizerklooster nog hetzelfde is als op het plan van 1850 en deze bebouwing bij het rechte trekken van de straat onder het straatniveau verdween.

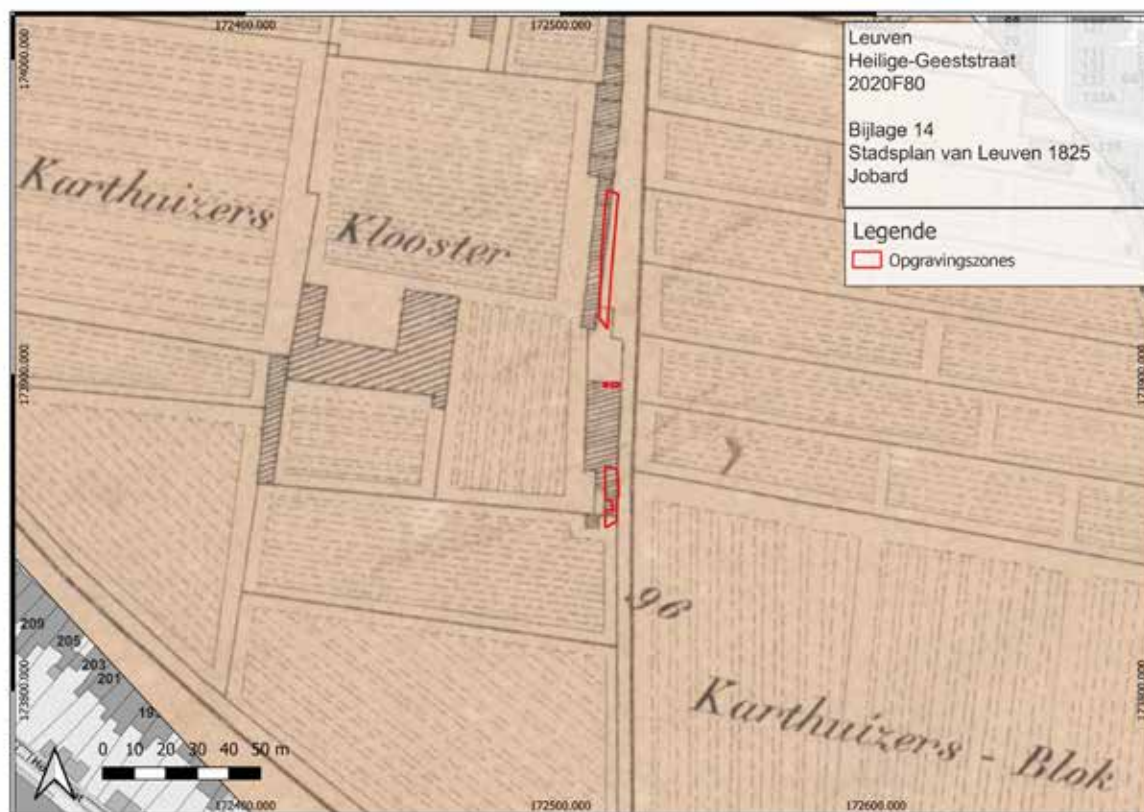
L. Van Peteghem maakte in 1860 twee prenten van het klooster voor het boek *Louvain monumental* van E. Van Even. Deze zijn deels gebaseerd op oudere kaarten en plannen, maar zijn niet volledig waarheidsgetrouw. Op één van de prenten, met zicht vanuit het oosten is een deel van de oostelijke wand van het kloosterdomein en de Heilige-Geeststraat weergegeven. Deze prent lijkt gebaseerd op de tekening van 1783 (Figuur 29). De kamers en stallen zijn weergegeven als een langgerekt volume zonder vensters aan de straatzijde met één deuropening: de ingang die ook op het plan van 1783-1786 is weergegeven. Rechts (= ten noorden) daarvan is een iets hoger gebouw zichtbaar met vensters op de bovenverdieping. Links van de ingang is een poortgebouw zichtbaar. Een soortgelijk "gebouwtje" staat ook op de tekening van 1783, maar ontbreekt op de grondplannen uit die periode. Het is onduidelijk of dit werkelijk zo was of fantasie van de tekenaars. Op het plan van 1783-1786 is dit slechts een poort en een doorgang tussen de portierswoning en de afsluitmuur. De kans bestaat dat deze doorgang overdekt was en er zo een soort van poortgebouw ontstond.

Op de topografische kaart van 1881 is een bijgebouw zichtbaar in de zuidoostelijke hoek van het terrein, net ten zuiden van de opgravingszones (Figuur 35). Dit is niet zichtbaar op de oudere of jongere kaarten.

Op de topografische kaart van 1931 is duidelijk zichtbaar dat de straat bijna volledig volgebouwd is aan weerszijden van de straat (Figuur 36). Ter hoogte van het voormalige Kartuizerklooster werd de straatwand volledig bebouwd met rijwoningen.

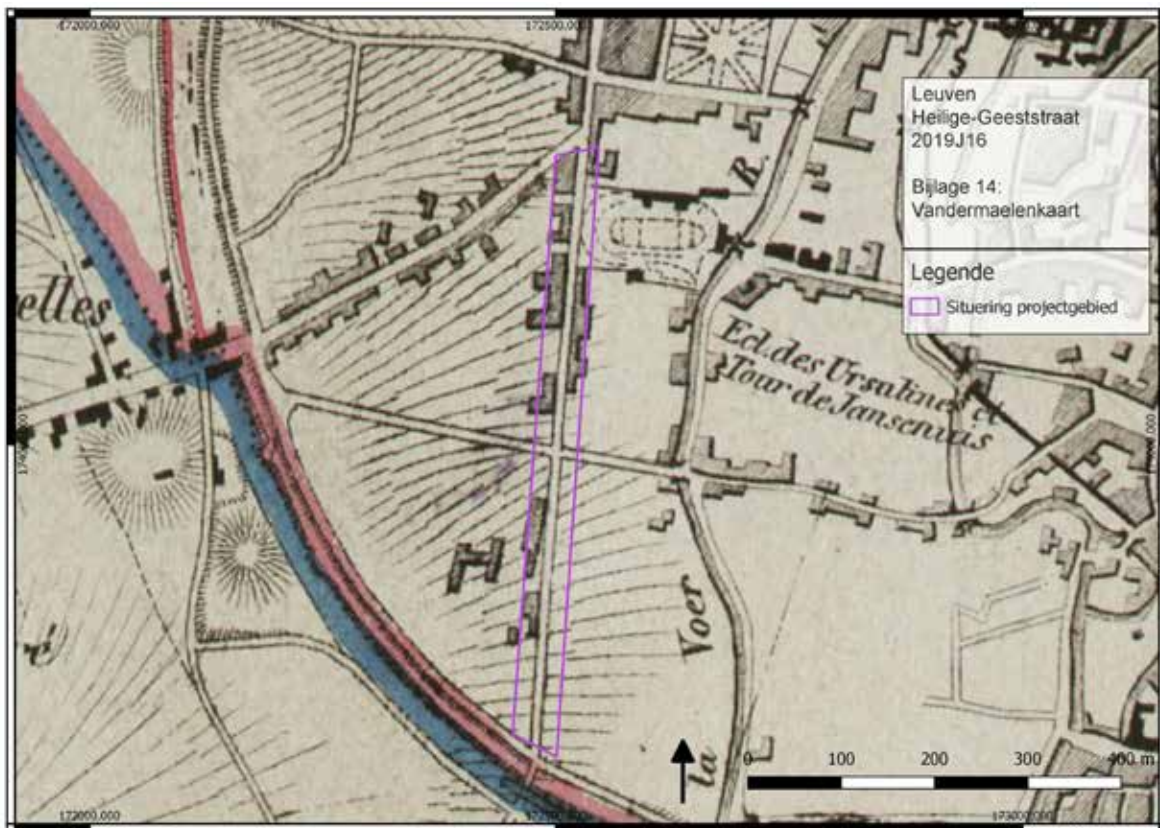
Figuur 31: Kadasterkaart van 1813 met Heilige-Geeststraat ter hoogte van het klooster (© stadsarchief Leuven).

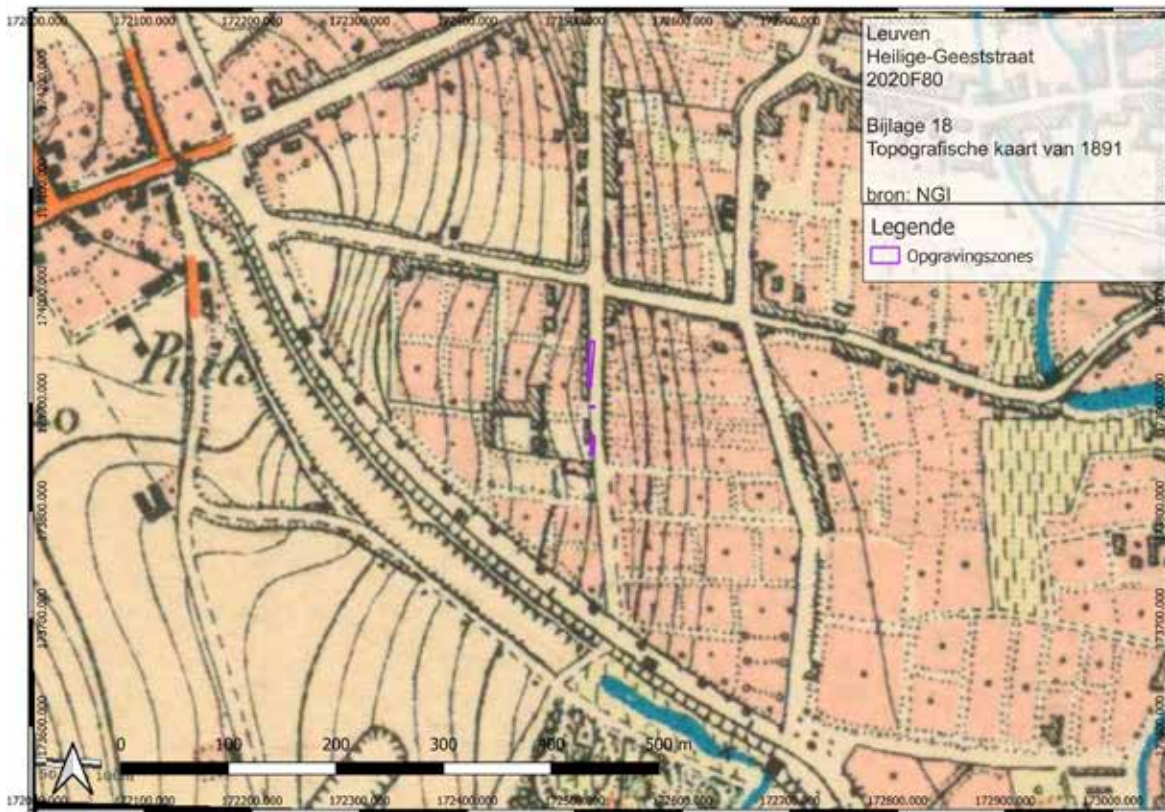
Figuur 32: Plan der stad Leuven 1825 - Jobard (© KBR).

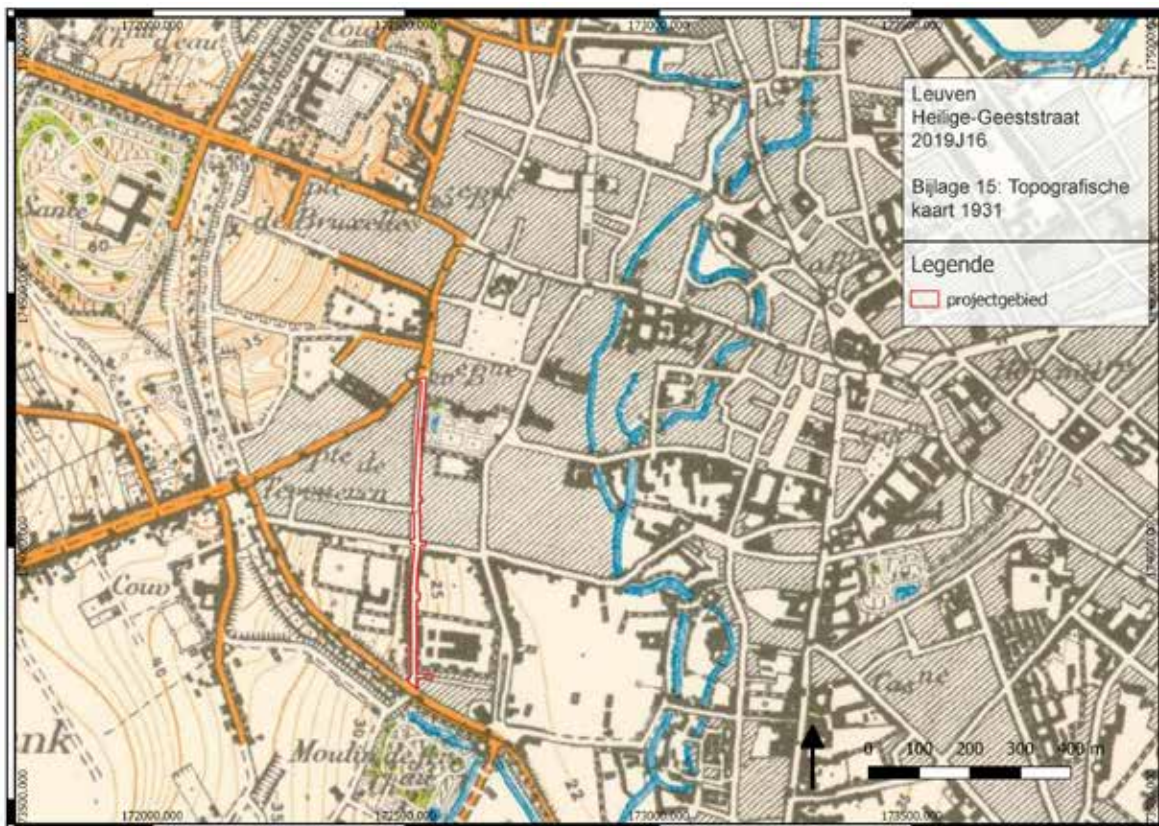
Figuur 33: Kadasterkaart van 1850 met opgravingszones (© stadsarchief Leuven).

Figuur 34: Topografische kaart van Vandermaelen (1846-1854) met situering van de Heilige-Geeststraat (© Informatie Vlaanderen).

Figuur 35: Topografische kaart van 1891 (© NGI).

Figuur 36: Topografische kaart van 1931 met Heilige-Geeststraat (© NGI).

1.3. Archeologisch kader¹¹

Binnen het kloosterdomein werden al verschillende archeologische onderzoeken uitgevoerd (Figuur 38 & Figuur 39). Deze onderzoeken resulteerden in een betere kennis van de (bouw)geschiedenis van de verschillende onderzochte delen van het klooster. De diverse archeologische onderzoeken bevestigden de details en nauwkeurigheid van het grondplan van 1873. Daarnaast werden ook verschillende faseringen en enkele andere sporen aangetroffen.

Eind jaren 1970 werd een gravend onderzoek uitgevoerd in de noordwestelijke hoek van het Mariapark, achter de Lourdesgrot: hier werden funderingsresten van drie muren aangetroffen. Dit onderzoek werd niet door archeologen uitgevoerd en hiervan ontbreekt een duidelijk verslag.¹² Andere muren van dezelfde kluis werden bij een proefputtenonderzoek in 2019 aangetroffen.¹³

In 2010 werd door de Onderzoeksgroep Archeologie van de KU Leuven een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Ter hoogte van de verdwenen gebouwen werden funderingen in goede staat aangetroffen, deze konden het historisch grondplan bevestigen. Ter hoogte van de kerk werden verschillende bouwfasen geregistreerd. Er werden menselijke begravingen gevonden in het claustrum, in de pandtuin en in de kerk. In de zuidelijke zone, de moestuinzone, kwamen geen relevante sporen aan het licht.¹⁴

De onderzoeksgroep Archeologie documenteerde de aanleg van een nutsleiding vanuit de Heilige-Geeststraat tot aan de zuidvleugel van het klooster. Twee aangetroffen funderingen kunnen gelinkt worden aan het Kartuizerklooster: de westmuur van de grote schuur langs de Heilige-Geeststraat (Figuur 37) en een bijgebouwtje ten zuidoosten van het claustrum. Andere aangetroffen funderingen in de sleuf dateren hoogstwaarschijnlijk van kort na WO I.¹⁵

¹¹ CLAEYS 2021: 12-16. VAN GILS 2020.

¹² CLAEYS 2021: 12. ENGELS 1999: 337, 430.

¹³ CLAEYS 2021: 12.

¹⁴ LODEWIJCKX & MEIRSMAN 2010: 34.

¹⁵ CLAEYS & LODEWIJCKX 2013: 16.

| *Figuur 37: Foto vanuit het zuiden op de fundering van de schuur (bron: Claeys & Lodewijckx 2013: 14).*

In 2018 werd een opgraving uitgevoerd ter hoogte van de voormalige kerk en priorij door KU Leuven ArcheoWorks. Onder dezelfde (verlengde) vergunning werden en worden enkele bodemingrepen opgevolgd verspreid over het kloosterdomein. Er is nog geen definitief eindverslag, omdat een deel van de werken nog lopende is. De opgravingen bevestigden in grote lijnen de historische grondplannen. Ze leverden ook nieuwe informatie op: Een tussentijdse kerkfase die gekend was uit de archieven kon gedetailleerder gedocumenteerd worden; er werden post-middeleeuwse (ver) bouwfasen geregistreerd aan de priorij, twee tonputten met afval werden onderzocht. Er werd vastgesteld dat het terrein verschillende meters diep vergraven en daarna genivelleerd was, waarbij pakketten tertiair zand (minstens deels van elders) werden gebruikt. Onder de kerk werden op diepere niveaus nog sporen van voor de bouw van de kerk aangetroffen. Verschillende historische funderingsresten langs de zuid- en oostgevel van het klooster bevonden zich op ca. 30-35cm onder maaiveld.¹⁶

Bij een stabiliteitstechnisch onderzoek in 2019 werden zeven kleine proefputten uitgegraven. De uitgraving werd archeologisch begeleid door KU Leuven ArcheoWorks. Het archeologierapport van deze opgraving beschrijft dat er geen menselijke resten werden aangetroffen in de putten binnen het claustrum. Mogelijks werd hier een deel van het toenmalige loopniveau aangetroffen op ca. 40-50cm onder maaiveld. Er werd ook een scheidingsmuur tussen twee kluizen aangetroffen.¹⁷

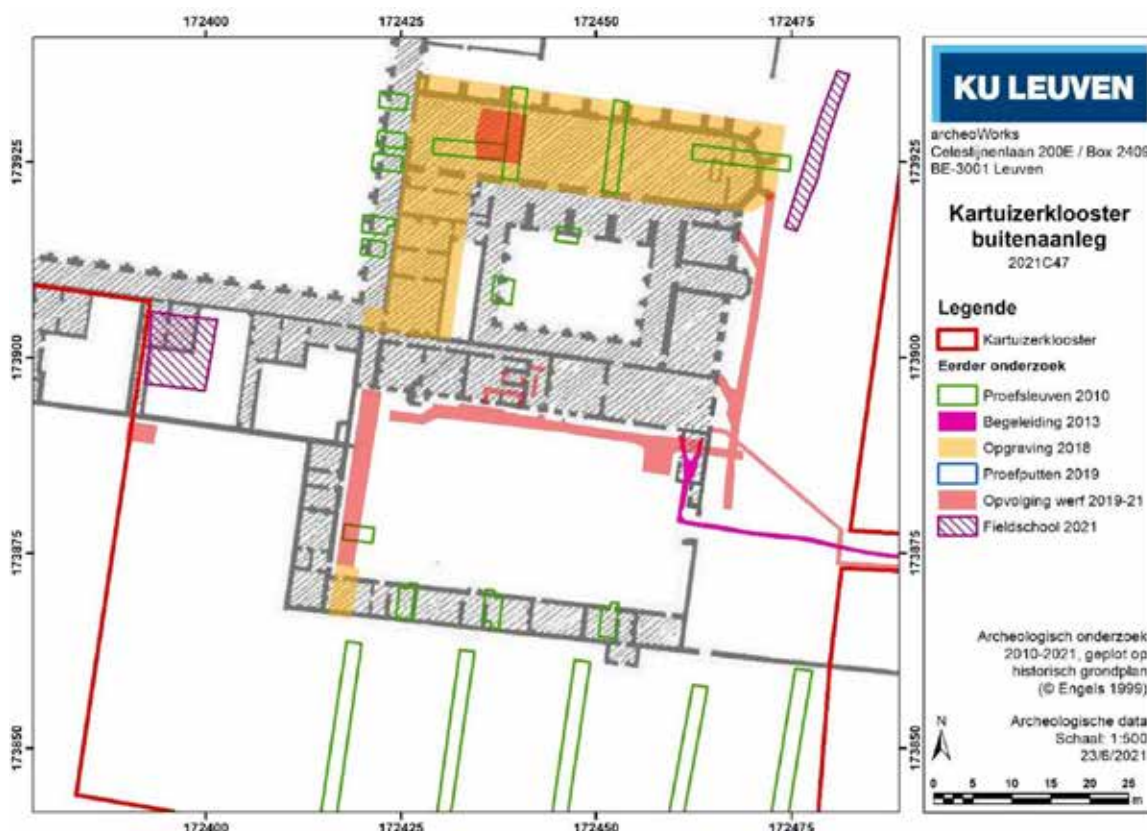
In 2021 werd de fieldschool van de Onderzoeksgroep Archeologie van de KU Leuven uitgevoerd. Een werkput ter hoogte van één van de kluizen en een sleuf achter de tuinen van de bebouwing aan de Heilige-Geeststraat werden onderzocht. In de werkput ter hoogte van de kluiz werd een recentere structuur en een oudere muur (van de kluiz?) aangetroffen. In de sleuf kon geregistreerd worden dat zich in het noorden op een diepte van ca. 70-80cm onder maaiveld de ongeroerde

¹⁶ CLAEYS 2021: 13.

¹⁷ CLAEYS 2021: 13. CLAEYS 2019: 8-11.

C-horizont bevond: de Formatie van Brussel. In het centrum en in het zuiden van de sleuf werden alleen antropogene ophogingslagen, die regelmatig geroerd werden, geregistreerd.¹⁸

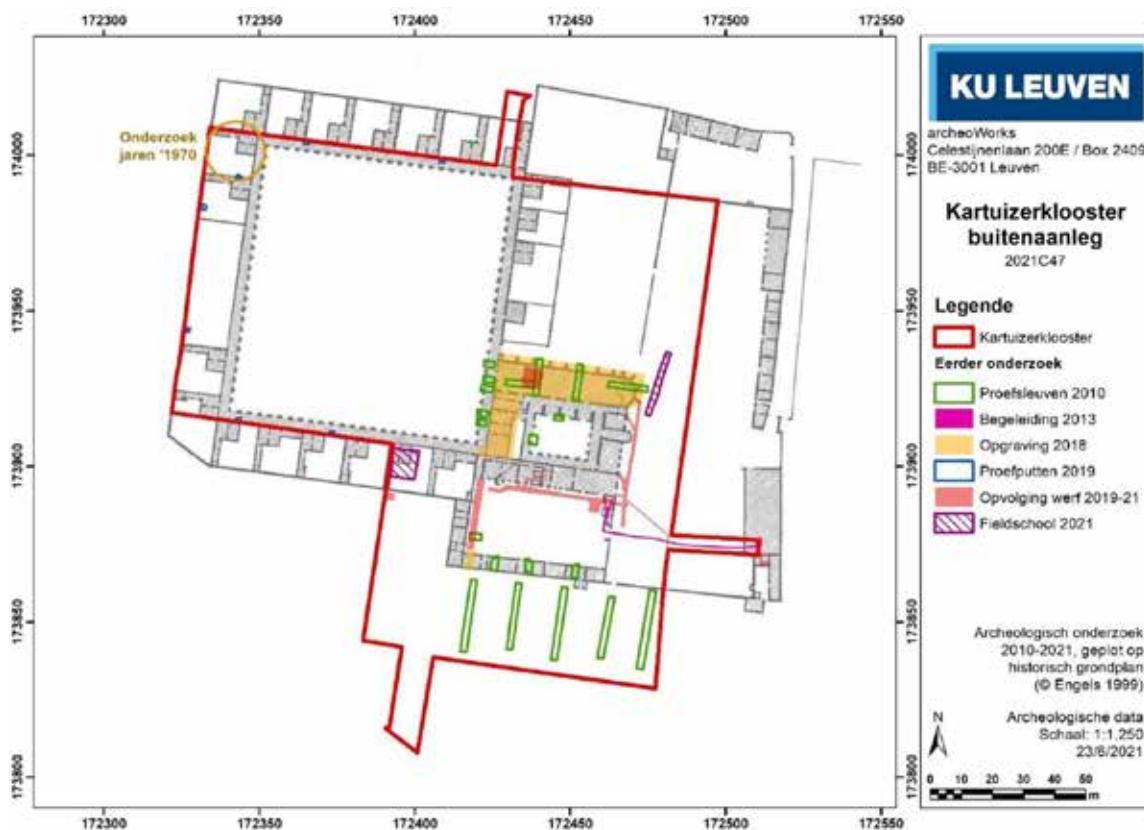
Bij het verwijderen van een vloer in een woning aan Bankstraat 53 in 2020 werden bij een toevalsvondst een waterput, keldergewelf, muurresten en vloeren aangetroffen. Een kleine opgraving maakte duidelijk dat het om delen van één gebouw gaat, dat onderverdeeld is in 3 ruimtes. De omtrek komt overeen met het plan van 1783 waarop genoteerd staat dat het om een kamer en keuken gaat van een gebouw van het Kartuizerklooster. Onder een deel van de kamer bevond zich een keldergewelf. De keuken werd na 1783 opgedeeld in twee aparte ruimtes en ook de waterput lijkt van later te zijn.¹⁹

Figuur 38: Overzicht van de archeologische onderzoeken binnen het Kartuizerklooster (bron: Claeys 2021: 15).

¹⁸ CLAEYS 2021: 52-53.

¹⁹ VAN GILS 2020: 30-32.

Figuur 39: Overzicht van de archeologische onderzoeken binnen het Kartuizerklooster: detail (bron: Claeys 2021: 15).

2. AARDKUNDIG LUIK

De aardkundige opbouw van de site is sterk antropogeen. Het grootste deel van de site was verstoord door recente en oudere nutsleidings- en rioleringswerken in de straat. Er werden vooral leidingssleuven aangetroffen met verschillende vullingen: leem, licht tot sterk puinig zand, steriel stabiliserend zand... Op enkele plekken konden toch lemige lagen geregistreerd worden die zich *in situ* bevonden. Deze lagen zijn wellicht ophogingslagen of opvullingslagen van de aanlegssleuven van de muren. In WP1 werden diep in de coupes onder dikke lagen verstoring/vulling leemlagen waargenomen zonder duidelijke antropogene inclusies. Het is mogelijk dat het om de C-horizont gaat, maar dit was door de beperkte bewaring en kleine putjes niet met zekerheid vast te stellen; ophoging is zeker niet uit te sluiten. Bodemvorming werd nergens vastgesteld. Omwille van bovenstaande redenen werden geen referentieprofielen opgesteld en werd geen aardkundige bij het project betrokken.

Hieronder worden kort de leemlagen beschreven die mogelijk C-horizont kunnen zijn. Doordat er geen bodemvorming of loopniveaus werden aangetroffen was het oorspronkelijke reliëf van de site niet vast te stellen.

Bij S1 CP2 werd ter hoogte van de uitsprong van de fundering een lichtgelig bruine leemlaag met lichtgele vlekken zonder antropogene inclusies (S35) aangetroffen op +26,88m TAW (Figuur 40).

Bij S1 CP3 IJ werd onder de fundering van S1 op 26,76m TAW een lichtgelig bruine leemlaag, S36 waargenomen (Figuur 41).

| *Figuur 40: S1 CP2 met onderaan, ter hoogte van de uitsprong van de fundering een leemlaag.*

| *Figuur 41: Onderkant S1 CP3 IJ.*

3. BESCHRIJVING SITE

3.1. Opbouw van de site

De site bestaat uit bakstenen funderingen die zich 30 à 40cm onder maaiveld bevonden. Het grootste deel van de bodemopbouw rondom deze funderingen was verstoord door recente en oudere leidingsleuven (nutsleidingen, riolering). Hierdoor werden geen éénduidige insteken van de funderingen aangetroffen. Slechts op enkele plekken konden lemige lagen *in situ* geregistreerd worden, het gaat wellicht om ophogingslagen of vullingen van brede insteken of aanlegssleuven. Door de beperkte omvang van de werkputten, konden interfaces van eventuele insteken niet geregistreerd worden. Zij zouden zich, als ze bestaan hebben, buiten de putwanden of ter hoogte van de verstoringen bevonden hebben. Hierdoor konden ophogingslagen en eventuele vullingen niet van elkaar onderscheiden worden.

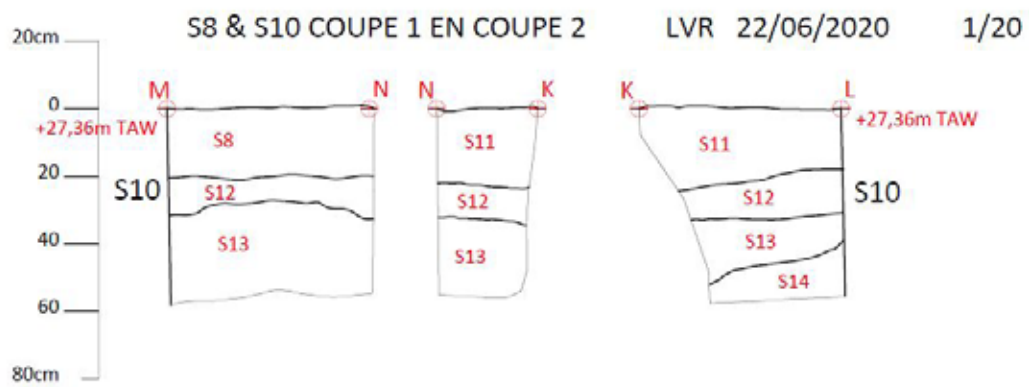
De afwerking van de noord-zuidgerichte funderingen maakten duidelijk dat er mogelijk een groot hoogteverschil was tussen de oost- en westzijde van deze funderingen (zie 3.2.1. Noord-zuidgerichte muurfunderingen). Wellicht lag de oostzijde (richting Voer) een stuk lager dan de westzijde. Aan de westzijde van de noord-zuidgerichte muren werden enkele leemlagen geregistreerd. Deze leemlagen zijn ophogingslagen of vullingen van de insteken van de funderingen. Zo werd bij de coupe 1 en coupe 2 op S8-S10 een opeenvolging van verschillende lagen aangetroffen (Plan 1 en Plan 6, Figuur 42 en Figuur 43), wellicht vullingen van de aanlegssleuf van S10. S11 was een gele leemlaag met lichtgrijze vlekken en matig houtskool- en baksteenspikkels. Hieronder bevond zich een lichtgrijze leemlaag S12 met bovenaan en onderaan, op het contact met de boven- en onderliggende laag, veel baksteenbrokjes. Misschien gaat het hier om niveaus uit het verleden, bijvoorbeeld van bij de bouw van de funderingen. Onder deze laag bevonden zich nog twee antropogene leemlagen, S13 en S14.

Ook onder en langs S2 werd een mogelijke ophogingslaag aangetroffen, S37.

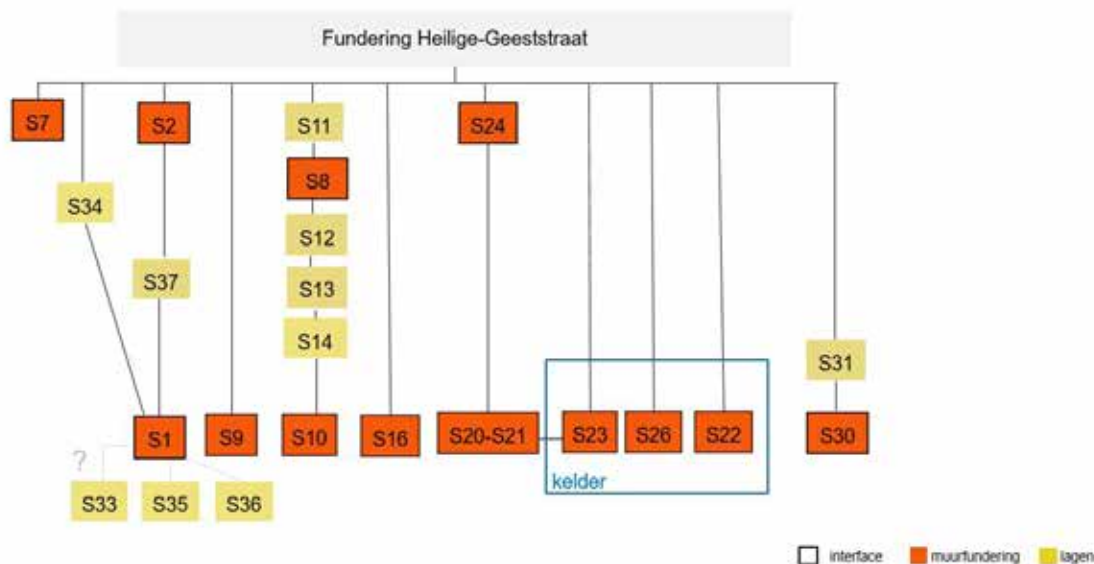
Aan de oostzijde van de noord-zuidgerichte muur S1 werden onder de fundering (S1 CP3) of ter hoogte van de uitsprong van de fundering (S1 CP2) leemlagen aangetroffen die misschien als C-horizont kunnen geïnterpreteerd worden (zie 2. Aardkundig luik).

Figuur 42: S8 CP2 (KL) met verschillende antropogene lagen en mogelijk niveau(s).

Figuur 43: S8 CP 1&2: tekening.

Figuur 44: Harrismatrix van de site.

3.2. Oostelijke bebouwing van het Kartuizerklooster

De archeologische site bestaat uit bakstenen funderingen die 30 à 40cm onder straatniveau werden aangetroffen. Aanlegsleuven van deze funderingen werden niet geregistreerd, gezien de grote verstoringen in het verleden en de beperkte oppervlakte van de opgravingzone.

3.2.1. Noord-zuidgerichte muurfunderingen

De noord-zuidgerichte muurfunderingen (S1, S9, S10, S16, S20-S21, S23, S30) waren het best bewaard (Plan 5). Deze funderingen waren een stuk dieper gefundeerd dan de verschillende dwarsfunderingen.

Figuur 45: Plan 5. Vereenvoudigd allesporenplan met overzicht van de aangetroffen funderingen.

Figuur 46: Overzicht WP1. Foto vanuit het noorden met op de voorgrond S10.

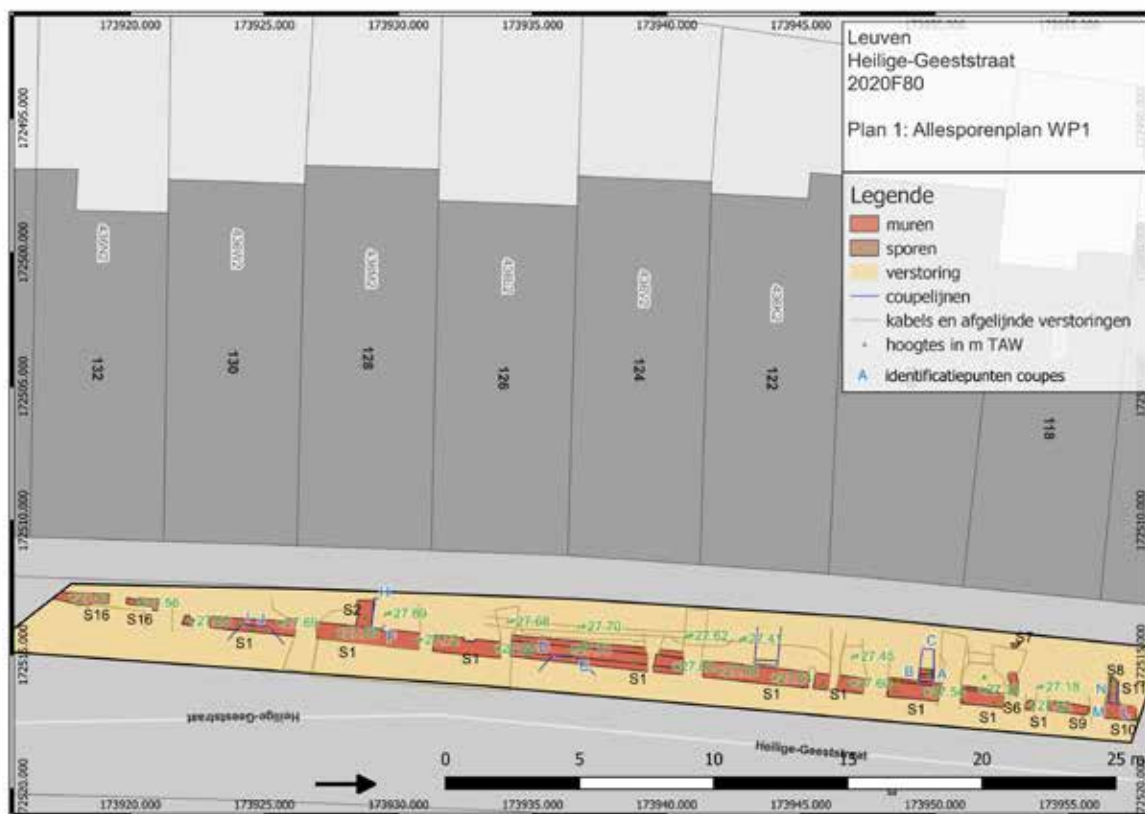
| *Figuur 47: Overzicht WP1. Foto vanuit het zuiden.*

In WP1 ging het om S1, S9, S10 en S16 (Figuur 46 & Figuur 47; Plan 1, 6 & 7). De muur werd opgemeten op het vlak 1 van WP1 tussen +27,50 en +27,70m TAW. Deze muren bestonden uit bakstenen met een formaat van 22 à 23 x 11x5,5 cm. Zo nu en dan werden ook bakstenen met een formaat van 24x12x6cm in de funderingen aangetroffen.

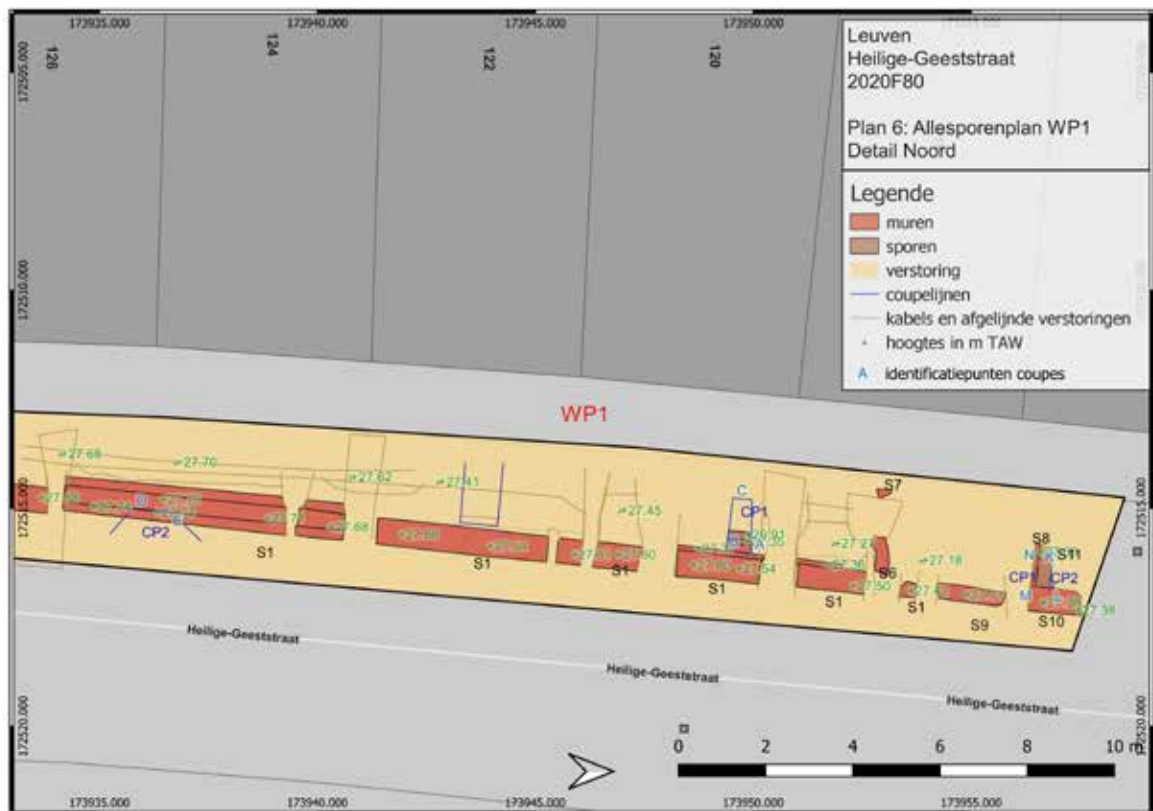
S1 was een noord-zuidgerichte muur van ca. 65cm breed in vlak 1 (Figuur 51). De muur was hoofdzakelijk opgebouwd uit bakstenen met een formaat van 23x11x5,5cm en een vrij zachte lichtgeel tot wittig grijze kalkmortel. Alhoewel de muur op regelmatige afstand onderbroken was door sleuven voor nutsleidingen ging het qua opbouw en breedte duidelijk over één en dezelfde muur. Onderaan in de fundering werden ook enkele bakstenen met een lengte van 24cm en één met een lengte van 26cm opgemeten.

S1 Coupe 1 (BC), aan de westzijde van de muur, toonde een net gemetst stuk muur tot op ca. 16cm onder het vlak (+27,38m taw), vanaf dan sprong de fundering uit, om 62cm onder vlak (+26,92m TAW) opnieuw uit te springen (Figuur 52). Hieronder bevonden zich brokken baksteen tot op 96cm onder vlak (+ 26,56m TAW). Vanaf de eerste vertanding was het metselwerk slordig: de voegen waren niet afgestroken. Minstens vanaf deze hoogte gaat het aan de westzijde om funderingsniveau. Bij de coupe ter hoogte van de dwarsmuur S2 aan de westzijde van S1 werd een gelijkaardige opbouw geregistreerd. Een quasi netjes afgewerkte muur, S1, tot op een eerste vertanding 38cm onder vlak (+ 27,37m TAW), vanaf waar de afwerking slordiger werd. In profiel AB was geen aanleg sleuf/ insteek van de muur zichtbaar (Figuur 53). Dit was onverwacht omdat de vertanding impliceert dat het deel erboven ooit uitgegraven werd. Mogelijk ging het hier om een erg brede aanleg sleuf (breder dan de coupekuil) of om een latere aanvulling/ophoging langsheen een vrijstaande muur. Door de aanwezige plaatselijke vervuiling en beperkte omvang opgravingzone kon dit niet verder onderzocht worden.

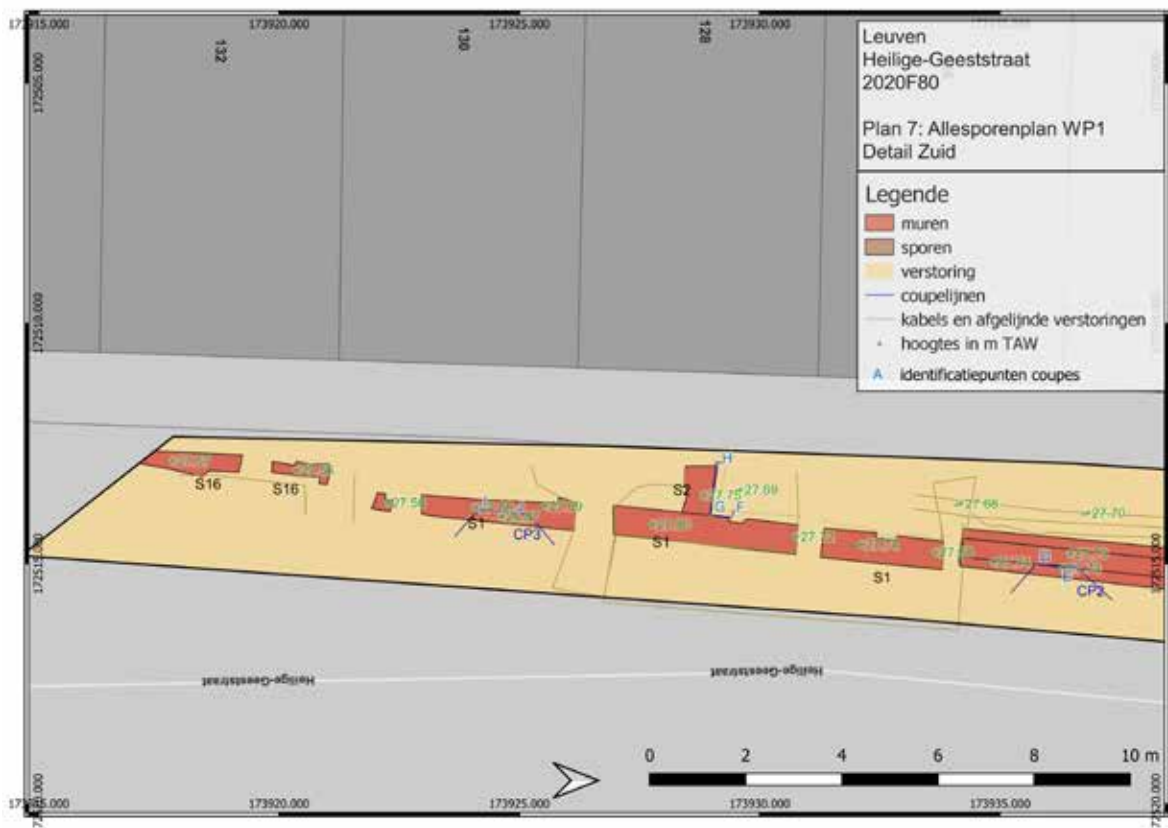
Door het grote aantal verstoringen, nutsleidingen en de beperkte opgravingszone kon slechts enkele meters meer naar het zuiden een coupe op de oostzijde van de muur geplaatst worden. S1 Coupe 2 (DE), aan de oostzijde van de muur, toonde een netjes gemetste muur met bakstenen van verschillende formaten. Op enkele bakstenen was kalkmortel zichtbaar (Figuur 54). Op 86cm onder vlak (+26,88m TAW) sprong de muur uit. Dit onderste deel, dat tot 1,24cm onder vlak 1 (+26,50m TAW) liep, was opgemetst uit bakstenen, maar was slordiger afgewerkt: de voegen waren niet afgestroken. Dit onderste deel is wellicht funderingsniveau. De mooi afgewerkte muur aan de oostzijde impliceert een grote brede aanlegselef (waarin iemand kan staan en werken) of dat dit stuk muur boven maaiveld gelegen was. Net naast de muur bevond zich de puinige zandige opvulling van een leidingslef. Helemaal onderaan, vanaf de uitsprong, bevond zich nog een lichtbruine leemlaag, maar hierin werd geen aanlegselef waargenomen. In een andere coupe aan de westzijde: coupe 3 (IJ) werd dezelfde opbouw geregistreerd. Een mooi opgemetste muur met bakstenen van verschillende formaten met een uitsprong (op +26,88 m taw) waaronder minder proper was afgewerkt (Figuur 55). De fundering reikte niet overal even diep, er was een soort van trap zichtbaar. Ook hier was helemaal onderaan een leemlaag zichtbaar.

Figuur 48: Plan 1: allesporenplan van WP1.

Figuur 49: Plan 6: noordelijk deel van WP1.

Figuur 50: Plan 7: zuidelijk deel van WP1.

| *Figuur 51: Een deel van S1 in vlak.*

| *Figuur 52: Westzijde van S1. Coupe 1 (BC).*

| *Figuur 53: S1 Coupe 1 (AB).*

| *Figuur 54: Oostzijde van S1, Coupe 2 (DE).*

| *Figuur 55: Oostzijde van S1, Coupe 3 (IJ).*

S9 bevond zich ten noorden van S1 op dezelfde lijn. De muur was 36cm breed en daarmee smaller dan S1 (Figuur 56 & Figuur 57). Het baksteenformaat was 22x11x5cm en de mortel betrof een vrij zachte lichtgele kalkmortel. Er werd een coupe aan de westzijde geplaatst tot op ca.52cm onder maaiveld (+26,89m TAW), deze kon door de aanwezige nutsleidingen en beschikbare ruimte niet tot aan de onderkant van de fundering worden geplaatst. De zichtbare bakstenen vertoonden resten van kalkmortel (Figuur 58). Deze mortelresten zouden resten van bepleistering kunnen zijn. De aanwezigheid van de mortel kan ook op het gebruik van hergebruikte bakstenen wijzen.

Ten noorden van S9, op dezelfde lijn, bevond zich S10 (Figuur 56). Deze fundering was uitgebroken aan de noordkant (riolering - buiten de opgravingzone) en aan de zuidkant (aanlegsleuf leiding) (Figuur 59). S10 was opgebouwd uit bakstenen van 22x11x5,5cm en een lichtgele mortel. Aan de westzijde, ter hoogte van dwarsmuur S8 werd een coupe gezet om de relatie tussen beide muren te bekijken. In coupe LM werd slechts een klein deel van S10 vrijgelegd, de onderkant werd niet bereikt: hier werd een vrij net afgewerkte muur waargenomen (Figuur 60). Doordat de coupekuil niet vergroot kon worden door de aanwezige nutsleidingen en verstoringen kon de aanlegsleuf niet vastgesteld worden. De leemlagen waargenomen in S8 Coupe 2 (KL) zouden opvullingen van de aanlegsleuf van S10 kunnen zijn (Figuur 61 & Figuur 62). In deze leemlagen werden geen vondsten aangetroffen.

| *Figuur 56: Noorden van WP1 vlak 1: S8, S9, S10 en S1. Foto vanuit het noorden.*

| *Figuur 57: S9 vanuit het zuiden.*

| *Figuur 58: Westzijde van S9, S9 Coupe 1.*

| *Figuur 59: S10 in vlak 1. Foto vanuit het zuiden.*

| *Figuur 60: Westzijde van S10. Coupe LM.*

| *Figuur 61: S8 Coupe 2 (KL).*

| *Figuur 62: S8 Coupe 2 (KL) – detail.*

Aan het zuidelijke uiteinde van WP1 bevond zich S16. Deze noord-zuidgerichte muurfundering was fragmentair bewaard en bevond zich niet exact in dezelfde lijn als S1. S16 bevond zich iets meer naar het westen. S16 was opgebouwd uit bakstenen van 23x11x5,5cm en een hardere witte kalkmortel. Hier kon de opbouw niet bekeken worden door de aanwezigheid van een leiding langsheen de muur. Mogelijk werd een deel van de oostzijde van de muur beschadigd/uitgebroken door de plaatsing van deze leiding.

| *Figuur 63: Zuidzijde van WP1 met op de voorgrond S16 en achteraan delen van S1.*

| *Figuur 64: S16 in vlak 1. Foto vanuit het oosten.*

| *Figuur 65: Aanwezige leiding tegen S16.*

In WP2A (plan 2 en 3) werden twee vlakken aangelegd in functie van de duidelijkheid. In het oostelijke putje werd in vlak 1 op +27,80m TAW S30 aangetroffen: Deze fundering was zichtbaar als een opgemetste fundering met ten westen ervan een harde puinlaag (S31) (Figuur 66). In Vlak 2 op +27,62m TAW, was enkel S30 zichtbaar met aan beide zijden ervan lemlagen met inclusies (Figuur 67). S30 was een noord-zuidgerichte muurfundering van 46cm breed. Deze bevond zich, zoals verwacht op basis van het plan van 1783, niet in dezelfde lijn als de funderingen uit WP1. S30 was opgebouwd uit bakstenen van 26x12x6cm en een vrij zachte gele kalkmortel. Op basis van deze registratie werd besloten om de schuur niet volledig op te graven en bijgevolg WP2A niet te vergroten. De opgraving van de gehele werkput WP2 zou enkel dezelfde muurfundering verder vrijleggen, hier zou geen kenniswinst uit voortvloeien. De binnenzijde van de schuur, wordt verwacht onder de stoep en zal niet door de werken geraakt worden en grotendeels al geraakt door de aanwezige verstoringen en nutsleidingen. De kosten zouden veel hoger uitvallen dan de baten. De werkput werd dus beperkt tot WP2A.

| *Figuur 66: Oostelijk putje van WP2A , vlak 1 met S30 en S31.*

| *Figuur 67: Oostelijke putje van WP2A, vlak 2 met S30.*

In WP3 (Plan 4) werd S20-S21 aangetroffen, opgebouwd uit bakstenen van 25 à 26x12x6cm en een vrij zachte lichtgelig witte kalkmortel (Figuur 68). De fundering werd opgemeten op vlak 1 tussen +27,90m en +28,16m TAW. Het gaat om één muurfundering van 75 à 80cm breed die twee S-nummers kreeg. De fundering was opgebouwd uit volledige gemetselde bakstenen aan de buitenzijdes (S20), met daartussen een kern van baksteenbrokken en kalkmortel (S21) (Figuur 69). De volledige bakstenen hadden een oranje-rode kleur (S20). De baksteenbrokken van de kern (S21) waren baksels van verschillende hardheid en varieerden in kleur van rood, paars en donkergrijs tot zwart (Figuur 70). De meest volledige baksteenbrokken hadden een breedte van 12cm en hoogte van 6, de lengte kon nergens waargenomen worden. Mogelijk gaat het hier (gedeeltelijk) om misbaksels die voor dit doel nog perfect dienst konden doen. Coupe 1 (OP) aan de oostzijde van de muur toonde een mooi opgemetselde muur op een plint van twee lagen kalkzandsteen (Figuur 71 - Figuur 73). Onder deze plint, op 27,27m TAW (ca. 95cm onder vlak 1), sprong de fundering uit. De onderkant van de fundering kon niet bereikt worden door de beperkte omvang van de put door de aanwezige nutsleidingen en stoepranden. Er werd geen aanleg sleuf vastgesteld. Coupe 2 (QR) aan de westzijde (tot ca. +27,00m TAW), toonde een iets slordiger afgewerkte opgemetselde fundering (Figuur 74). Onderaan was de fundering hier al doorbroken, vermoedelijk voor het plaatsen van een nutsleiding. Er werd geen aanleg sleuf vastgesteld. S20-S21 stopte in het zuiden van de opgravingszone (Figuur 75). Hier werd vastgesteld dat de fundering aan de zuidzijde bestond uit bakstenen die op hun lange zijde werden gemetseld, de kalkmortel was hier niet afgestreken (Figuur 76). De volledige diepte van S20-S21 werd hier niet bereikt. Er zijn geen sporen van uitbraak zichtbaar. Dit was echt het einde van de muurfundering.

Aan de noordkant tegen S20-S21 bevond zich S23, de muren leken ingewerkt in elkaar (Figuur 77). Deze noordzuidgerichte keldermuur was even breed als S20-S21, maar was anders opgebouwd. S23 was opgemetseld met volledige bakstenen van 26x12x6cm en een lichtgelig grijze kalkmortel. De westzijde van S23 was bepleisterd. Aan de keldermuur was de uitgebroken keldertrap nog duidelijk zichtbaar, omdat de bepleistering hier ontbrak (Figuur 78). Ook de inham voor het “kelderraam” of voor een nis was nog aanwezig en bepleisterd. De keldermuur reikte tot +26,91 m TAW (ca. 1,20 m onder vlak 1).

Bij de rioleringswerken van 2022 werden de aangetroffen structuren aangesneden. Omdat ze al onderzocht werden bij de opgraving van 2020 hoefden ze niet meer geregistreerd te worden. Bij de aanleg van de riolering werd één van de noord-zuidgerichte muurfunderingen voor een groot deel zichtbaar. Er werd een foto gemaakt van de oostzijde (buitenzijde) van de muur ter hoogte van de huidige ingang van het Kartuizerklooster (Figuur 79). Omwille van veiligheidsredenen kon de muur niet opgekuist worden, maar de natuurstenen plint en bakstenen opbouw zijn zichtbaar, idem zoals bij S20, coupe 1 (OP) aan de oostzijde van S20-S21.

| *Figuur 68: WP3 vlak 1. Foto vanuit het noorden. Op de voorgrond S23, daarachter S20-S21.*

| *Figuur 69: Deel van S20-S21.*

| *Figuur 70: Detail van S20-21 na regenbui, waardoor contrast in kleur nog duidelijker werd.*

| *Figuur 71: Oostzijde S20, Coupe 1 (OP).*

| *Figuur 72: Oostzijde S20, Coupe 1 (OP).*

| *Figuur 73: Detail van natuurstenen plint. S20, coupe 1 (OP).*

| *Figuur 74: westzijde S20, coupe 2 (QR).*

| *Figuur 75: Zuideinde van S20-S21 in vlak met daarnaast fundering S24.*

| *Figuur 76: Opbouw van S24 en einde van S20-S21 in coupe S24.*

Figuur 77: WP 3 Vlak 1: S20-21 (links) en S23 (rechts). S20-S21 werd doorsneden door aanlegseuf. Bij schaallatje is nog een fragment van S22 zichtbaar.

Figuur 78: westzijde van keldermuur S23 met bepleistering en uitgebroken trap.

Figuur 79: Foto tijdens de rioleringswerken van 2022. De noord-zuidgerichte muur met natuurstenen plint en brokkelige fundering eronder is zichtbaar.

Figuur 80: Detail van hierboven. De natuurstenen zijn herkenbaar door de enkele witte strepen (waar de kraan de stenen raakte) en de voegen die zich hier verder van elkaar bevinden dan bij de bakstenen erboven.

3.2.2. Kelder

In WP3 werd noord-zuid gerichte keldermuur S23 aangetroffen. De bepleisterde muur met resten van een uitgebroken trap ging tot 177 cm onder maaiveld (+ 26,93m TAW) (Figuur 78 & Figuur 81). Er werden geen vloeren van de kelder aangetroffen. Ook op de muur was geen spoor van de verdwenen keldervloer zichtbaar. De kelder was totaal uitgehaald, inclusief vloer, waarna hij met puin opgevuld was. In het noordelijke profiel van WP3 werd de aanzet van een gewelf S26 aangetroffen. Deze oost-westgerichte gewelfaanzet werd ontdekt, toen na een stevige regenbui een deel van de profielwand inspoelde. Het gewelf was aan de binnenzijde (zuidzijde) bepleisterd. De aansluiting van het gewelf met keldermuur S23 bevond zich net buiten de opgegraven zone. De zuidelijke muur van de kelder, S22 was grotendeels in de lengte doorgebroken door een leidingsleuf: slechts een klein deel bakstenen (25x12x6cm) was bewaard gebleven. Door de slechte bewaring was niet vast te stellen of deze muur bepleisterd was of niet.

| *Figuur 81: Onderkant keldermuur S23.*

| Figuur 82: S23. Detail van bepleisterd 'kelderraam' of nis.

| Figuur 83: Foto vanuit het noorden van keldermuur S23, de puinvulling en de doorsneden zuidmuur S22.

Figuur 84: S22 en de aansluiting op S23 en S20-S21.

Figuur 85: Kelder vanuit het zuiden met zicht op aanzet gewelf S26 en keldermuur S23. Net voor de gewelfaanzet

| *Figuur 86: gewelfaanzet S26.*

3.2.3. Oost-westgerichte dwarsmuren

Aansluitend op de noordwest-gerichte goed bewaarde muren bevonden zich oost-westgerichte dwarsmuren in WP1 en WP3.

Van noord naar zuid gaat het om S8, S6-S7, S2, de hoger vermelde keldermuur S22, S24.

S8 (WP1) was tegen noord-zuidmuur S10 aangebouwd (Figuur 59 en plan 6). In S8, coupe 1 (MN) is zichtbaar dat S8 jonger is dan S10 (Figuur 87). De fundering uit bakstenen van 22x11x5,5cm was vrij slecht bewaard, doordat de fundering in de lengte was doorsneden door een nutsleidingsleuf. Slechts 3 lagen bakstenen (tot + 27,16m TAW) waren bewaard, waardoor dit wellicht fundering was, geen opgaand muurwerk (Figuur 88). De leemlagen onder de bakstenen zijn vermoedelijk opvullingslagen van de aanleg sleuf van S10 (zie 3.2.1).

S7 (WP1) was enkel nog zichtbaar in de westelijke profielwand (Figuur 89, Figuur 90 & plan 6). De rest van de fundering was verdwenen, waardoor de relatie met S1 niet te achterhalen is. De fundering was erg brokkelig met bakstenen van ?x10,5x5cm. Door de aanwezigheid van een klein deel ongeroerde leem ten zuiden van de fundering in het profiel is het mogelijk dat deze fundering zich nog in situ bevindt. Quasi in het verlengde van S7 bevond zich S6, een brok slordig metselwerk met bakstenen van ?x10,5x5cm. S6 was grotendeels verzakt en bevond zich niet meer helemaal in situ (Figuur 89). Vermoedelijk behoorden S6 en S7 tot dezelfde fundering.

S2 (WP1) was goed bewaard (Plan 7). Deze fundering was tegen fundering S1 aangebouwd (Figuur 91). In coupe (S2 coupe (FG)) werd duidelijk dat S2 deels op de uitsprong van S1 gebouwd was (Figuur 92) en tot een diepte van 36cm onder vlak (+ 27,37m TAW) reikte. S2 bestond uit bakstenen van 24x11x5cm en een vrij harde lichtgelig grijze kalkmortel. De fundering was niet proper afgewerkt. De kalkmortel was niet afgestreeken, er hing veel kalkmortel aan de zijkant. Het lijkt erop dat het

om een fundering gaat en dat er geen opgaand muurwerk bewaard bleef. Net langs S1 en onder S2 was een leidingsleuf zichtbaar.

S24 (WP3) bevond zich in het meest zuidelijke deel van de opgravingzone (Plan 4). S24 lijkt hier samen met S21 een hoek te vormen (Figuur 75 & Figuur 93). S24 bestond uit baksteenbrokken en een lichtgele kalkmortel. De constructie was slecht bewaard. In vlak werd S24 aanzien als een puinlaag, maar in coupe leek ze meer op een zeer brokkelige fundering (Figuur 76 en Figuur 94). De fundering was tot 136 cm onder maaiveld (+27,48m TAW) bewaard.

| *Figuur 87: S8 coupe 1 (MN).*

| *Figuur 88: S8 coupe 1 (MN) detail.*

| *Figuur 89: S7 in de sleufwand en S6 in vlak.*

| Figuur 90: S7 in de sleufwand.

| Figuur 91: Noordzuidgerichte S1 met fragment oostwestgerichte S2. Foto vanuit het westen.

| *Figuur 92: S2 coupe 1 (GH).*

| *Figuur 93: Hoek gevormd door S20-S21 en S24.*

| Figuur 94: S24 en S20-S21.

4. VONDSTEN

4.1. Analyse van de vondsten en stalen

Zoals aangegeven in het assessmentrapport werden er amper vondsten ingezameld. Er werden 15 vondsten ingezameld, alle uit dezelfde context: uit een puinige verstoring met enkele volledige glazen flessen werden deze flessen en enkele aardewerkfragmenten ingezameld. De glazen flessen werden nader bekeken omdat ze kunnen kaderen in andere onderzoeken binnen de stad Leuven. Ook het daarbij gevonden aardewerk werd summier bekeken.

Stalen werden verpakt en worden bijgehouden, maar analyse ervan is niet nuttig binnen dit onderzoek.

4.2. Aardewerk

Uit de puinige laag in WP2A in de stoep werden enkele aardewerkfragmenten ingezameld (VNR.4). Het gaat om industrieel wit aardewerk, rood geglaazuurd aardewerk en een stuk van een grijs gereduceerd gebakken dakpan. De aanwezigheid van het industrieel wit aardewerk, de industrieel gevormde dakpan én de aanwezigheid van lokaal rood geglaazuurd aardewerk zorgen ervoor dat dit ensemble kan gedateerd worden tussen 1850 en 1940.

| *Figuur 95: VNR.4: aardewerk uit puinlaag WP2A (stoep).*

4.3. Glas

In de puinige laag (verstoring) in WP2A (stoep) werden enkele volledige glazen flessen aangetroffen.

VNR.5 is een fles uit bruin glas met hoge ziel, zonder opschrift (Figuur 96). Twee andere flessen werden vervaardigd uit groen glas. Het gaat om bierflessen met een beugelsluiting. Bij de ene fles, VNR.6, is de beugelsluiting nog aanwezig (Figuur 97). Deze fles heeft een opschrift van letters in reliëf: "BRASSERIE VAN DERHAERT LOUVAIN propriété de la brasserie". Bij de andere beugelfles zijn de gaatjes waarin de beugel zat zichtbaar (VNR.7) (Figuur 98). Deze fles heeft een wit opschrift "J.LINTS-STERCKX & Cie Louvain" met een tekening van een beer erbij (Figuur 99). De beugelsluiting werd gepatenteerd in 1875²⁰, dus de flessen dateren met zekerheid van era. In het stadsarchief van Leuven werden verschillende vergunningen verleend aan brouwerij Vanderhaert tussen 1873 en 1913.²¹ Er werden vergunningen verleend aan brouwerij Lints-Sterckx Jules tussen 1885 en 1926. De naam Lints-Sterckx & Cie duikt op in 1904 en 1911.²² Wellicht is de fles dus uit de periode na 1900 te dateren.

²⁰ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Beugelfles>

²¹ SAL 11622, 11686, 11213, 11217.

²² SAL 11726, 11626, 11626.

| *Figuur 96: VNR.5: fles uit bruin glas.*

| *Figuur 97: VNR.6: beugelfles van brouwerij Vanderhaert.*

| *Figuur 98: VNR.7: beugelfles van brouwerij J.Lints-Sterckx & Cie.*

| *Figuur 99: detail van VNR.7.*

Twee kleine flesjes in kleurloos glas werden ook uit dezelfde puinlaag gerecupereerd. Het gaat om een inktpot (VNR.8) en een klein smal flesje (VNR.9). De inktpot is zeshoekig en werd oorspronkelijk afgesloten met een schroefdop. Op de inktpot is een opschrift van letters in reliëf aanwezig: "LUNA". Merken verschenen in glazen inktpotten vanaf het begin van de 20ste eeuw. De inktpot dateert dus van na de eeuwwisseling. VNR.9 is een smal flesje met vierkante basis en ronde hals. Binnenin het flesje zijn nog sporen zichtbaar van een licht- en donkerblauwe substantie.

| *Figuur 100: VNR.8: zeshoekig inktpotje met opschrift "LUNA" en schroefdopsluiting.*

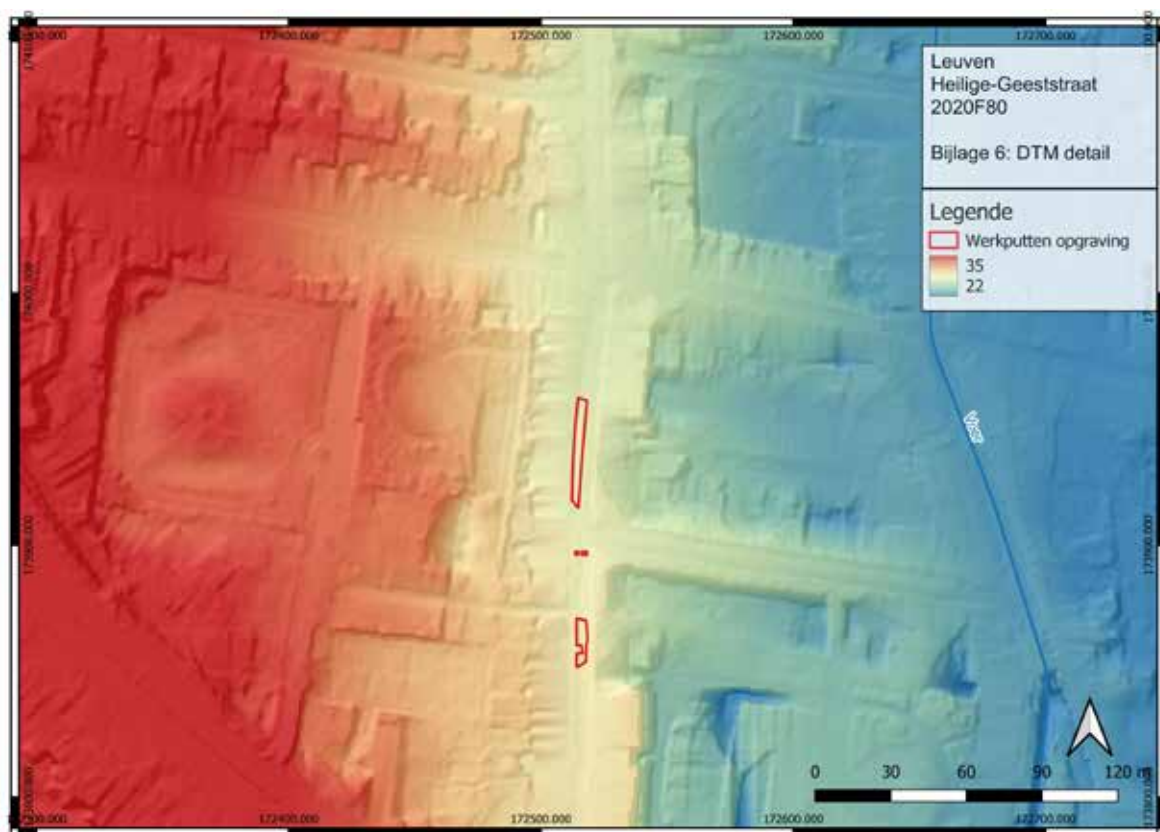
| *Figuur 101: VNR.9: flesje met vierkante basis.*

5. DATERING EN INTERPRETATIE VAN DE SITE

5.1. Opbouw van de site

De site bevindt zich binnen de tweede stadsomwalling van Leuven op de hogere gronden binnen de stad, ze ligt op een helling van de vallei van de Voer. De archeologische site bestaat vooral uit bakstenen muurfunderingen van het Kartuizerklooster, die zich 30 tot 40cm onder maaiveld bevinden. Door de vele verstoringen was de bodemopbouw moeilijk vast te stellen. Er werden enkele lemige ophogingslagen en een lemige ondergrond vastgesteld.

De noord-zuidgerichte muurfunderingen waren het best bewaard. De oostzijde - buitenzijde - van deze muren was steeds mooi afgewerkt (o.a. op natuurstenen plint) tot op grote diepte (ca. 120cm onder maaiveld in WP1 en 148cm in WP3): de mortel was mooi afgestreeken, de voegen proper. Aan de westzijde - binnenzijde - was de fundering minder proper afgewerkt en getand. Op de vertanding bevonden zich dwarsfunderingen. Er werden nergens vloerniveaus aangetroffen. Deze werden afgegraven in het verleden. De propere afwerking aan de buitenzijde wijst erop dat de muur werd opgemetseld van aan de oostzijde en dat de muur aan de buitenzijde zichtbaar was. De slordige afwerking aan de binnenzijde en de dwarsmuren op de vertanding, wijzen erop dat het hier om funderingsniveau ging. Vermoedelijk vormde deze muren niet enkel de oostelijke grens van het klooster maar ook de wand tussen twee zones met verschillende hoogtes. Er werd gebruik gemaakt van terrasbouw om het klooster hier, op de steile hellingen van de Voer, te kunnen bouwen (Figuur 102). Jammer genoeg was aan de oostzijde de bodem diep verstoord, waardoor het eventuele lager gelegen looppniveau niet meer aanwezig was. Op basis van de resultaten van de opgraving kan uitgegaan worden van een hoogteverschil van meer dan 80cm in WP1 en meer dan 95cm in WP3 tussen het vloerniveau in de oostelijke bebouwing van het klooster en het gebied buiten het klooster.

Figuur 102: digitaal terreinmodel (bron: GDI-Vlaanderen)

5.2. Kartuizerklooster

Als de aangetroffen structuren op het plan van 1786 worden geplaatst, is duidelijk dat de noord-zuidgerichte afsluitmuren hiermee overeen komen. Het gaat duidelijk om de afsluitmuur van de oostwand van het klooster.

Figuur 103: Opgravingsplan op plan van 1786 (© Rijksarchief).

Het plan van 1786 is een onmisbare bron voor de kennis over het Kartuizerklooster, maar kent ook beperkingen. De afstanden op het plan werden niet met dezelfde nauwkeurigheid opgemeten als de huidige plannen. Daardoor lukt het niet om een georeferentieplan te laten samenvallen met de muren uit WP3 én WP1. Als de noord-zuidgerichte muren uit WP3 juist georeferentie zijn, dan wijken de muren van WP1 (licht) af en omgekeerd. Hierdoor is niet exact vast te stellen of de aangetroffen dwarsmuren van WP1 toebehoren aan ruimtes getekend op het plan van 1786 of dat het gaat om latere aanpassingen.

De noord-zuidgerichte muren uit WP1: S1, S9 en S10 komen overeen met de afsluitmuur van het noordelijke deel van de oostwand. Hierachter bevonden zich volgens dit plan de portierswoning, een ingang, kamers, paardenstallen en een hangar of wagenhuis. S16 ligt niet op één lijn met muur S1, ook al is dit op basis van het plan van 1786 wel te verwachten. S16 was aan de oostzijde uitgebroken voor de plaatsing van een leiding, dit zou kunnen verklaren waarom de muur meer lijkt in te springen naar het westen. Oorspronkelijk lag de muur dan wel in één lijn, het zou dan wel om een dikkere muur dan S1 moeten gaan. Het is ook mogelijk dat S16 overeenkomt met de schuiner liggende muren op het plan van 1786. Door de uitbraak van de oostzijde van muur S16 en een minder accuraat plan zou het kunnen dat het daarom lijkt alsof muur S16 inspringt ten opzichte van S1. Het is ook mogelijk dat S16 een jongere muur is die na 1786 werd aangelegd.

De aangetroffen dwarsmuren lijken niet helemaal met dit plan overeen te komen (Figuur 103). Ook als er op verschillende manieren met het plan geschoven wordt, vallen de drie aangetroffen dwarsmuren nooit allemaal samen met de dwarsmuren op plan. Dit doet vermoeden dat minstens

één van de muren een latere toevoeging moet zijn. Als de muren uit WP1 en WP3 zo goed mogelijk samenvallen met het plan van 1786 (Figuur 103) dan zou dwarsmuur S8 aanzien kunnen worden als de scheidingsmuur op het plan ten zuiden van de ruimte waarin “hangard” geschreven staat. S6 en S7 zouden dan restanten van de zuidelijke muur van diezelfde ruimte, kunnen zijn, ook al kloppen de afstanden niet helemaal. Dwarsmuur S2, komt in dit geval niet overeen met een dwarsmuur getekend op plan.

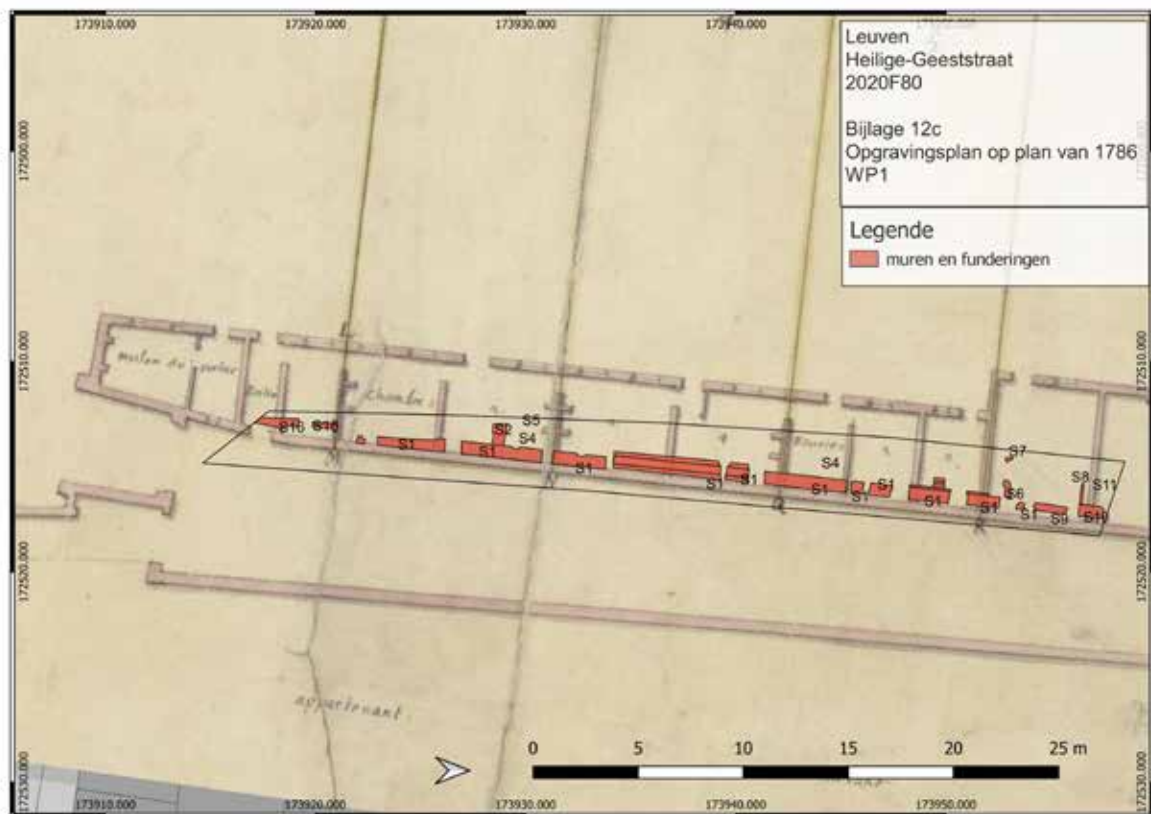
Als er met het plan geschoven wordt en S2 gelijk wordt gelegd met één van de dwarsmuren en S16 met de naar het westen inspringende muren, dan zou S2 de fundering van de muur tussen kamer 1 en 2 kunnen zijn (Figuur 104). De andere dwarsmuren komen dan niet overeen met dwarsmuren op plan. Hierbij moet opgemerkt worden dat in dit geval de muren van WP3 teveel naar het zuiden liggen op het plan van 1786.

In WP1 werd op basis van de stratigrafie van de muurfunderingen duidelijk dat eerst de noordzuidgerichte afsluitmuren S1, S9 en S10 werden opgericht en dat daarna de dwarsfunderingen hierop (op de uitsprong van de fundering) werden gebouwd. Qua stabiliteit en werkwijze is dit de meest logische gang van zaken, waardoor het mogelijk is dat de dwarsmuren in dezelfde fase werden opgericht.

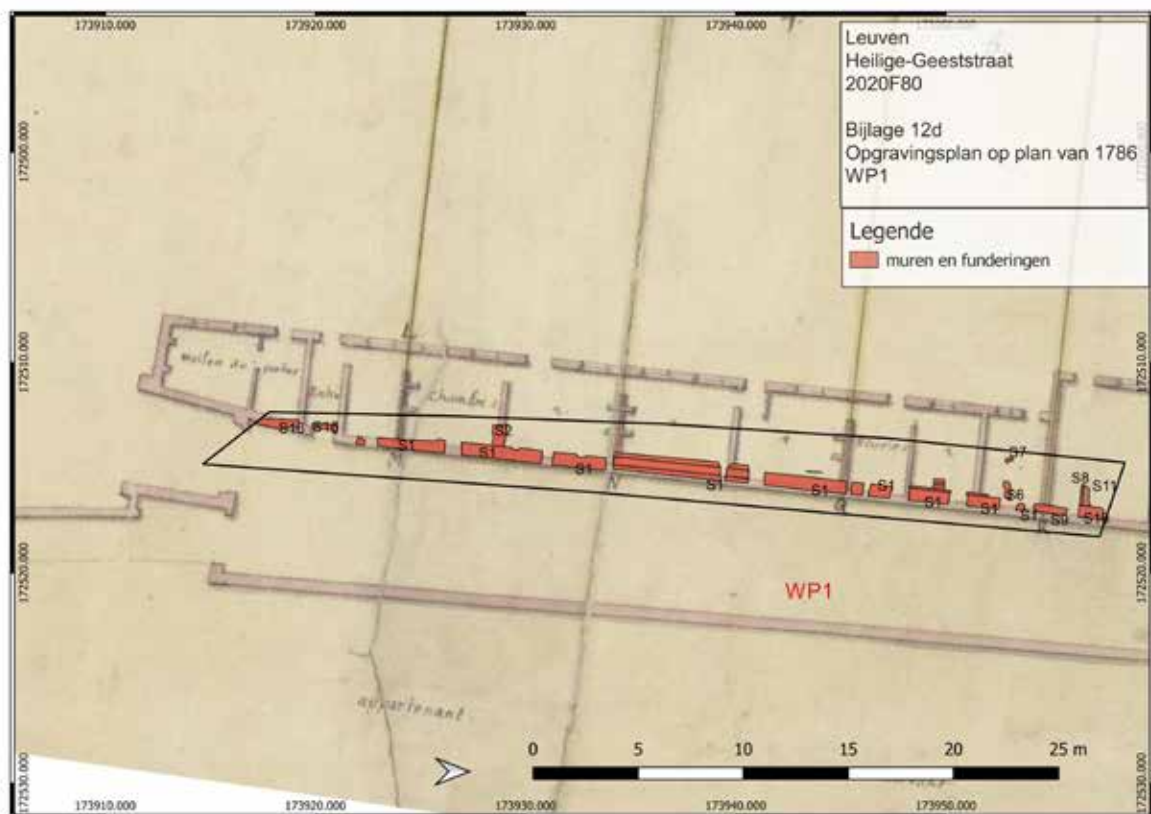
De baksteenformaten van de geregistreerde structuren in WP1 schommelen allemaal tussen 22-24x11-12x5-5,5cm. in S1 werden ook bakstenen van 26x12x6cm opgemeten. Hier lijken verschillende herbruikstenen gebruikt. Enkel S6 en S7 hebben opvallender kleinere bakstenen van ? x10 à 10,5x5,5cm. Het is niet met zekerheid te stellen dat deze slecht bewaarde dwarsmuur misschien een jongere fase vertegenwoordigt, of dat de afmetingen toe te schrijven zijn aan de slechte bewaringsomstandigheden.

Samenvattend kan gesteld worden dat de dwarsmuren niet helemaal overeen komen met de situatie op plan van 1786, wat erop kan wijzen dat de ruimtes doorheen de tijd (tijdens en na het klooster) verschillende indelingen hadden.

Achter de aangetroffen afsluitmuur bevonden zich volgens het plan van 1786 van noord naar zuid: een ruimte, de paardenstallen en enkele (vrouwen)vertrekken.

Figuur 104: Muren uit WP1 op plan van 1786 (met WP1 én WP3 zo goed mogelijk samenvallend).

Figuur 105: Muren uit WP1 op plan van 1786 (met muur S2 ter hoogte van dwarsmuur op plan).

De noord-zuidgerichte muur S30 uit WP2A komt overeen met de oostelijke muur van de tiendenschuur die ook de afsluitmuur van de oostwand vormt (Figuur 105). Deze muur was opgebouwd met bakstenen van 26x12x6cm net als de structuren uit WP3. Bij het archeologisch onderzoek van 2013 werd de westelijke fundering van de schuur aangesneden. Deze fundering was opgebouwd uit bakstenen van 30x13-14x5-6cm.²³ Het verschil in baksteenformaat is opvallend. Hoe dat komt, valt met de huidige gegevens niet te achterhalen.

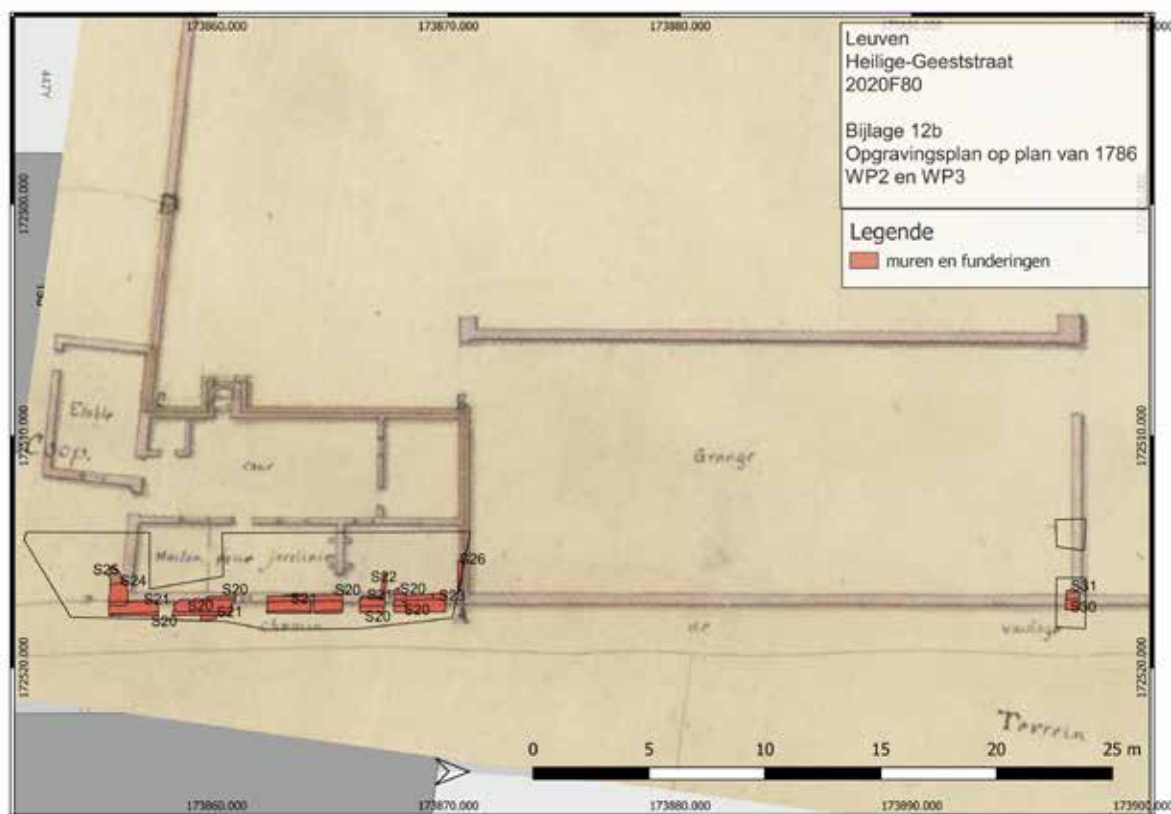
Mogelijk werd de afsluitmuur eerder gebouwd en werd de schuur daar pas later tegen aangebracht. De afsluitmuur werd dan als oostelijke muur van de schuur gebruikt. Grotere bakstenen van 30cm lengte wijzen vaak op een oudere datering maar misschien gaat het hier om herbruikmateriaal.

Als de muur uit het onderzoek van 2013 ouder is, zou deze van een oudere structuur kunnen zijn. Eventueel zelfs ouder dan het klooster. Deze structuur was dan minder breed dan de latere schuur, waardoor de fundering ervan niet werd aangetroffen tijdens de opgraving. Of de oorspronkelijke oostelijke muur werd uitgeboken in functie van de nieuwe afsluitmuur/schuur.

Een algemene studie over de gebruikte baksteenformaten doorheen de tijd in Leuven ontbreekt, dus is het ook niet zeker dat bakstenen van 30cm lengte een oudere datering vertegenwoordigen. Ook gaat het in beide funderingen (oostelijke en westelijke fundering van de schuur) om een klein stukje van de funderingen, waardoor eventuele extra bouwnaden of aanwijzingen voor hergebruikte stenen niet zichtbaar zijn. Met de huidige gegevens zal het bij verschillende hypothesen blijven en kan het niet met zekerheid vastgesteld worden.

De structuren in WP3 komen overeen met de tuinmanswoning zoals afgebeeld op het plan van 1786 (Figuur 105). Deze structuren hadden allen een baksteenformaat van 25à26x12x6cm en lijken uit één fase te dateren. Enkel de meest zuidelijke muurfundering, S24, is van een slechtere kwaliteit en is anders van opbouw (brokken), waarschijnlijk heeft dit met het hoogteverschil te maken, waarbij S24 zich volledig op funderingsniveau bevond en S20-S21 zich aan de oostzijde nog deels boven maaiveldniveau bevond. De kelder (S23-S22 en S26) lag onder de noordoostelijke kamer van deze woning, maar besloeg niet de volledige lengte van dit vertrek: de zuidelijke muur van de kelder S22 komt niet overeen met de dwarsmuur op het plan. De dwarsmuur op plan werd niet aangetroffen.

²³ CLAEYS & LODEWIJCKX 2013: 13.

Figuur 106: Muren uit WP2A en 3 op plan van 1786.

De bouwwijze en baksteenformaten doen vermoeden dat de schuur, de tuinmanswoning en de gebouwen ten noorden ervan in aparte fases gebouwd werden. Deze fases hoeven niet uit compleet andere periodes te zijn. Het verschil in baksteenafmetingen kan ook te wijten zijn aan een andere leverancier/oven van geleverde stenen met enkele maanden/jaren tussen of het hergebruik van bakstenen.

Uit het gekende historisch onderzoek is niet exact geweten wanneer dit deel van het klooster gebouwd werd. Vermoedelijk werd dit deel gebouwd in de 16de of 17de eeuw, maar deze bebouwing was nog geen onderwerp van een uitgebreide archivalische studie. Op basis van de iconografie kan vermoed worden dat de oostelijke gebouwen (met o.a. schuur) en afsluitmuur er al stonden voor 1598.²⁴ Of de gebouwen er dan net zo uitzagen als op het opmetingsplan van 1786 of dat ze regelmatig aangepast werden is niet geweten.

De archeologische gegevens geven hier ook geen uitsluitsel over. Door het ontbreken van duidelijke aanlegseuven bij de muren én het ontbreken van materiaal uit de vullingen of ophogingslagen kunnen de aangetroffen structuren niet gedateerd worden.

De schuur en aanliggende woning (WP2A en WP3) werden allen opgebouwd in bakstenen van 25à26x12x6cm. Voor stad Leuven en omgeving gebeurde er nog geen studie over gebruikte baksteenformaten doorheen de tijd. Het gebruikte formaat wordt wel regelmatig opgemeten in archeologische contexten en lijkt een courant formaat in verschillende periodes. Zo werd het formaat gebruikt in de fundering van een kerkmuur van het Tacetklooster in de Naamsestraat. Dit klooster van de ongeschoeide karmelieten werd opgericht vanaf 1612.²⁵ Bij een toevalsvondst op het Hogeschoolplein werden delen van de funderingen van pedagogie 'het Varken' en het Standonckcollege aangetroffen. Deze studentenresidenties werden respectievelijk opgericht

²⁴ Het is mogelijk dat de iconografie niet de werkelijke situatie afbeeldde, maar dat ook de plannen voor toekomstige gebouwen van het klooster mee werden verwerkt.

²⁵ CLEDA 2022: 90-94.

in 1430 en 1545. De baksteenformaten van alle aangetroffen funderingen was 26x12,5x6cm.²⁶ In het aanliggende Pauscollege werden in enkele putten muurwerk aangetroffen met een baksteenformaat van 26x12,5x6cm, wellicht dateert dit metselwerk uit de 16de of 17de eeuw. Met zekerheid dateert het van voor 1775.²⁷ In de abdij van Park te Heverlee, vlakbij de stad Leuven, werden vergelijkbare baksteenformaten veelvuldig gebruikt, vooral in de 17de en begin van de 18de eeuw.²⁸ Het baksteenformaat lijkt dus vooral in gebruik in de 16de en 17de eeuw, en sluit hiermee aan bij de algemene historische informatie. De datering kan op basis van de gebruikte formaten niet verder fijngesteld worden.

De structuren in WP1 zijn opgebouwd met bakstenen van 22 à 24cm lengte, met soms iets grotere verschillen. Het baksteenformaat van 23 à 24cm lengte komt in de Leuvense regio voor in de 16de eeuw (Abdij van Park²⁹), maar ook later voor (Van Evenstraat 18de-19de eeuw³⁰). Het baksteenformaat zal dus geen extra info kunnen opleveren over de datering. Omdat er zich ook grotere bakstenen in de structuren bevonden (26cm), de formaten vaak verschilden binnen één structuur én er misschien resten van kalkmortel werden aangetroffen op verschillende stenen, is het mogelijk dat er voor deze fase herbruikmateriaal gebruikt werd. Toch is het evengoed mogelijk dat het om stenen uit dezelfde periode, maar van andere leveranciers gaat.

5.3 20ste -eeuwse bebouwing aan de Heilige-Geeststraat

In de 19de en 20ste eeuw werden de gronden van het Kartuizerklooster verkaveld. De gronden grenzend aan de Bankstraat en Heilige-Geeststraat werden bebouwd met arbeiderswoningen en sociale woningen van rond 1900-1925. Om de huizen aan te leggen werd de Heilige-Geeststraat genivelleerd. De kant van het klooster werd verlaagd (waardoor er geen vloerniveaus meer aanwezig zijn) en de kant van de toenmalige straat werd opgehoogd. Door deze ophoging werden de oostelijke afsluitmuren in zo'n goede staat aangetroffen.

De puinige verstoringslaag ter hoogte van de stoep (WP2A) bevatte afval in de vorm van aardewerk en glazen flessen die rond de eeuwwisseling of erna gedateerd kunnen worden. Mogelijk kwam dit afval hier terecht in de eerste helft van de 20ste eeuw bij de nivellering en aanleg van de Heilige-Geeststraat. Het is ook mogelijk dat dit afval hier terecht kwam als al een deel van de straat al bebouwd was met woningen.

²⁶ CAI 979417.

²⁷ CLAEYS 2021: 34-37.

²⁸ VAN RANSBEECK 2022: 97.

²⁹ VAN RANSBEECK 2022: 97.

³⁰ CAI 222315.

6. SYNTHESE KENNIS OVER DE SITE

6.1. Kartuizerklooster

Het kartuizerklooster van Leuven werd gesticht in 1489. Klooster en kerkhof werden ingewijd in 1492. Eerst werden een tiental individuele cellen of kluizen, het claustrum en een deel van de kerk afgewerkt. Daarna werd het klooster uitgebreid met een gastenverblijf, keuken, refter, en werkruimtes voor de lekenbroeders (conversen). Later, onder prior Dierick Persijn (1525-1532) wrd de kerk afgewerkt met koor, kapellen en sacristie. Ook de kapittelzaal en het kleine claustrum werden dan gefinaliseerd. Vanaf 1521 werd het klooster opgenomen in de Leuvense universiteit. In 1614 bracht een brand van de paardenstallingen ook schade toe aan de westvleugel; hier werd in 1627 nieuwe bebouwing afgewerkt. Van de andere bebouwing, zoals de gebouwen van de oostwand van het klooster is niet precies geweten wanneer ze gebouwd werden.

Op de iconografie en plannen wordt de wand langsheen de Heilige-Geeststraat afgebeeld vanaf eind 16de eeuw. Naast de oostelijke toegang tot het kloosterdomein bevonden zich de vrouwenvertrekken, de boerderij, de schuur en de stallen. De opgegraven site bevindt zich ter hoogte van deze voormalige oostwand.

De oostelijke afsluitmuur van het klooster werd aangetroffen. Het verschil in diepte van de afwerking aan de oostzijde (buitenzijde) en de westzijde (binnenzijde) maken duidelijk dat de Heilige-Geeststraat en het steegje ten oosten van het klooster minstens 80 tot 95cm dieper lag dan het loopniveau in de kloostergebouwen tegen de oostwand. De oostelijke afsluitmuur fungeerde als keermuur van een terras waarop dit deel van het Kartuizerklooster werd gebouwd. Iets gelijkaardig is nog steeds waar te nemen in het Mariapark. Hier liggen de privétuinen onmiddellijk ten westen van de afsluitmuur 2,5 a 4m hoger dan het park zelf. Het park is relatief vlak, terwijl er een natuurlijke oost-westgeoriënteerde helling kan verwacht worden. Vermoedelijk werd er in deze zone veel grond afgegraven bij de aanleg van het klooster om de gebouwen, op terrassen te kunnen optrekken. De terrasbouw maakte het mogelijk om op de steile hellingen van de Voervallei te bouwen.

Bij de aanleg van de Heilige-Geeststraat eind 19de – begin 20ste eeuw werd de straat genivelleerd: de gebouwen werden afgebroken, inclusief de vloeren; de kant van de toenmalige straat werd opgehoogd. Door deze ophoging werden de oostelijke afsluitmuren in goede staat aangetroffen.

Op basis van het gekende historisch onderzoek is niet geweten wanneer de verschillende gebouwen van de oostwand werden gebouwd. Omdat de bebouwing met o.a. de schuur al zichtbaar is op de tekening van P. de Bersaques (1596-1598), is het aannemelijk dat deze bebouwing, deels of een voorganger ervan, gebouwd werd in 16de eeuw. De archeologische opgraving kon de dateringen niet fijnstellen. Een uitgebreide studie van het baksteenformaat op de gehele site van het Kartuizerklooster (inclusief de al uitgevoerde en nog uit te voeren onderzoeken) én een verdiepende archivalische studie kunnen de fasering van de verschillende gebouwen van het klooster wellicht wel nauwer dateren.

6.2. Belang en betekenis binnen de bestaande kennis

Bij de opgraving van de site werd, zoals verwacht, een deel van de oostwand van het Kartuizerklooster aangetroffen. De aangetroffen structuren (muurfunderingen, kelder) vormen een extra puzzelstuk binnen de kennis van het Kartuizerklooster.

De afwerking van de oostelijke afsluitmuren toonden aan dat er een groot niveauverschil was tussen de binnenzijde van het klooster en de Heilige-Geeststraat. Het illustreert de terrasbouw in dit deel van de stad in de nieuwe tijd. Deze informatie vergroot de kennis over hoe de mens in deze periode het oorspronkelijke landschap naar zijn hand zet.

6.3. Verwachtingen

Een deel van het Kartuizerklooster verdween onder de grond in de laatste eeuwen. Het grootste deel bevindt zich binnen het domein van het huidige Kartuizerklooster.

Een deel van de oostwand van het klooster bevindt zich tegenwoordig onder de huidige Heilige-Geeststraat. De funderingen ter hoogte van het nieuw aangelegde diepe rioleringsstelsel en onder de weggopher zijn onderzocht en grotendeels verwijderd. Het is mogelijk dat er zich nog kleine delen van slecht bewaarde funderingen (door nutsleidingen) onder de voetpaden bevinden. Door de slechte bewaringstoestand en kennis die verkregen werd door de opgraving zal eventueel verder onderzoek van deze resten niet tot nuttige kenniswinst leiden. Deze zone van de Heilige-Geeststraat kan dus opgenomen worden op de GGA (Gebieden Geen Archeologie). (Figuur 106)

Zoals een toevallig vondst in de Bankstraat duidelijk maakte, kunnen er zich ook nog delen van het klooster onder vloeren van de woningen in de omliggende straten bevinden. Ook in de tuinen van deze woningen kunnen delen van het klooster verwacht worden. Op basis van het huidige kloosterdomein en het gegeorefereerd plan van 1786 werd een ruime zone afgebakend waarbinnen mogelijk nog delen van het Kartuizerklooster kunnen aangetroffen worden (Figuur 106).

Figuur 107: Verwachtingen en afbakening geen archeologisch erfgoed aanwezig.

7. BEANTWOORDING ONDERZOEKSVRAGEN

7.1. Doelstelling van het onderzoek

Het doel van het onderzoek was om de bedreigde delen van de oostwand van het Kartuizerklooster archeologisch te onderzoeken en zo de archeologische kennis over het klooster te vergroten.

7.2. Beantwoording onderzoeksvragen

De onderzoeksvragen worden hieronder beantwoord:

De vraagstellingen van het onderzoek werden als volgt geformuleerd:

- *Wat is de omvang en opbouw van de verschillende gebouwen van de oostelijke kloosterwand?*

Er bevonden zich verschillende bakstenen gebouwen aan de oostelijke kloosterwand. De oostelijke afsluitmuren bestonden uit mooi afgewerkte muren aan de buitenzijde en slordiger afgewerkte funderingen aan de binnenzijde, wat aantoonde dat er een groot hoogteverschil was tussen de straat en het klooster. Aan de binnenzijde bevonden zich verschillende gebouwen/structuren.

Van noord naar zuid gaat volgens het plan van 1786 om een ruimte, paardenstallen, (vrouwen) vertrekken, een schuur en een tuinmanswoning. Niet al deze gebouwen konden archeologisch bevestigd worden door de slechte bewaringstoestand van de dwarsmuren en het ontbreken van vloerniveaus. De tuinmanswoning was het best bewaard en kwam qua afmetingen overeen met het plan van 1786. Er werd een kelder opgegraven onder de noordoostelijke kamer van deze woning. De gevel van de woning was een bakstenen muur met een natuurstenen plint.

Van de noordelijke gebouwen kon vooral de oostelijke bakstenen afsluitmuur van het klooster geregistreerd worden. Slechts 3 bakstenen dwarsmuren werden aangetroffen, waarvan twee met een slechte bewaringstoestand. Hierdoor konden de ruimtes zoals afgebeeld op het plan van 1786 niet exact afgebakend worden. Het lijkt erop dat de dwarsmuren niet helemaal overeen komen met de situatie op plan van 1786, wat erop kan wijzen dat de ruimtes doorheen de tijd (tijdens en na klooster) verschillende indelingen hadden.

- *Zijn er verschillende fases te onderscheiden? Uit welke periode dateren ze?*

Op basis van de gebruikte baksteenformaten en bouwwijze kon vastgesteld worden dat de verschillende gebouwen in andere fases werden opgericht.

In WP1 werd op basis van de stratigrafie van de muurfunderingen duidelijk dat eerst de noordzuidgerichte afsluitmuren S1, S9 en S10 werden opgericht en dat daarna de dwarsfunderingen hierop (op de uitsprong van de fundering) werden gebouwd. Qua stabiliteit en werkwijze is dit de meest logische gang van zaken, waardoor het mogelijk is dat de dwarsmuren in dezelfde fase werden opgericht. Het baksteenformaat van de dwarsmuren verschilde soms licht en niet alle dwarsmuren kunnen gecorreleerd worden met een dwarsmuur op het plan van 1786. Dit wijst erop dat de binnenindeling wijzigde doorheen de tijd, maar een chronologische fasering opstellen is niet mogelijk.

In WP3 werd de tuinmanswoning aangetroffen. De oostelijke afsluitmuur en kelder lijken tezamen gebouwd. Enkel de zuidelijke fundering werd anders opgebouwd en was jonger dan de rest van de muren.

Opvallend is dat voor de aangetroffen oostelijke afsluitmuur/oostelijke muur van de schuur een ander baksteenformaat werd gebruikt dan voor de westelijke muur van de schuur. Mogelijk werd deze schuur in verschillende fases opgebouwd, maar ook het gebruik van gerecupereerde bakstenen behoort tot de mogelijkheden.

De exacte datering van de bebouwing van de oostwand van het klooster is niet gekend op basis van de historische bronnen. Maar wellicht werden deze gebouwd voor het einde van de 16de eeuw. De archeologische opgraving kon hier geen extra informatie over geven doordat er geen aanlegseuven werden aangetroffen en er geen vondsten uit de vullingen/ophogingslagen werden ingezameld.

8. SAMENVATTING VOOR GESPECIALISEERD PUBLIEK

In juni en juli 2020 werd een archeologische opgraving uitgevoerd in de Heilige-Geeststraat te Leuven. De opgraving bestond uit drie werkputten, samen goed voor 205m² onderzochte zone.

Het doel van het onderzoek was om de bedreigde delen van de oostwand van het Kartuizerklooster archeologisch te onderzoeken en zo de kennis over het klooster te vergroten. Bij de opgraving werden bakstenen structuren aangetroffen die overeen kwamen met de oostelijke bebouwing van het Kartuizerklooster zoals afgebeeld op een opmetingsplan van 1783. Een groot deel van de bodemopbouw en muren was verstoord door nutsleidingen en rioleringswerken in het verleden.

Het Kartuizerklooster werd opgericht vanaf 1491 met een kerk, cellen en claustrum. Later werd dit verder uitgebreid tot een kloostercomplex met verschillende tuinen en gebouwen. Tegen de oostwand bevonden zich een schuur en verschillende gebouwen.

Bij de opgraving werd de noord-zuidgerichte oostelijke afsluitmuur van het klooster opgegraven. De afwerking van de opgegraven oostelijke afsluitmuur toonde aan dat er ten tijde van het klooster een groot hoogteverschil was tussen het klooster en de aanpalende straat en steegje. De muur fungeerde m.a.w. als terrasmuur, het klooster maakte gebruik van terrasbouw om de steile hellingen van de Voervallei te kunnen bebouwen.

Er waren nergens loopniveaus bewaard. Binnen de afsluitmuur werden geen vloerniveaus gevonden. Wel werden enkele dwarsmuren en een kelder aangetroffen. Op basis van het opmetingsplan uit 1783 kan aangenomen worden, dat er resten werden aangetroffen van de paardenstallen, verschillende (vrouwen)vertrekken, de schuur en de tuinmanswoning.

De exacte datering van de aangetroffen bebouwing van de oostwand van het klooster is niet gekend op basis van de historische bronnen. Maar wellicht werden deze gebouwd voor het einde van de 16de eeuw. De archeologische opgraving kon hier geen extra informatie over geven doordat er geen aanlegseuven werden aangetroffen en er geen vondsten uit de vullingen/ophogingslagen werden ingezameld.

Een onderzoek van de baksteenformaten van het gehele Kartuizerklooster (oude, lopende en geplande archeologische onderzoeken) én een uitgebreide archivalische studie kunnen hier vermoedelijk een antwoord op bieden.

De gebouwen van de oostwand van het klooster werden zeker afgebroken bij de bouw van rijhuizen en de verbreding en nivellering van de Heilige-Geeststraat in 1900-1925. Een puinlaag met aardewerk en glazen flessen uit het begin van de 20ste eeuw illustreert deze periode.

Onder de huizen en tuinen van de Heilige-Geeststraat en Bankstraat grenzend aan het voormalige klooster kunnen zich nog resten van het klooster in de bodem bevinden. De opgegraven zones (en de zone ertussen) kunnen opgenomen worden op de GGA.

9. SAMENVATTING VOOR NIET-GESPECIALISEERD PUBLIEK

In juni en juli 2020 werd een archeologische opgraving uitgevoerd in de Heilige-Geeststraat te Leuven, er werd 205m² onderzocht.

Rioleringswerken zouden de archeologische resten van de oostelijke gebouwen van het voormalige Kartuizerklooster vernietigen. Daarom werden deze resten opgegraven voor de werken startten. Zo kan de kennis over het klooster vergroot worden.

Het Kartuizerklooster werd opgericht vanaf 1491 met een kerk, cellen en claustum. Later werd dit verder uitgebreid tot een kloostercomplex met verschillende tuinen en gebouwen. Tegen de oostwand bevonden zich een schuur en verschillende gebouwen.

Bij de opgraving werden bakstenen funderingen gevonden. Het gaat om funderingen van de paardenstallen, (vrouwen)vertrekken, portierswoning, schuur en tuinmanswoning. Dit weten we door een opmetingsplan van 1783 waarop de verschillende functies van de gebouwen genoteerd zijn.

De opgraving maakte duidelijk dat er een hoogteverschil was tussen het klooster en de aanpalende Heilige-Geeststraat. De muur diende tegelijk als afsluitmuur van het klooster en terrasmuur. Het klooster maakte gebruik van terrasbouw om de steile hellingen van de Voervallei te kunnen bebouwen.

De exacte datering van de aangetroffen bebouwing van de oostwand van het klooster is niet gekend op basis van de historische bronnen. Maar wellicht werden deze gebouwd voor het einde van de 16de eeuw. De archeologische opgraving kon hier geen extra informatie over geven.

Een onderzoek van de baksteenformaten van het gehele Kartuizerklooster (oude, lopende en geplande archeologische onderzoeken) én een uitgebreide archivalische studie kunnen hier in de toekomst vermoedelijk een antwoord op bieden.

De gebouwen van de oostwand van het klooster werden afgebroken in 1900-1925 bij de bouw van rijhuizen en de verbreding en nivellering van de Heilige-Geeststraat. Een puinlaag met aardewerk en glazen flessen uit het begin van de 20ste eeuw illustreert deze periode.

Onder de huizen en tuinen van de Heilige-Geeststraat en Bankstraat grenzend aan het voormalige klooster kunnen zich nog resten van het klooster in de bodem bevinden.

10. BIJLAGEN

Plan 1: Allesporenplan WP1 op GRB
Plan 2: Allesporenplan WP2A vlak 1 op GRB
Plan 3: Allesporenplan WP2A vlak 2 op GRB
Plan 4: Allesporenplan WP3 op GRB
Plan 5: Vereenvoudigd plan funderingen hele site
Plan 6: Allesporenplan WP1- detail noord
Plan 7: Allesporenplan WP1 – detail zuid
Plan 8: Verwachtingen en GGA

Bijlage 1: Topografische kaart
Bijlage 2: Kadasterplan - GRB
Bijlage 3: orthofoto, grootschalig, meest recent
Bijlage 4: orthofoto, grootschalig, meest recent - detail
Bijlage 5: Digitaal Terreinmodel Vlaanderen
Bijlage 6: Digitaal Terreinmodel Vlaanderen detail
Bijlage 7: Tertiair geologische kaart
Bijlage 8: Quartair geologische kaart 1/20.000: kaartblad 32
Bijlage 9: Bodemkaart
Bijlage 10: Villaretkaart 1745-1748
Bijlage 11: Ferrariskaart 1771-1778
Bijlage 12: plan van 1786 (bureauonderzoek)
Bijlage 12a: Plan van 1786
Bijlage 12b: WP2 en WP3 op plan van 1786
Bijlage 12c: WP1 op plan van 1786
Bijlage 12d: WP1 op plan van 1786 (alternatief)
Bijlage 13: Primitief kadaster van 1813
Bijlage 14: Kaart van Jobard 1825
Bijlage 15: Kadaster van 1850
Bijlage 16: Topografische kaart van Vandermaelen.
Bijlage 17: Topografische kaart van 1864
Bijlage 18: Topografische kaart van 1891
Bijlage 19: Topografische kaart van 1931

Bijlage 20: Tekeningen: Profielen en coupes WP1

Bijlage 21: Tekeningen: Profielen en coupes WP3

Bijlage 22: Harrismatrix

Bijlage 23: Stalenlijst (enkel digitaal beschikbaar)

Bijlage 24: Vondstenlijst (enkel digitaal beschikbaar)

Bijlage 25: Sporenlijst (enkel digitaal beschikbaar)

Bijlage 26: Fotolijst (enkel digitaal beschikbaar)

Bijlage 27: Plannen- en tekeningenlijst (enkel digitaal beschikbaar)

Bijlage 28: Dagboek

De digitale bijlagen werden opgenomen bij het digitale eindverslag, raadpleegbaar via www.loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/rapporten/eindverslagen

BIBLIOGRAFIE

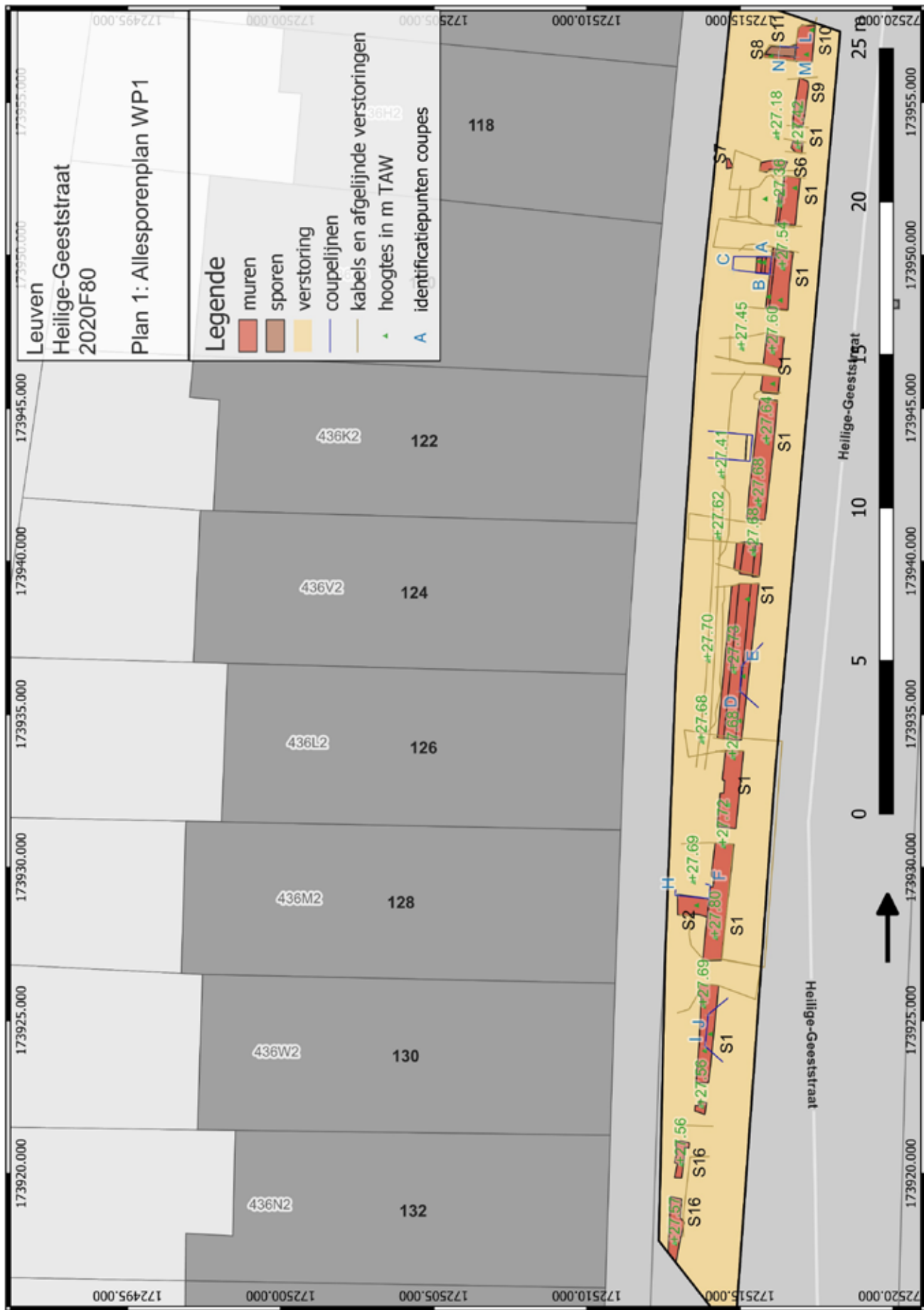
Bronnen

- Claeys J. & Lodewijckx M. 2013, *Archeologisch begeleidingsonderzoek in het voormalige Kartuizerklooster te Leuven*, Leuven.
- Claeys J. 2021, *Archeologienota. Leuven Kartuizerklooster – buitenaanleg*, Leuven. ID19471.
- Claeys J. 2021, *Archeologienota. Leuven – Paus Adrianus VI-college*, Leuven. ID18595.
- Cleda B. 2022, *Archeologisch onderzoek ter hoogte van de site Heilig Hart Leuven aan de Naamsestraat te Leuven (Prov. Vlaams-Brabant): zone A. Eindverslag. Archeologische opgraving*, ABO Archeologische Rapporten 1521, Aartselaar.
- Engels R. 1999, *The former Carthusian Monastery in Leuven: architectural, archaeological and historical Research* (onuitgegeven masterthesis KU Leuven Centre Lemaire) 2 delen. Leuven.
- Ervynck A., Debruyne S. & Ribbens R, 2015, *Assessment. Een handleiding voor de archeoloog*, Brussel.
- Goossens E., Gullentops F., Vandenberghe N. 2007, *Toelichting bij de Quartairgeologische Kaart. Kaartblad 32. Leuven*, Brussel.
- Lodewijckx M. & Meirsmann E. 2010, *Archeologisch proefsleuvenonderzoek op de locatie van de voormalige kerk en kloostertuin van het Kartuizerklooster te Leuven*, Leuven.
- Van Gils M. 2020, Leuven Bankstraat 53. *Archeologierapport van een toevalsvondst*, onuitgegeven archeologierapport, Brussel.
- Van Ransbeeck L. 2022, *Abdij van Park. Oostvleugel-lift. Eindverslag opgraving*, Leuven.
- Van Ransbeeck L. 2020, *Archeologienota. Leuven. Heilige-Geeststraat*. ID13729.

Websites

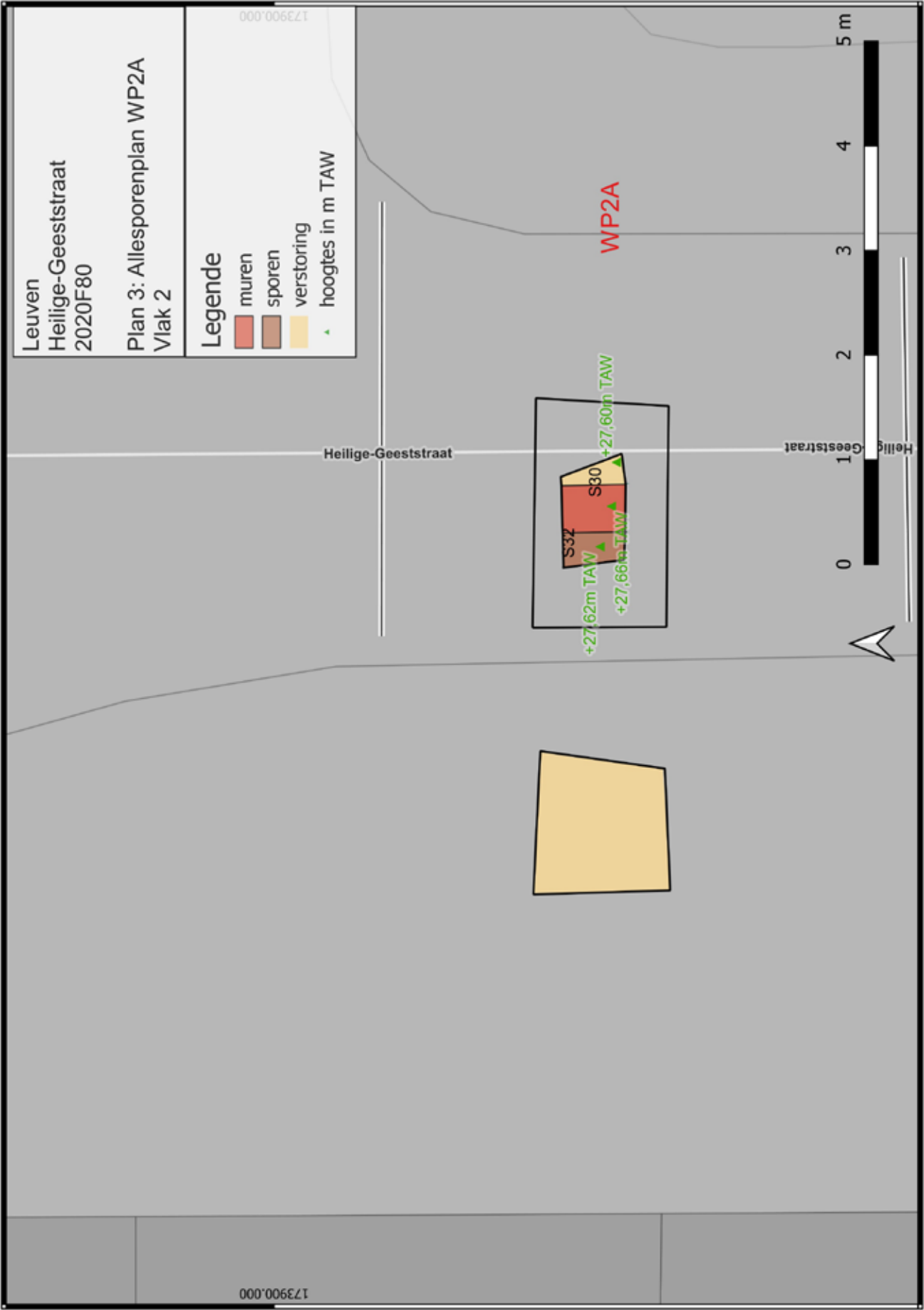
- <http://www.geopunt.be/>
- <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/>
- <https://cai.onroerenderfgoed.be/>
- <https://www.dov.vlaanderen.be/bodemverkenner>
- <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/>

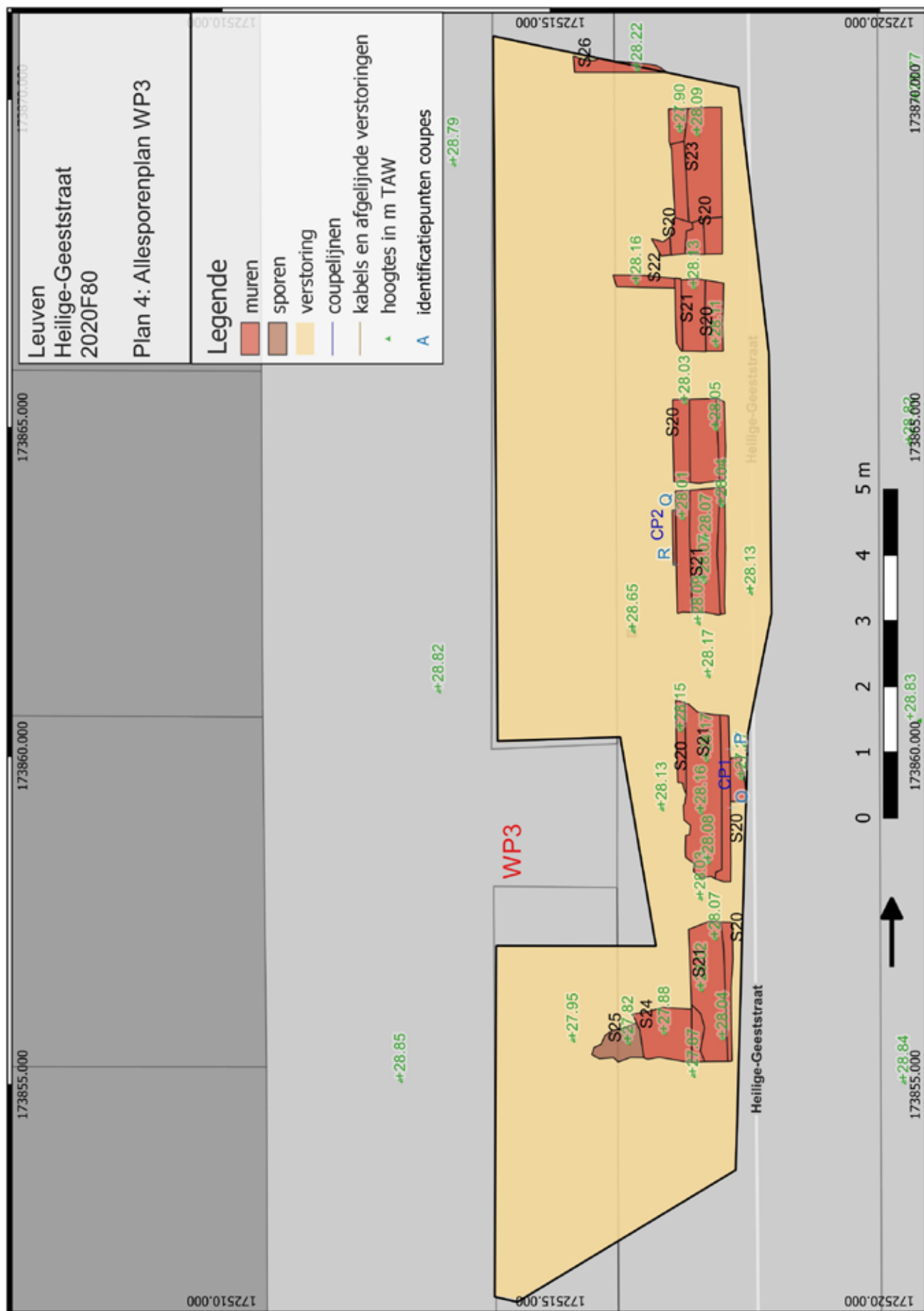
Plan 1: Allesporenplan WP1 op GRB

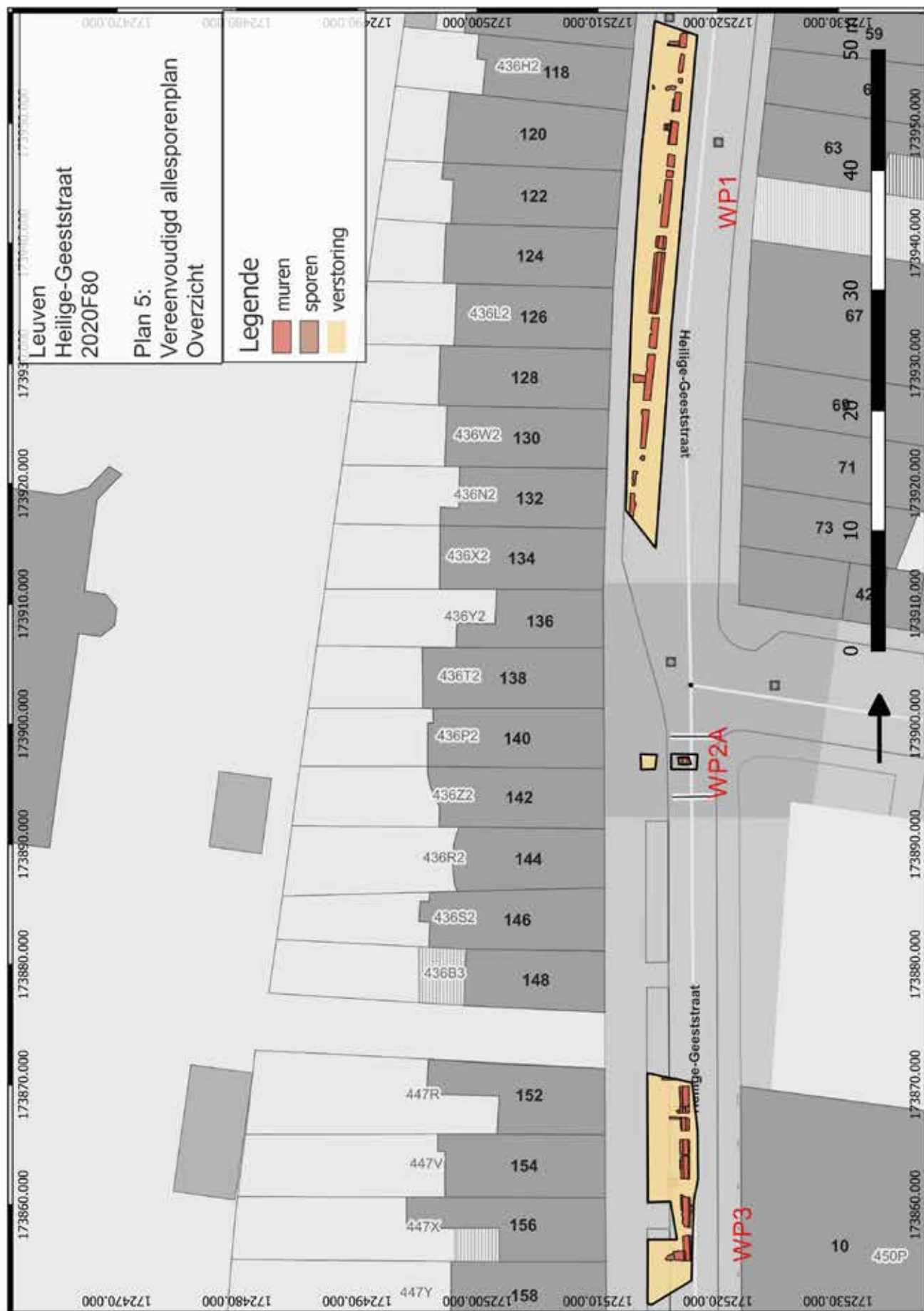

Plan 3: Allesporenplan WP2A vlak 2 op GRB

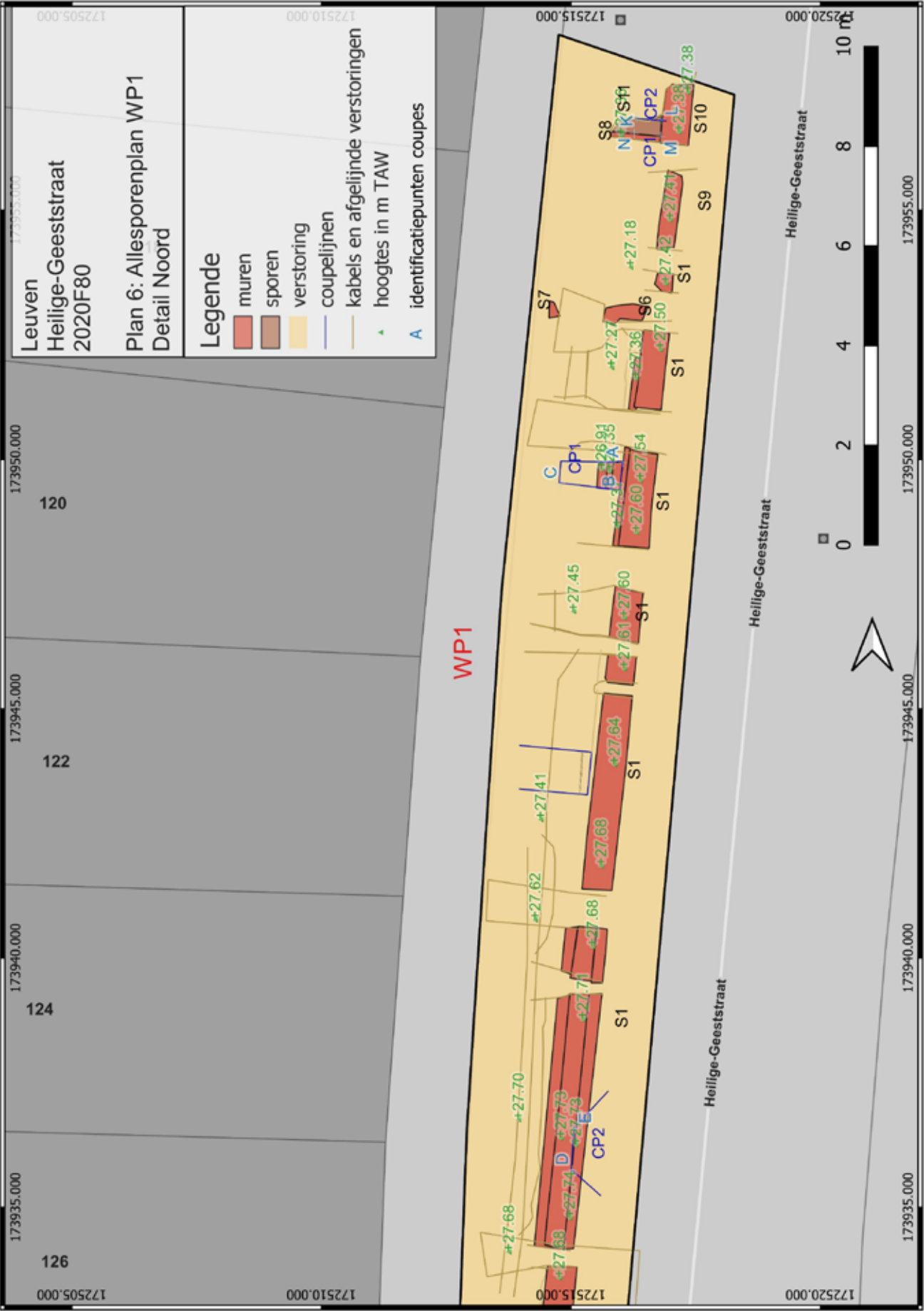

Plan 5: Vereenvoudigd plan funderingen hele site

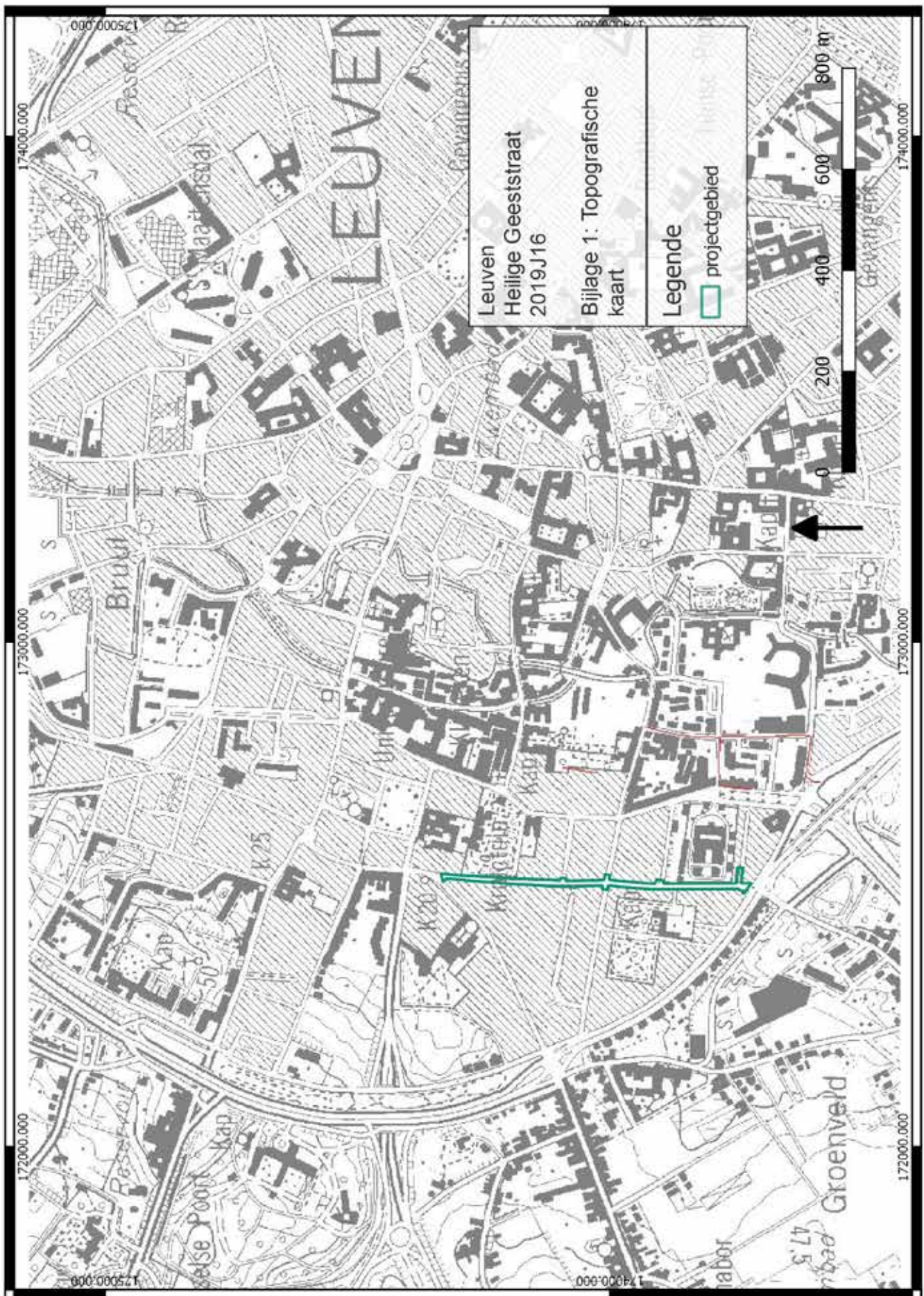
Plan 6: Allesporenplan WP1- detail noord

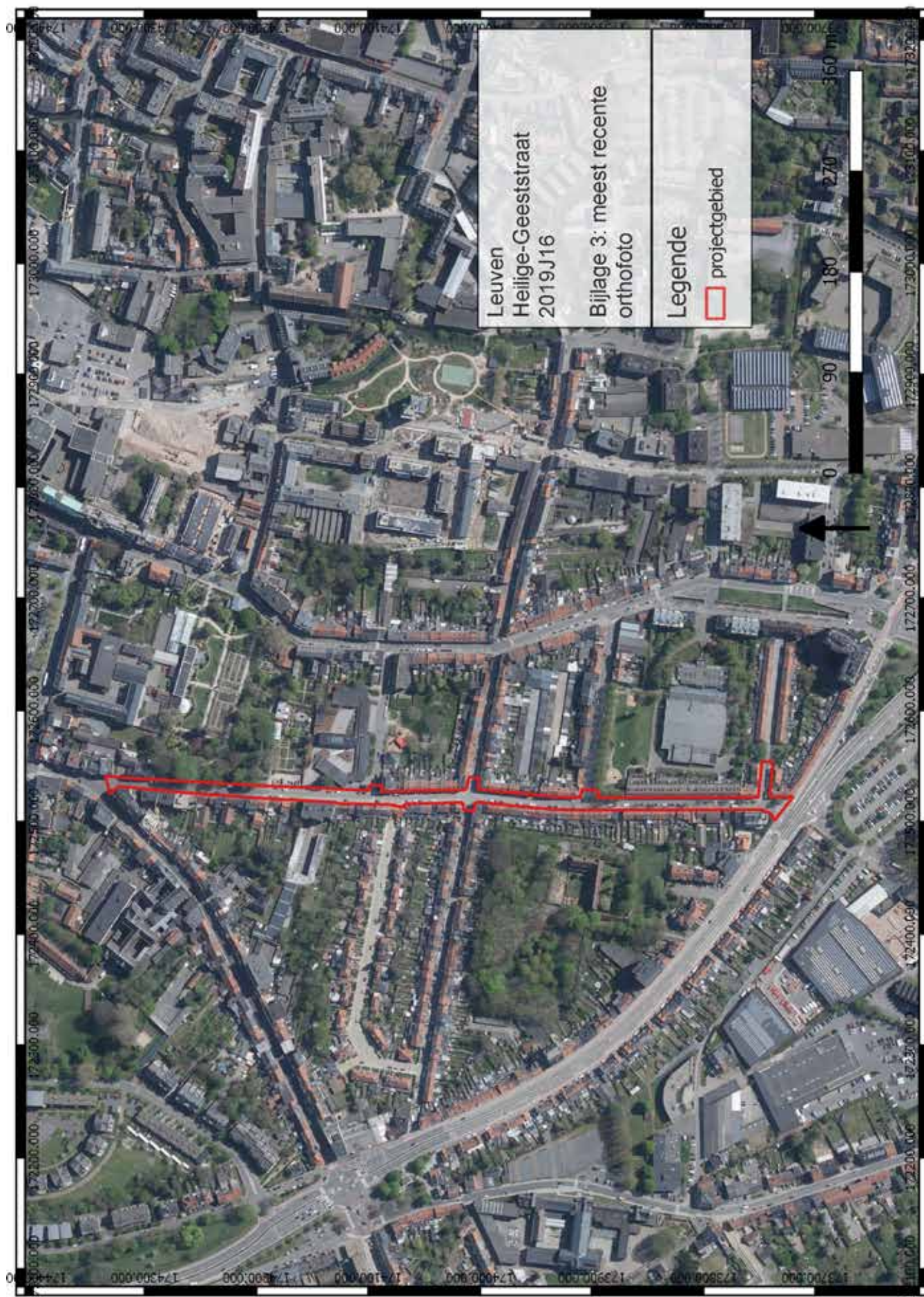
Plan 8: Verwachtingen en GGA

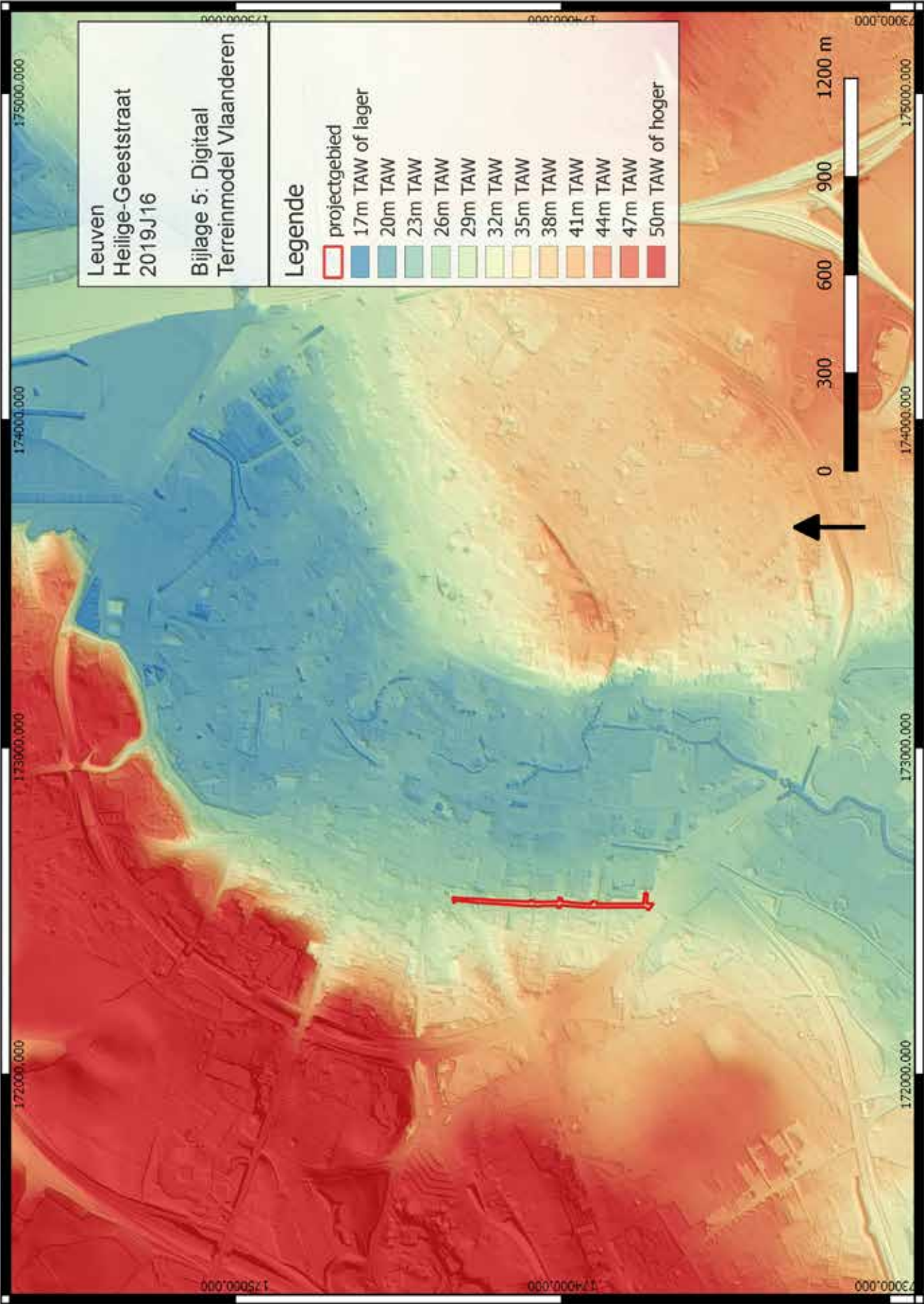

Bijlage 3: orthofoto, grootschalig, meest recent

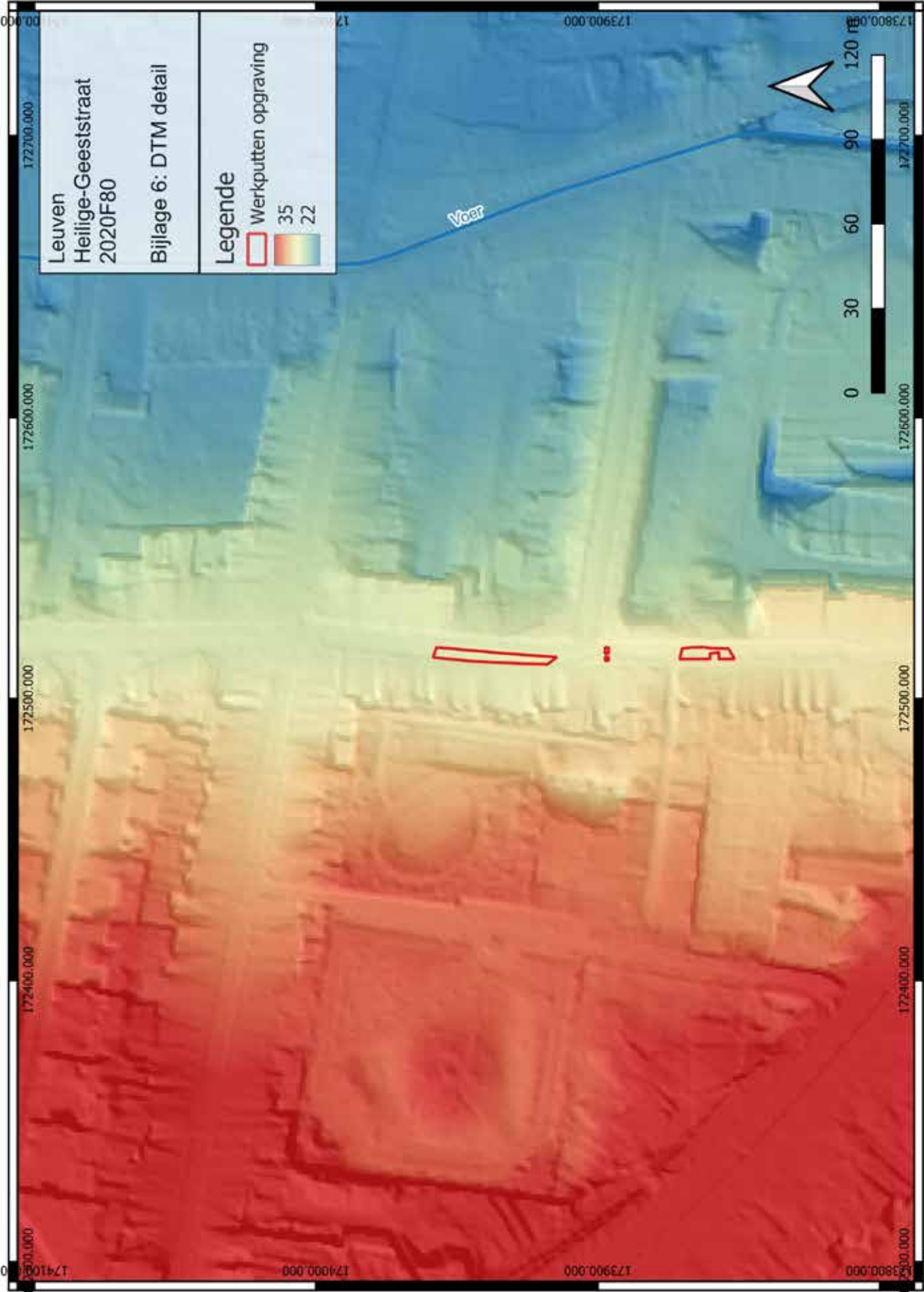

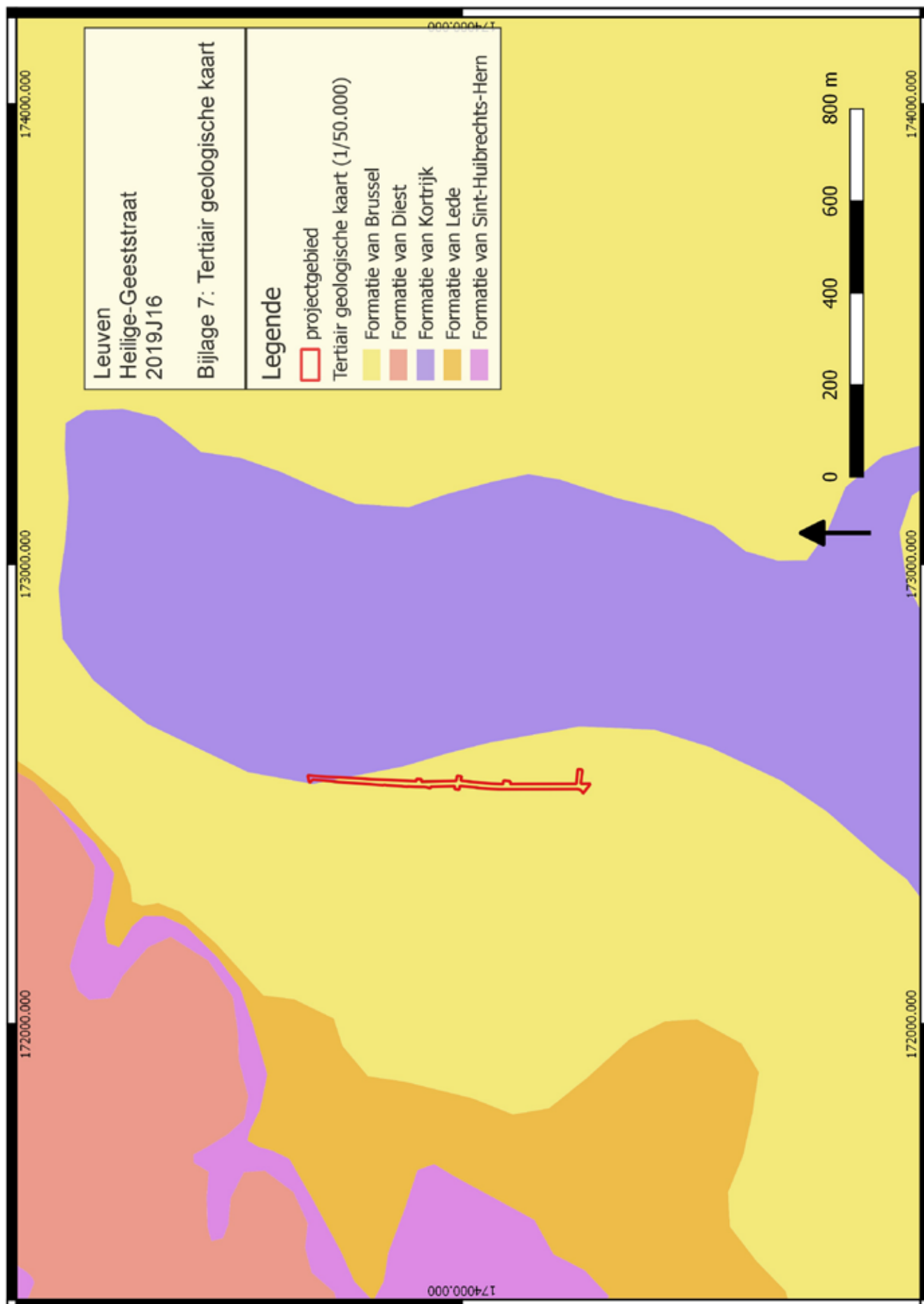
Bijlage 5: Digitaal Terreinmodel Vlaanderen

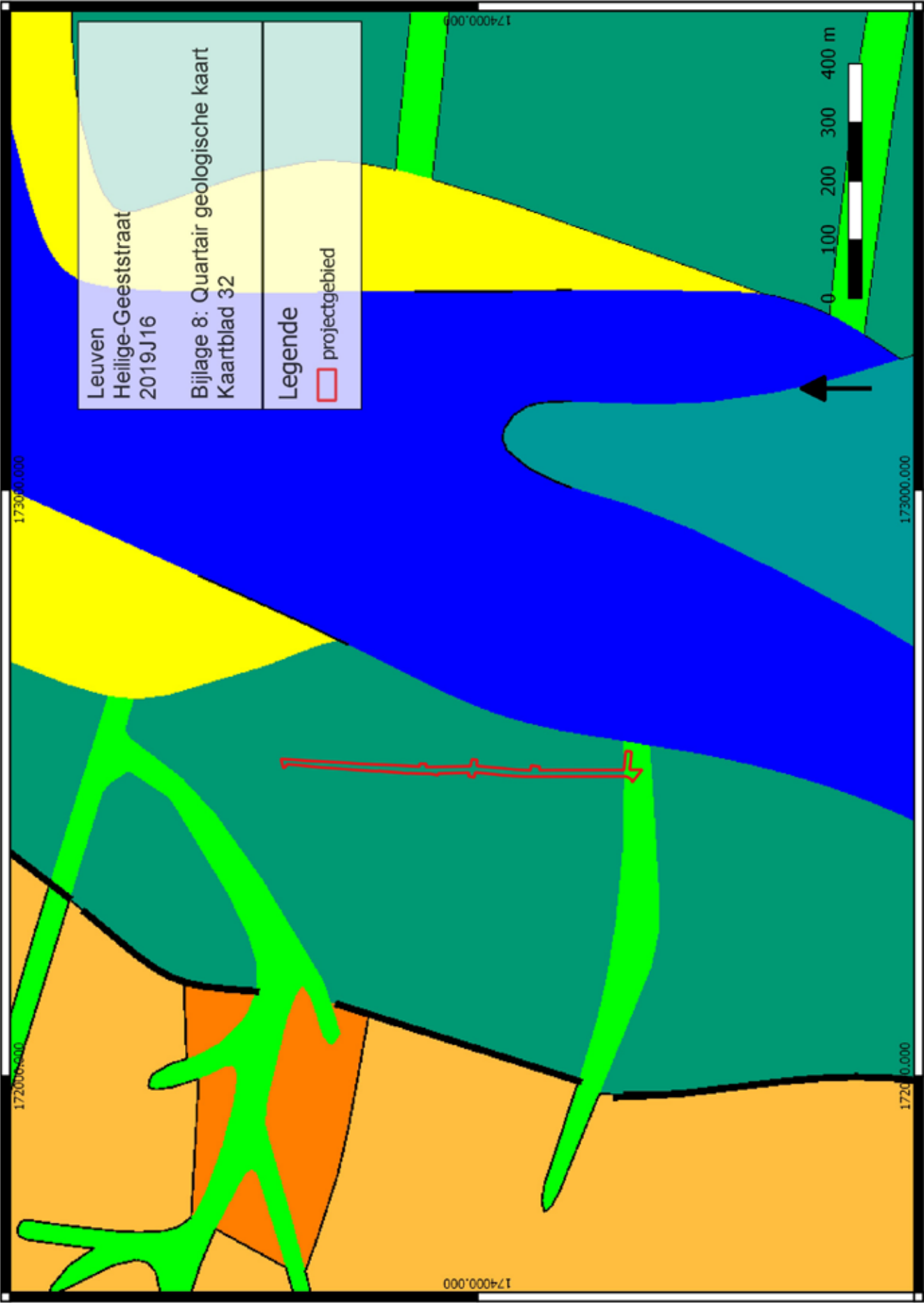
Bijlage 6: Digitaal Terreinmodel Vlaanderen detail

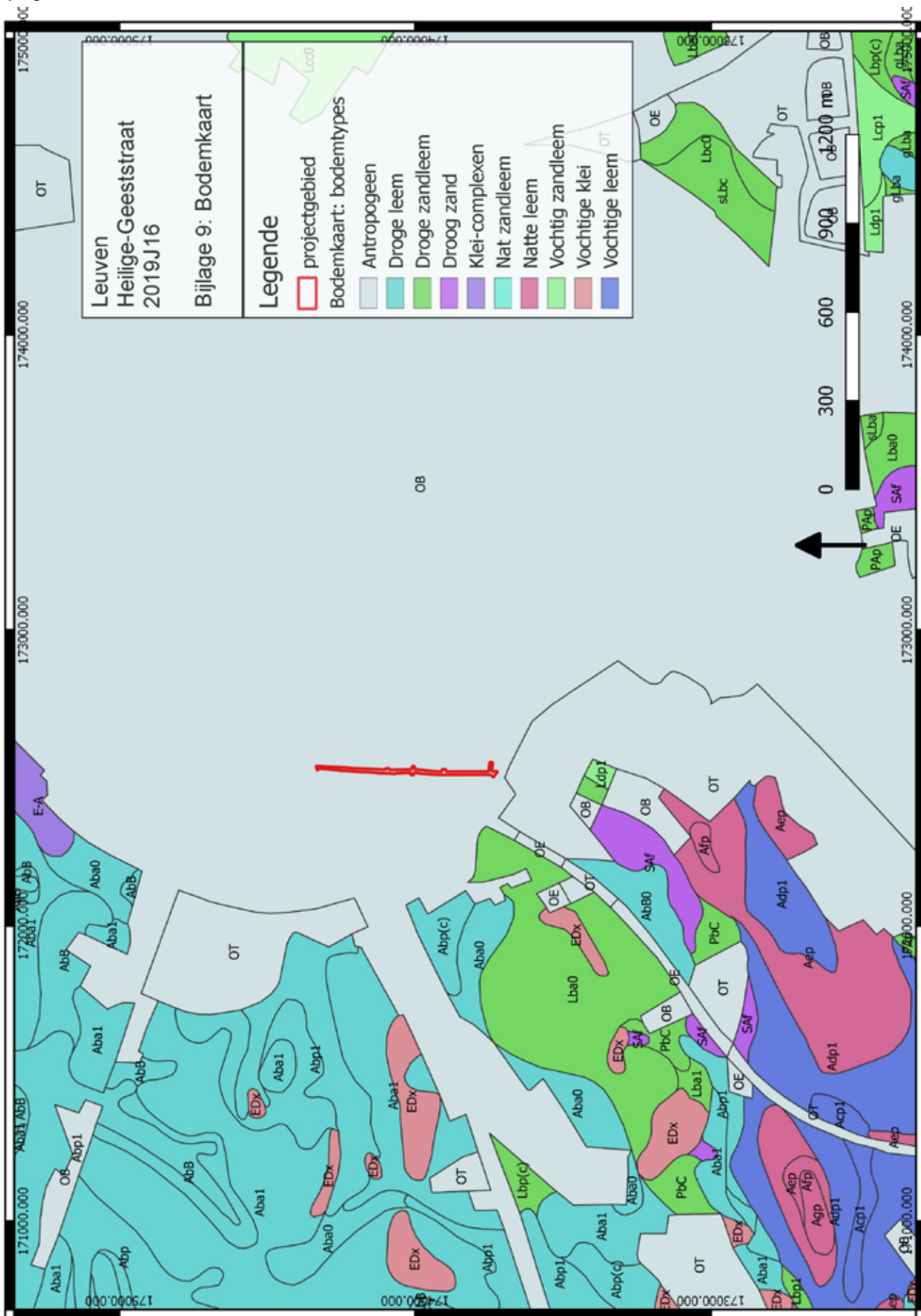

Bijlage 7: Tertiair geologische kaart

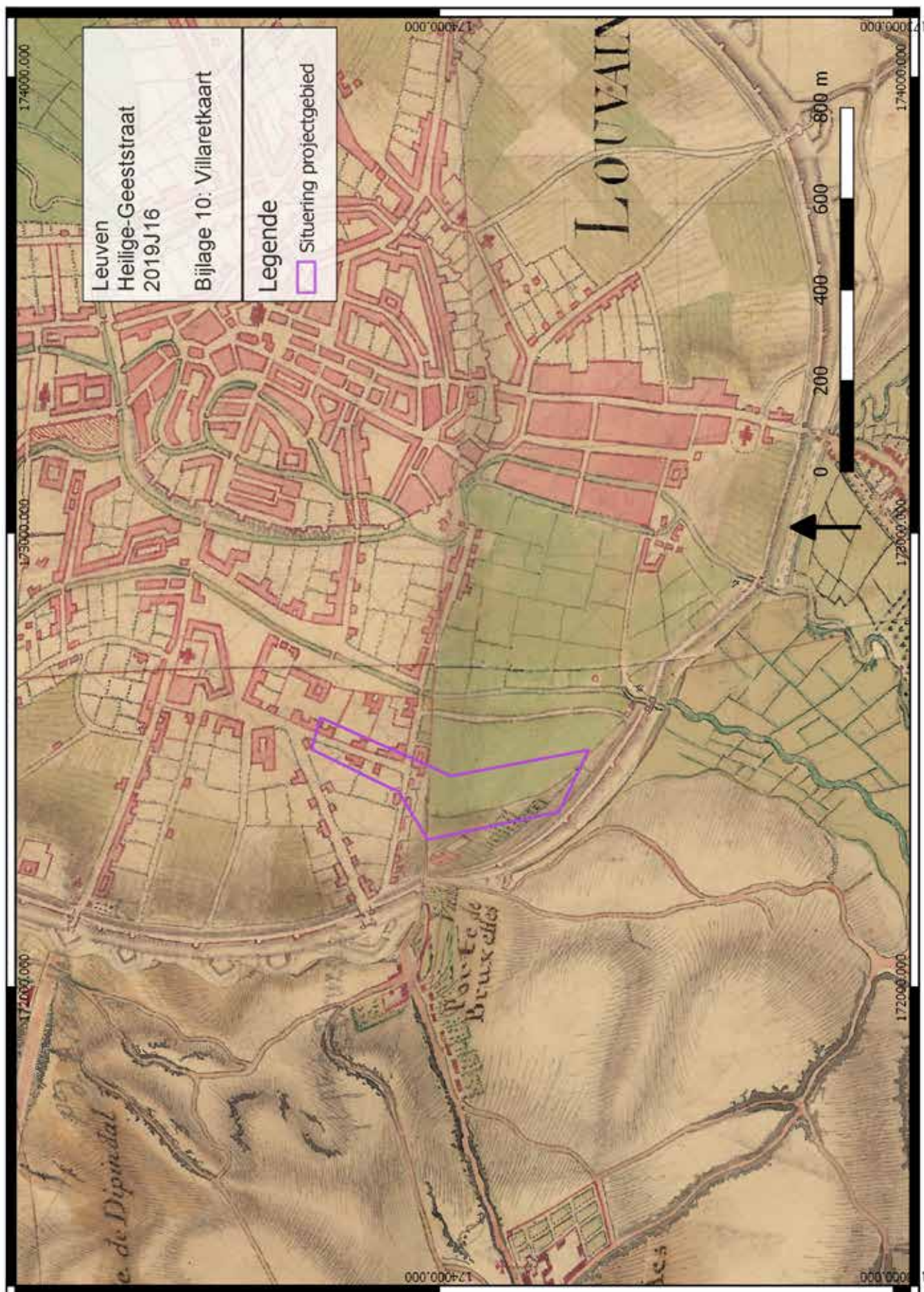

Bijlage 8: Quartair geologische kaart 1/20.000: kaartblad 32

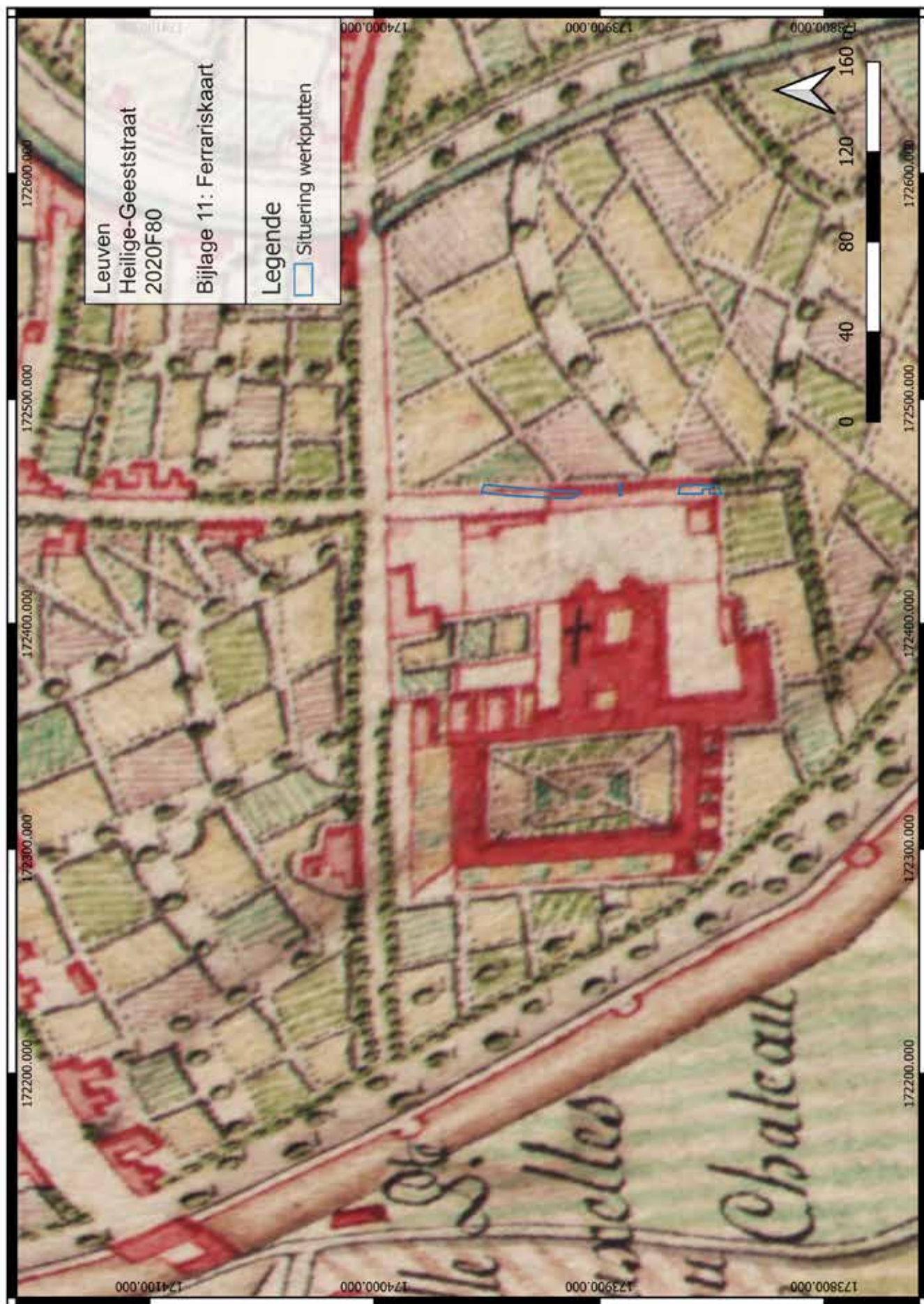

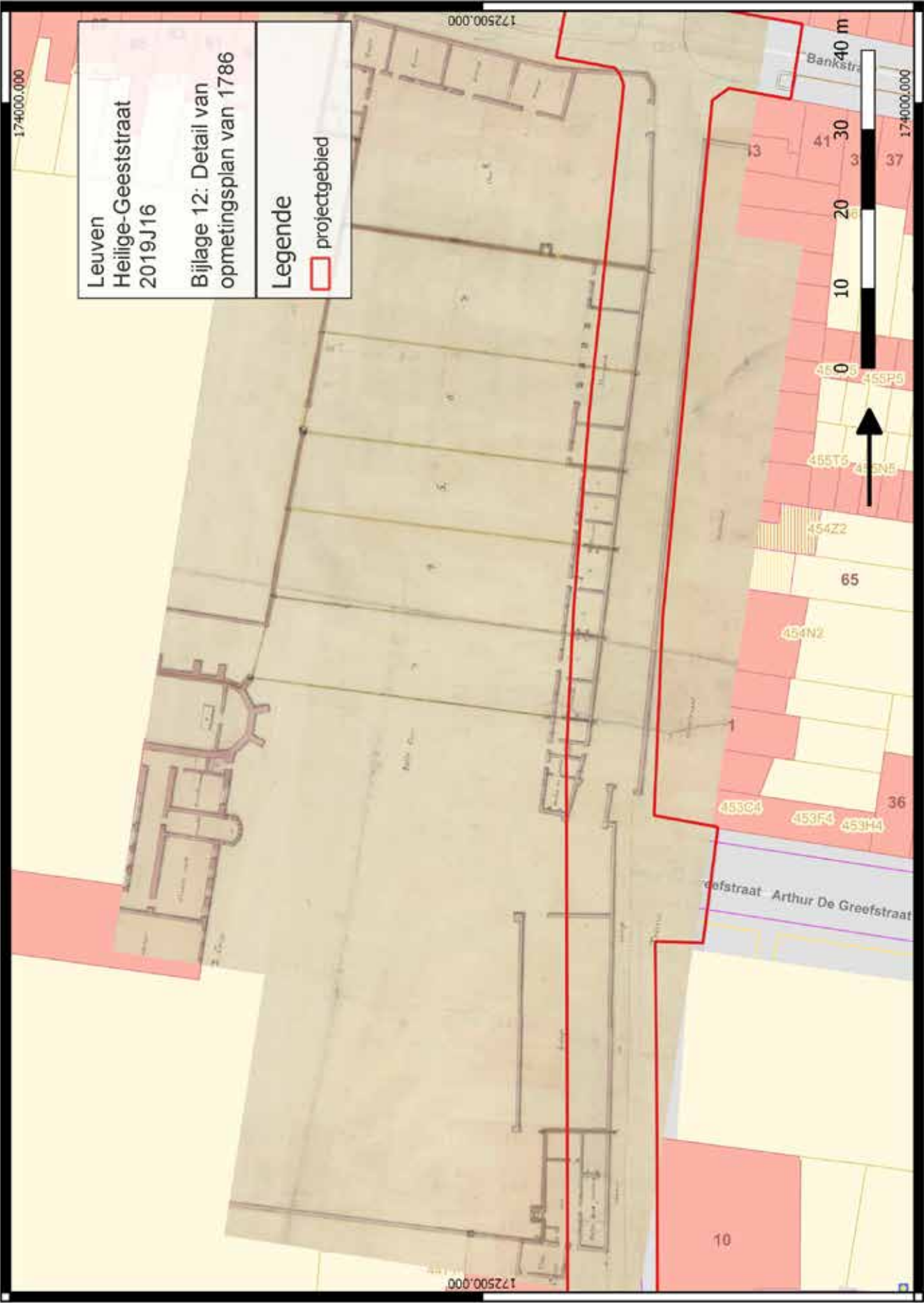
Bijlage 10: Villaretkaart 1745-1748

Bijlage 11: Ferrariskaart 1771-1778

Bijlage 12: plan van 1786 (bureauonderzoek)

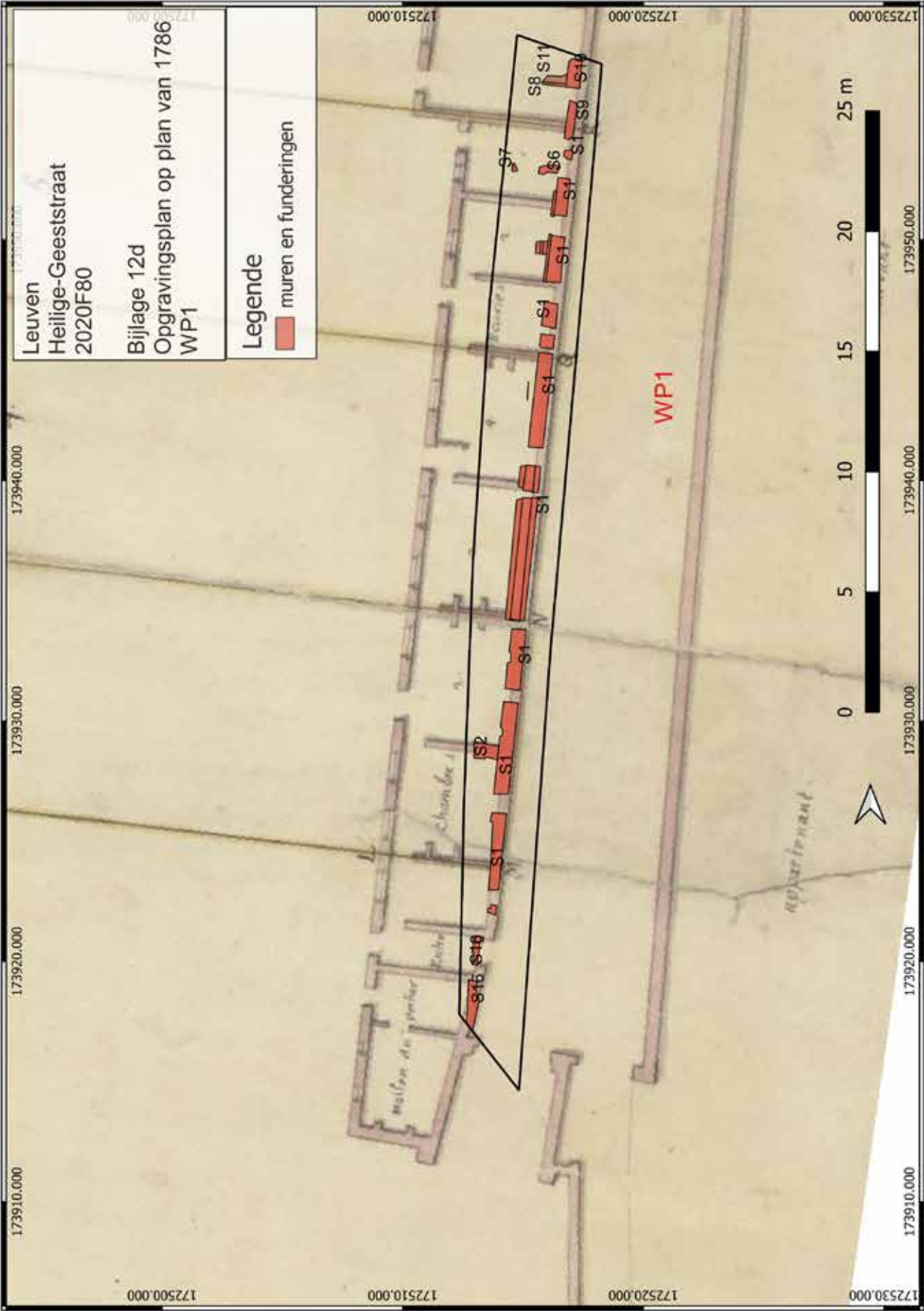

Bijlage 12c: WP1 op plan van 1786

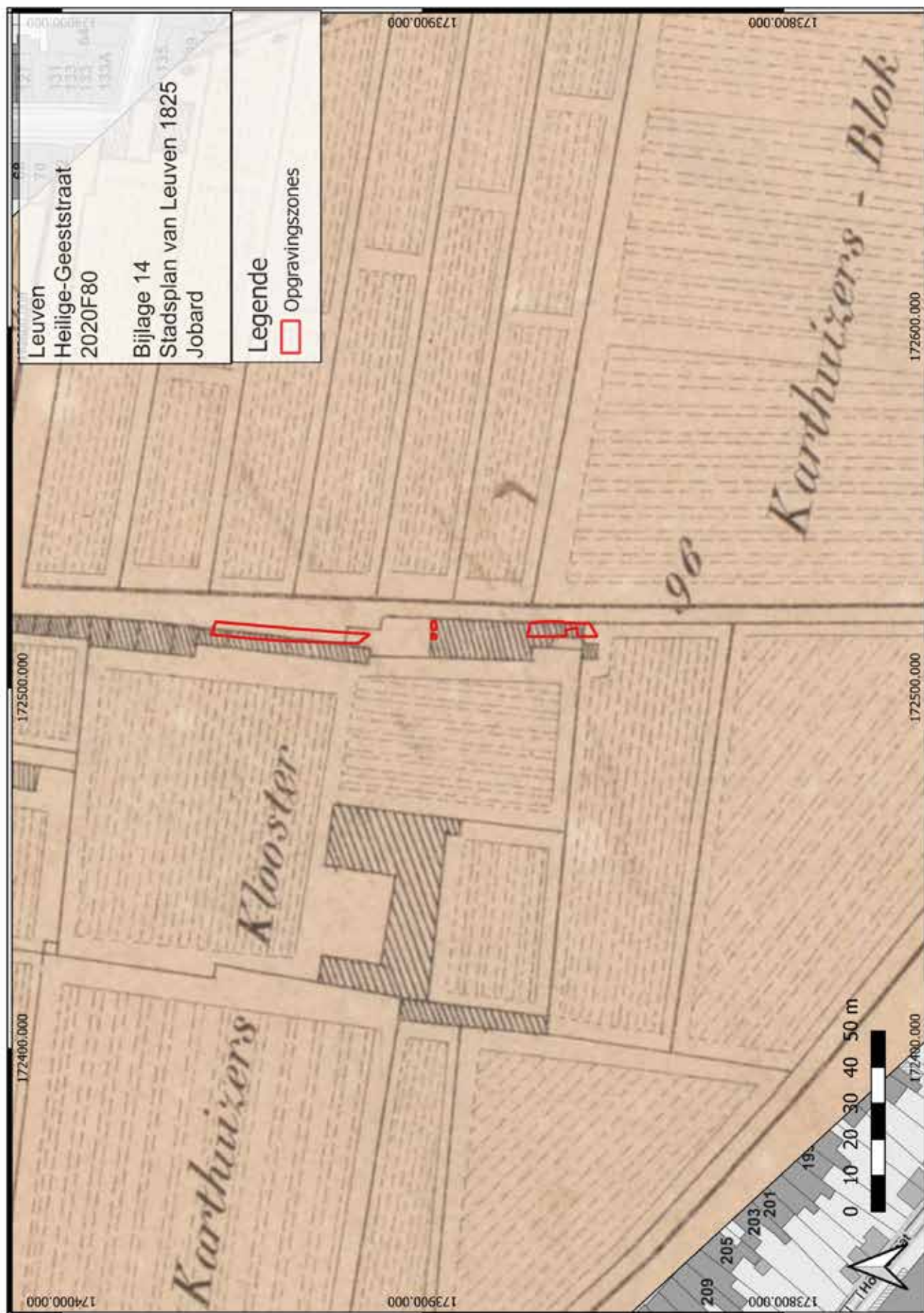
Bijlage 12d: WP1 op plan van 1786 (alternatief)

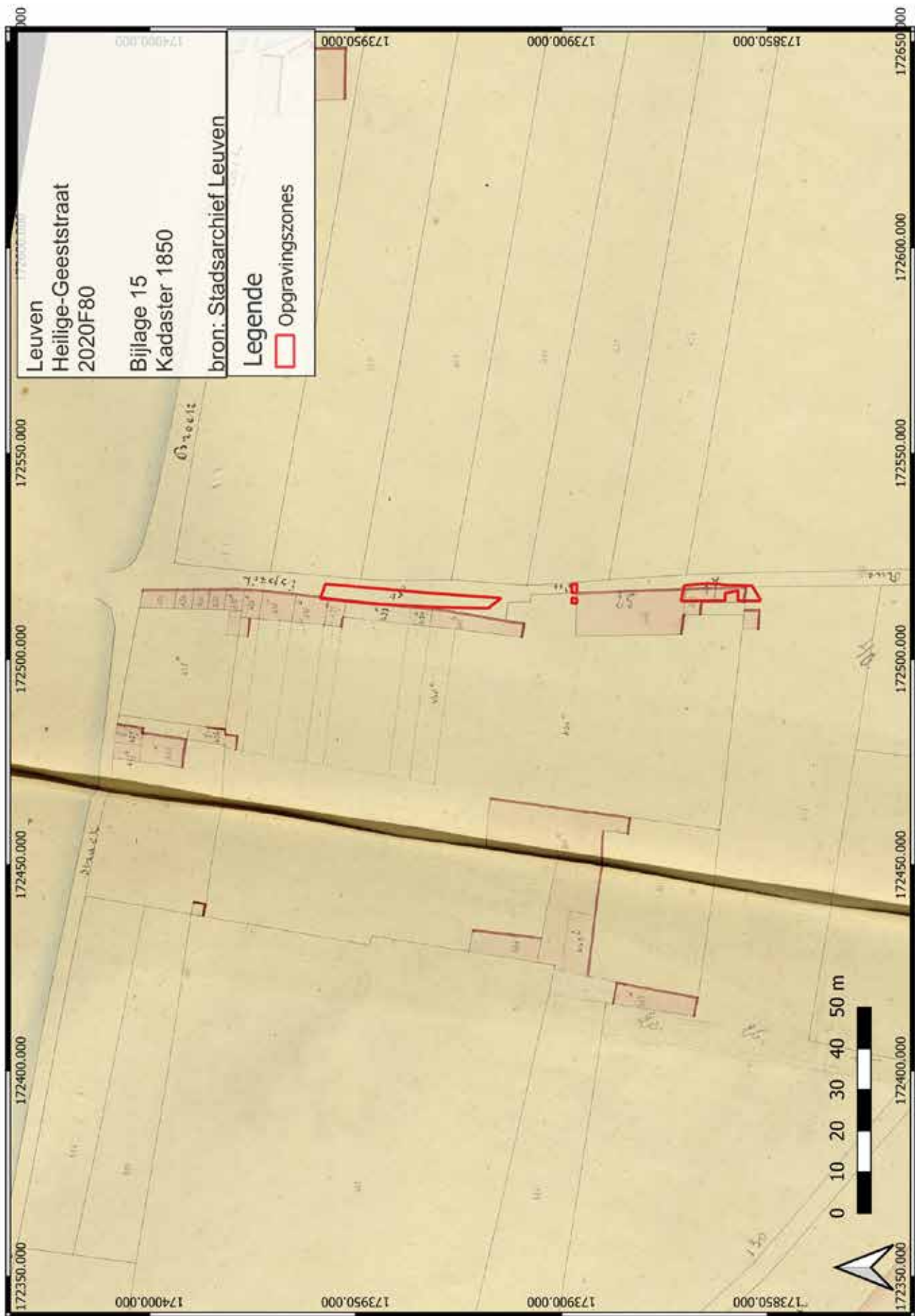
Bijlage 13: Primitief kadaster van 1813

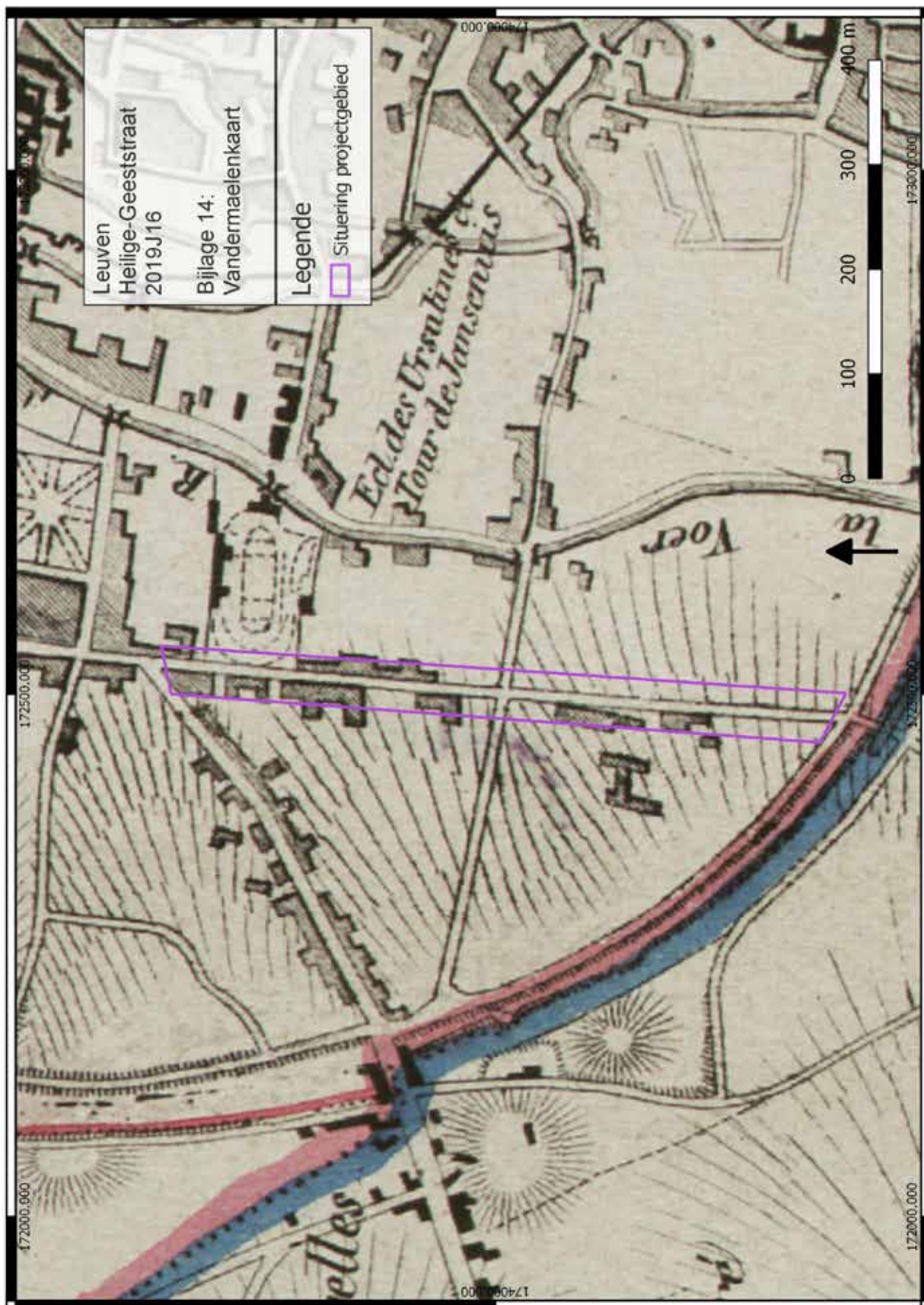
Bijlage 14: Kaart van Jobard 1825

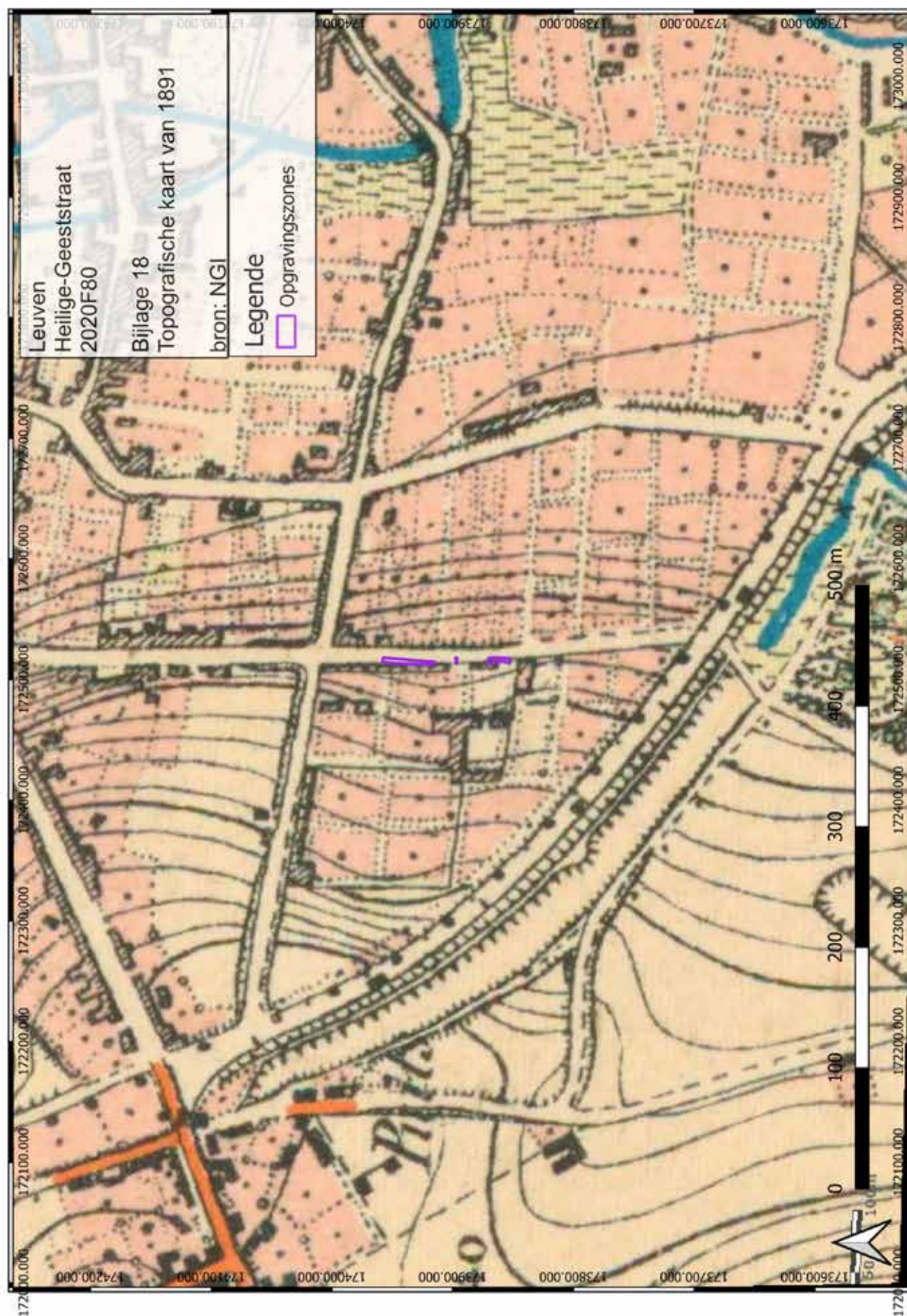
Bijlage 15: Kadaster van 1850

Bijlage 16: Topografische kaart van Vandermaelen.

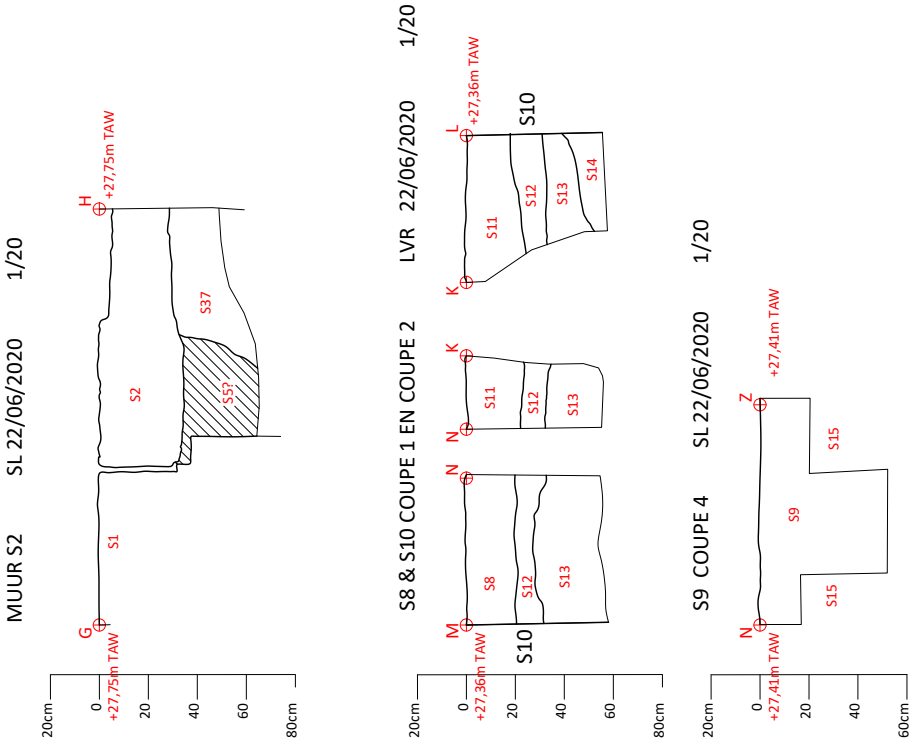
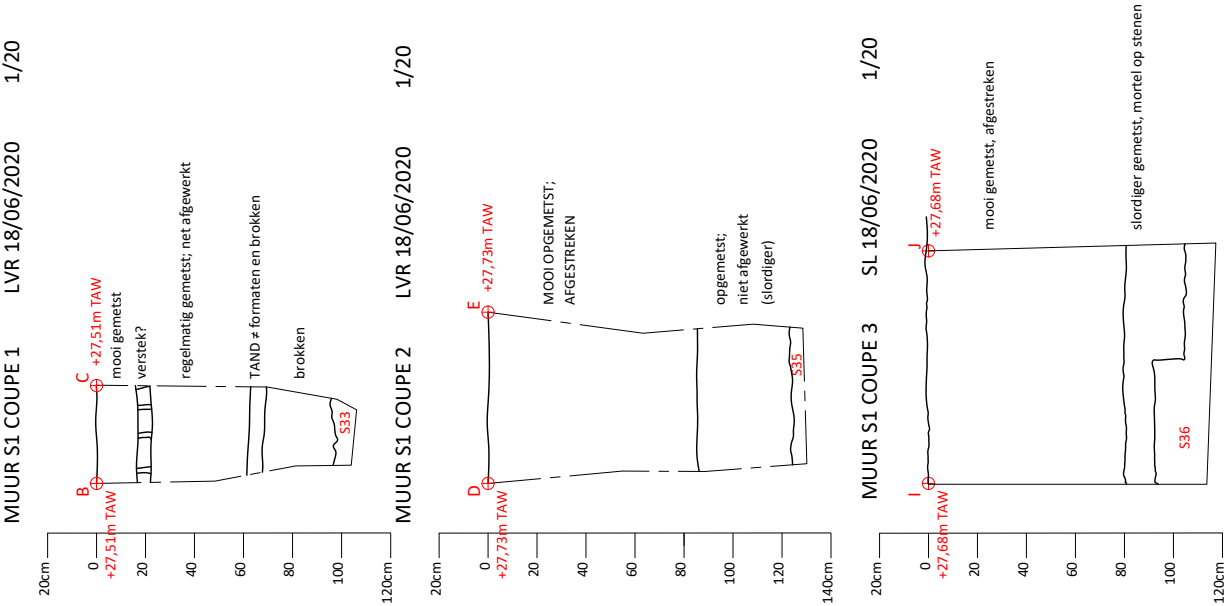

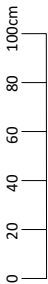

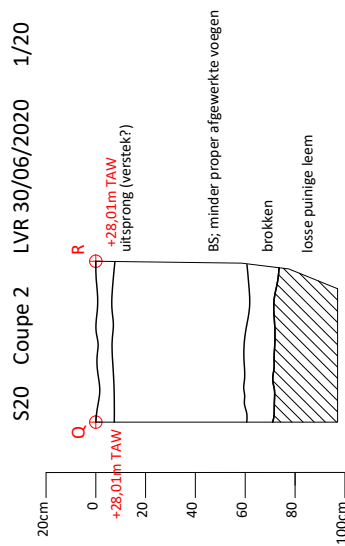
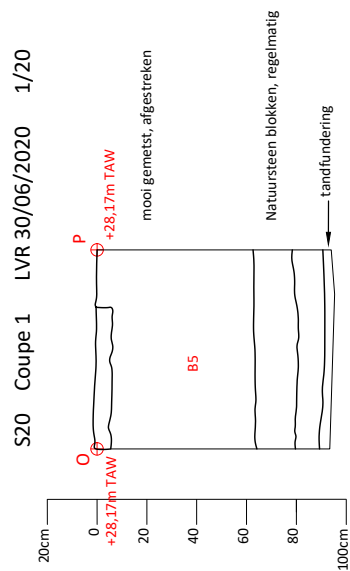
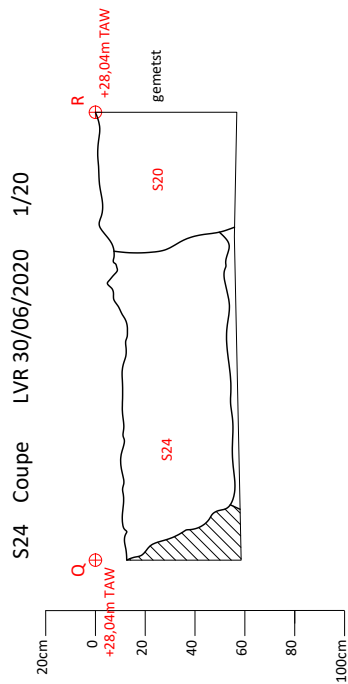
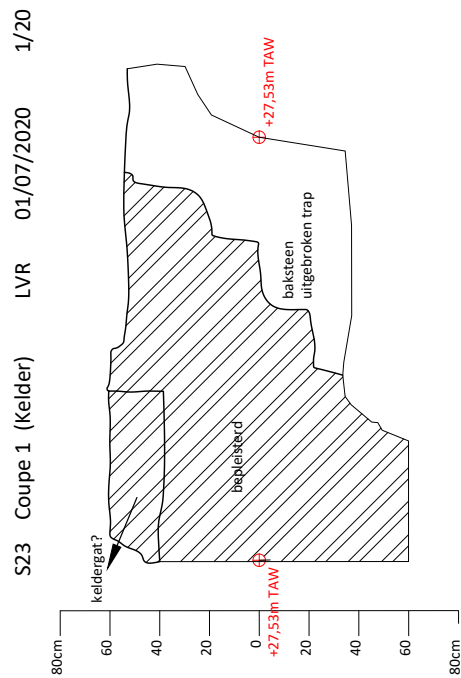
Bijlage 20: Tekeningen: Profielen en coupes WP1

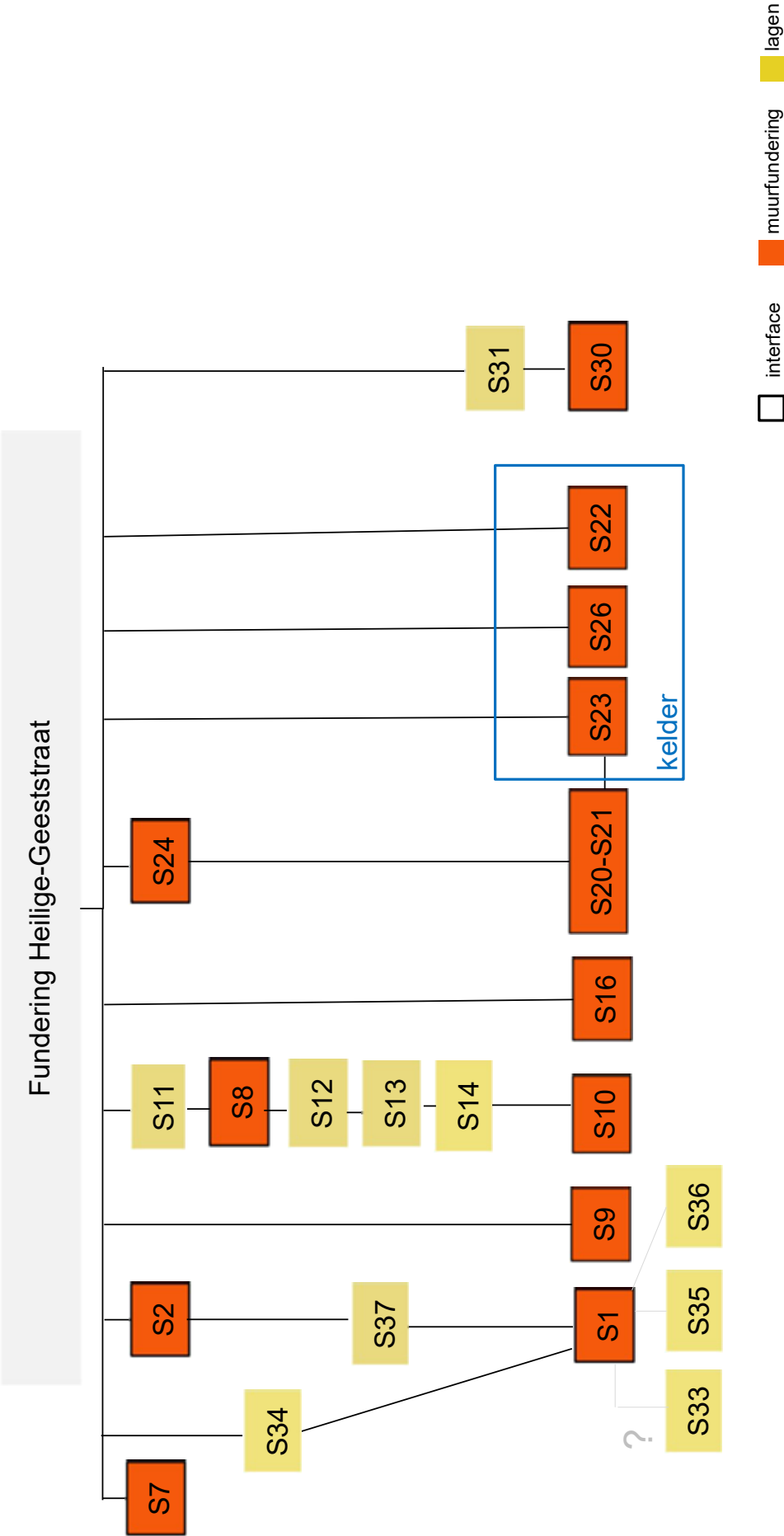
Project : Heilige Geeststraat	BIJLAGE 20: PROFIELEN EN COUPES		
Projectcode : 2020F80			
Onderwerp : Profielen en Coupes WP1			
Aanmaakdatum analoge plannen : 22/06/2020	Plannen gedigitaliseerd : 18/07/2022		
Schaal analoge plannen : 1/20	Schaal :		

Bijlage 21: Tekeningen: Profielen en coupes WP3

Project : Heilige Geeststraat Projectcode : 2020F80		BIJLAGE 21: PROFIELEN EN COUPES	
Onderwerp :	Profielen en Coupes WP2		
Aanmaakdatum analoge plannen : 22/06/2020	Plannen gedigitaliseerd : 18/07/2022		
Schaal analoge plannen : 1/20	Schaal : 0 20 40 60 80 100cm		

2020F80
LEUVEN
HEILIGE-GEESTSTRAAT
DAGBOEK

Maandag 15/06/20

2020F80	Leuven H.Geeststraat
weer	Zonnig, aangenaam
aanwezig	Lisa Van Ransbeeck (LVR) Sarah Linten (SL)
aannemer	kraan en twee man
bezoek	Jan Janssens (toezichter stad Leuven)

Werk stilgelegd door de politie (nog voor start), omdat de paaltjes tussen Bankstraat en ring niet weggehaald waren en de omleiding dus niet mogelijk was.

Werkte ook nog niet geleverd.

RTS gaf foutmelding - kapot.

SL + LVR hebben 4 vaste punten uitgezet aan kruispunt H.Geeststraat – A. De Greefstraat. En zone 1 uitgezet (op basis van huisnummers en afmetingen GIS – lukte niet met RTS, want kapot).

Planning:

Pas woensdag 17/06 zal met de werk gestart kunnen worden: uitbraak.

Woensdag 17/06/20

2020F80	Leuven H.Geeststraat
weer	Zonnig, aangenaam Vanaf 14.30u regen
aanwezig	Lisa Van Ransbeeck (LVR)
aannemer	kraan en twee man
bezoek	Jan Janssens (toezichter stad Leuven) Anke Vanluyten (leidend ambtenaar stad Leuven)

Asfalt + kasseien eronder uitgebroken met grote kraan. Onder de kasseien waren al stukken baksteen te zien.

Met de kraan verdiept tot op de muurfundering S1 (oostmuur klooster) en ten westen ervan iets dieper om muur duidelijker te kunnen zien en eventuele dwarsmuren. Vanaf dat het te smal werd tussen stoep en muur niet meer met kraan verdiept. Ten oosten van muur weinig zin, want duidelijk recenter aangevuld met stabilisé-steenslag (vermoedelijk vulling rioleringssleuven).

Op sommige plaatsen zijn al dwarsmuren te zien (deels verstoord), maar niet overal zoals zichtbaar op plan. Vermoedelijk verstoord, of minder diep gefundeerd.

Op het niet verdiepte stuk lijkt er een smalle insteek van ca. 10cm zichtbaar aan westzijde S1 en noordzijde S2 (dwarsmuur): opgeschaafd.

Planning: Funderingen opkuisen, inmeten en al op sommige plaatsen coupe zetten om zicht te krijgen op opbouw. Kraan (kleiner formaat dan vandaag) nog voor één dag vastgelegd.

Donderdag 18/06/20

2020F80	Leuven H.Geeststraat
weer	Heeft s nachts veel geregend: regen op vlak Zonnig – afwisselend bewolkt
aanwezig	Lisa Van Ransbeeck (LVR) Sarah Linten (SL)
aannemer	kraan en één man (bestuurder).
bezoek	-

Water op vlak. Ter hoogte van punten waar gisteren misschien eerste insteek zichtbaar was; deel water proberen weg te halen.

S1 + dwarsmuren en vermoedelijke insteken: deels opgekuist en gefotografeerd en ingemeten. Te lange muur om vandaag helemaal op te kuisen (zuidelijke stuk is gebeurd – noordelijke stuk is voor morgen).

In de buurt van dwarsmuur S2 zijn er twee boogvormige uitsparingen in de muur zichtbaar. Daar verdiepen met kraan: verstoord voor het plaatsen van leiding (buiten dienst) – aansluiting naar huis.

Coupe 1: aan binnenzijde: eerst een “verstek” zichtbaar en dieper tand (slordiger). Zeer diepe fundering. Geen insteken zichtbaar: verstoord of een leemlaag waarvan niet duidelijk is of ze aangevoerd werd of misschien vulling insteek maar dan zo'n brede sleuf dat de aflijning niet zichtbaar is, door beperkte werkput en verstoringen. Blauwe vlekken erin (vervuiling?)

Coupe 2 aan buitenzijde: zeer proper afgewerkt (afgestreken) tot op grote diepte. Lijkt ook iets hardere witte kalkmortel. Geen aanlegsleuven zichtbaar, want helemaal aangevuld met stabilisé-steenslag voor riolering. Moet een brede aanlegsleuf geweest zijn, om zo proper te werken tot op zo'n diepte. Is mogelijk dat de natuurlijke helling hier zo lag, dat een groter deel bovengronds lag aan de oostzijde.

Coupe 3: eerste niet mogelijk want kabel in de weg. Dan iets meer opgeschoven: ook proper afgewerkt, ook diep, maar iets minder diep dan CP2.

Afweging stoep uitbreken – afwijking pvm

De stoep is hier vrij smal en er zijn veel dekseltjes van nutsleidingen (gas, water) zichtbaar. Een groot deel van de dwarsmuren is al erg verstoord, vooral aan de kant van de stoep. Het lijkt kosten-baten niet erg interessant om de stoep helemaal uit te breken, dan weinig te kunnen

verdiepen door het aantal kabels en wellicht enkel de bovenzijde van enkele dwarsmuurtjes te kunnen zien (diegene die we al kennen van in de weg), want verdiepen langs de muren, zal onmogelijk zijn. Dus geen kenniswinst.

Planning:

Vrijdag: opkuisen en inmeten rest S1.

Maandag: afwerken zone 1.

Vrijdag 19/06/20

2020F80	Leuven H.Geeststraat
weer	zonnig
aanwezig	Sarah Linten (SL)
aannemer	-
bezoek	-

Opkuisen rest S1: fotograferen en inmeten.

Planning: afwerken zone 1.

Maandag 22/06/20

2020F80	Leuven H.Geeststraat
weer	Vannacht geregend; water op vlak Zonnig - warm
aanwezig	Lisa Van Ransbeeck (LVR) Sarah Linten (SL)
aannemer	-
bezoek	-

S1 Coupe 4. S2 Coupe 1. Geen aanlegsleufjes van 10cm: misleidend door leidingsleuf. S2 is OP "verstek" S1 gebouwd en is veel minder diep gefundeerd. Dus geen verstek waarop vloeren lagen, Alles is funderingsniveau (geen vloerniveaus meer aanwezig).

Alles beschrijven (wat nog niet beschreven was). In het noorden nog extra nummers gegeven, want smallere fundering (en geen "verstek") – S9 en S10.

S7 (ter hoogte van huisnr. 118): verzakt deel in vlak (door verstoring); nog zichtbaar in profiel van stoep. Breedst bewaard: 38cm. Vrij zachte lichtgele kalkmortel met kalkstippen. BS:

10,5?x?x5,5cm. In profiel: geen insteek zichtbaar. Zoals bij S1, verschillende baksels: sommige erg donker. (grijs gebakken)

S8 is tegen S10 gezet.

Planning:

Zone 1: Afgewerkt.

Maandag 29 juni 2020: starten zone 3.

Maandag 29/06/20

2020F80	Leuven H.Geeststraat
weer	Bewolkt – wind - frisser
aanwezig	Lisa Van Ransbeeck (LVR)
aannemer	Kraan en twee man
bezoek	-

Auto op parkeerplaats ondanks parkeerverbod. Politie kwam. Bij controle borden op vrijdag om 12u, niet in orde. Dus er kan niet gesleept worden (ten vroegste dinsdagmorgen 7u.)

LVR voorgesteld om dinsdag pas verder te werken. Aannemer vond manier om toch asfalt en onderfundering te verwijderen (zonder over de auto te draaien, maar deel te “schrappen” en deel kasseien uit te breken).

Planning: Verder openleggen en registreren.

Dinsdag 30/06/2020

2020F80	Leuven H.Geeststraat
weer	zonnig
aanwezig	Lisa Van Ransbeeck (LVR) Sarah Linten (SL)
aannemer	Kraan en één man
bezoek	-

Muurfundering S20 en S21. S20 buitenzijdes regelmatig gemetst: binnenin gevuld met brokkeligere bakstenen en mortel S21 (zelfde systeem als schuur - Vlierbeek, maar dan niet met natuursteen).

Funderingen opgekuist, gefotografeerd en ingemeten.

Kraancoupes langs muur:

Coupe bij zuideinde: Bij S24, waar de muur afdraaide. Dwarsmuur niet goed bewaard, wel puin zichtbaar.

S20 coupe 1: buitenzijde mooi afgewerkt met natuurstenen plint (Of toch funderingsniveau, maar waarom dan zo proper afgewerkt?). S20 coupe 2: binnenzijde, onderaan fundering uitgebroken voor huisaansluiting riolering of nutsleiding. Langs beide zijdes van de muur geen archeologische niveaus door huidige riolering (westen muur) en andere diepe grote verstoring gevuld met stabilisé-steenslag, vermoedelijk oudere riolering (oosten muur).

Planning:

Beschrijven muren.

Tekenen coupes.

Woensdag 31/06/2020

2020F80	Leuven H.Geeststraat
weer	Het heeft 's nachts hard geregend regen
aanwezig	Lisa Van Ransbeeck (LVR) Sarah Linten (SL)
aannemer	-
bezoek	-

Door de harde regenval van 's nachts staat er veel water in de coupes en is een stuk van de noordputwand afgespoeld. In deze noordelijke putwand werd daardoor de aanzet van het gewelf van de kelder zichtbaar. Deze werd opgekuist, opgemeten en gefotografeerd.

Coupes werden ingetekend. Ondanks het water in de coupes kon alles nog geregistreerd worden.

Om 10.00u was daarmee zone 3 afgewerkt.

Planning:

Deze week verder gaan met zone 2a ipv 5 augustus zoals initieel gepland. Op donderdag wordt zone 3 gedicht en kan zone 2A aangelegd worden.

Donderdag 02/07/2020

2020F80	Leuven H.Geeststraat
weer	Wind – zon. Afwisselend bewolkt.
aanwezig	Lisa Van Ransbeeck (LVR) Sarah Linten (SL)
aannemer	Kraan en twee man + klinkeraars
bezoek	-

Na lang wachten kan putje 2A aangelegd worden. Er wordt gestart met het deel in de stoep (niet te dicht bij de huizen).

In deel onder de stoep zit veel puin: zeer veel baksteenpuin met leisteen en 20ste-eeuws materiaal: flessen, dakpannen, industrieel wit aardewerk... De flessen met leesbaar opschrift werden gerecupereerd. LHG schrijft regelmatig over het brouwerij-verleden van de stad vanuit historisch perspectief. Hierbij kunnen deze flessen misschien een interessante aanvulling zijn. Onder de puinvulling zit een leemlaag. Nog licht versmeten (B? of oude A). Maar geen sporen te zien.

Stoeprand laten staan en dan de rest van putje 2A in verkeersdrempel aangelegd. Hierin S30 of de oostmuur van de schuur aangetroffen. Ten westen ervan zit ook veel baksteenpuin (S31), leek eerst fundering, maar door ligging stenen niet mogelijk. Erg gecompacteerd Is het een deel dat erin gevallen is bij afbraak door rioleringswerken? Van de oostmuur S30? Of van de verdwenen dwarsmuur? Verdiept naar vlak 2 (deel S30 afgebroken) om S31 beter te onderzoeken. Onder S31 zat S32: onderkant puinlaag S31 zichtbaar in de leem (B horizont of C?). Wegens kleine omvang putje en in functie van de vraagstellingen niet nodig om nog verder te verdiepen en een aardkundig profiel te zetten.

Niet duidelijk of we op exact de juiste plaats zitten voor dwarsmuur. Maar door puin in 2A en slechte bewaringstoestand van alle aangetroffen dwarsmuren (riolering en nutsleidingen) is het niet de moeite om straat verder open te breken op zoek naar dwarsmuur.

Afweging: rest van zone 2 nog aanleggen?

Nee, geen kenniswinst. Het zal dezelfde muur zijn als in putje 2A die doorloopt tot aan de keldermuur. We kennen baksteenformaat en opbouw fundering. We weten dat er nergens loopniveaus bewaard zijn door de vele verstoringen. Het opgraven van zone 2A zal niet tot nuttige kenniswinst leiden.

